

İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

ÖTEKİLİK BAĞLAMINDA SURİYELİ KADINLAR:
YEREL VE ULUSAL BASINDA SURİYELİ KADIN TEMSİLLERİNİN
İNCELENMESİ

İLAYDA ROJDA KESKİN
114697014

DANIŞMAN: PROF. DR. KENAN ÇAYIR

İSTANBUL
2018

Ötekilik Bağlamında Suriyeli Kadınlar: Yerel ve Ulusal Basında Suriyeli Kadın Temsillerinin
İncelenmesi

Syrian Women in the Context of Otherness: Analising of the Representations of Syrian Women
Refugees in Local and National Newspapers

İlayda Rojda Keskin

114697014

Tez Danışmanı : Prof. Dr. Kenan Çayır
İstanbul Bilgi Üniversitesi

(İmza)

Jüri Üyeleri : Doç. Dr. İtir Erhart
İstanbul Bilgi Üniversitesi

(İmza)

Doç. Dr. Ulaş Sunata
Bahçeşehir Üniversitesi

(İmza)

Tezin Onaylandığı Tarih : 17.01.2018

Toplam Sayfa Sayısı: 94

Anahtar Kelimeler (Türkçe)

- 1) Suriyeli Kadın
- 2) Mülteci
- 3) Temsil
- 4) Ötekileştirme
- 5) Güç İlişkileri

Anahtar Kelimeler (İngilizce)

- 1) Syrian Woman
- 2) Refugee
- 3) Representation
- 4) Othering
- 5) Power Relations

ÖZET

Bu araştırma Türkiye’de yaşayan Suriyeli kadın mültecilerin yerel ve ulusal gazete haberlerindeki temsillerini ve bu temsiller çerçevesinde oluşturulan söylemleri eleştirel açıdan incelemeyi amaçlamıştır. Çalışmanın teorik kısmı söylem ve temsil ile ilgili tartışmalar çerçevesinde oluşturulmuştur. Söylem ve temsil bu çalışmada toplumsal güç ilişkileri tarafından belirlenen olgular olarak ele alınmıştır. Bu çalışma Suriyeli kadınların hem ırk hem de cinsiyet temelli ayrımcılığa uğradıkları varsayımındadır. Bu ırk ve cinsiyet temelli ayrımcılık ve ötekileştirmenin medyaya nasıl yansıdığını görmek için farklı ideolojik çizgiye sahip beş ulusal, Suriyeli mültecilerin yoğunlukta yaşadığı illerden de dört yerel gazete haberlerindeki Suriyeli kadın temsilleri incelenmiştir. Son olarak da Bianet haber portalının ilgili haberleri örnekleme dahil edilmiş ve Suriyeli kadın temsilleri arasındaki farkları görmek amaçlanmıştır. Bu doğrultuda hem haberlerde oluşturulan temsiller hem de haber metinlerindeki söylemler analiz edilmiştir. Araştırma, Suriyeli kadınların bazı haberlerde fail, bazı haberlerde mağdur olarak temsil edildiğini göstermektedir. Haber metinleri Suriyeli kadınların stereotipleştirilmiş temsillerine yer vermektedir. Mağduriyetlerine vurgu yapan haberler Suriyeli kadınları ölüm, şiddet, fuhuş, yoksulluk temalı haberlerde kurbanlaştırıp, çaresizliklerine vurgu yaparken, Suriyeli kadınları fail olarak gösteren haberler onları şiddetin faili, yuva yıkan, dolandırıcı olarak temsil etmektedir. Yerel ve ulusal medyada Suriyeli kadın haberleri hak odaklı bakış açısından uzaktır. Buna karşın Bianet haberleri Suriyeli kadınların olumlu temsillerine yer vermektedir.

ABSTRACT

This research aims to examine the representations of Syrian women refugees living in Turkey in local and national newspapers and the discourses which are created by these representations from a critical standpoint. The theoretical part of the work was formed within the framework of discussions on discourse and representation. Discourse and representation are considered in this study as cases determined by social power relations.

This study assumes that Syrian women are subjected to discrimination based on both race and sex. In order to see how this discrimination and othering are reflected in the media, Syrian women refugee representations on five national newspapers from different ideological perspectives and four local newspaper news from the cities which have intense Syrian refugee population have examined. The relevant news of the Bianet new agency is also included in the sampling and it is aimed to see the differences between the Syrian women's representations. Therefore, both the representations and the discourse created in the news and news texts were analyzed. This research shows that in some news Syrian women refugees are represented as perpetrator where in some news they are seen as aggrieveds. The news texts contents stereotyped representations of the Syrian women. In the news which stressed the despairs of Syrian women, are tended to represent them as victims by death, violence, prostitution, poverty; and the news which shows Syrian women in active roles, women are represented as the perpetrator, woman who caused divorcing a couple, the cheater. In the local and national media, Syrian women's news is far from a right-oriented perspective. Bianet news, on the other hand, offers positive representations of Syrian women.

İÇİNDEKİLER

Özet	I
Abstract	II
İçindekiler	III
Tablo ve Grafikler.....	VI
Görseller.....	VI
Kısaltmalar.....	VII
Giriş	1
a. Araştırmanın Amacı.....	2
b. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	2
c. Araştırmanın Önemi.....	2
d. Araştırmanın Yöntemi: Eleştirel Söylem Analizi.....	8
1. BİRİNCİ BÖLÜM: TEMSİL VE SÖYLEM.....	11
1.1. TEMSİL.....	12
1.1.1. Stuart Hall'ün Temsil Kuramı.....	15
1.1.2. Bir Ötekileştirme Pratiği Olarak Stereotipleştirme.....	17
1.1.3. Temsili Oluşturmada Farklılığın ya da Farklı Olanın Önemi.....	22
1.2. SÖYLEM.....	26
1.2.1. Güç İlişkileri ve Söylem.....	26
1.2.2. Toplumsal ve İdeolojik Açıdan Söylem.....	28
2. İKİNCİ BÖLÜM: MÜLTECİLİK.....	30
2.1. TEMEL KAVRAMLAR.....	30
2.1.1. Göç.....	31

2.1.2. Göçmen.....	31
2.1.3. Sığınmacı.....	31
2.1.4. Mülteci.....	32
2.1.5. Tanımlama Sorunu: Mülteci, Sığınmacı, Misafir, Muhacir.....	33
2.2. TÜRKİYE’DEKİ MÜLTECİLER.....	35
2.2.1. Suriyeli Mülteciler.....	35
2.2.1.1. Suriye İç Savaşı.....	36
2.2.1.2. Türkiye’deki Suriyeli Mülteciler.....	37
2.2.2. Türkiye’deki Toplumsal Kabul.....	41
2.2.3. Kadın Mülteci Olmak ve Suriyeli Mülteci Kadınlar.....	43
2.2.4. Türkiye Medyasında Dezavantajlı Grupların Temsili.....	45
2.2.4.1. Türkiye Medyasında Suriyeli Mülteci Haberleri.....	47
3. ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: ULUSAL VE YEREL BASINDA SURİYELİ KADINLAR.....	53
3.1. ‘FAİL’ OLARAK SURİYELİ KADIN TEMSİLİ: Suriyeli Kadınların Kriminalize Temsili.....	57
3.1.1. Suriyeli Kadınların Dilenci, Dolandırıcı, Hırsız temsiliyle verilmesi.....	58
3.1.2. Suriyeli Kadınların Şiddetin Faili olarak verilmesi.....	60
3.1.3. Suriyeli Kadınların Boşanmaların Sebebi Olarak Verilmesi.....	60
3.1.3.1. Yetkililerin Referans Gösterilmesi.....	66
3.1.3.2. Türk Kadını-Suriyeli Kadın Karşıtlığı Yaratma.....	67

3.1.4. Suriyeli Kadınların Bulaşıcı Hastalıkların Sebebi Olarak Verilmesi.....	73
3.2. ‘MAĞDUR’ OLARAK SURİYELİ KADIN TEMSİLİ	74
3.2.1. Fuhuş Mağduru Suriyeli Kadın.....	75
3.2.2. Ölüm, Şiddet ve Tecavüz Kurbanı Suriyeli Kadın.....	76
3.2.3. Suriyeli Kadınların Yoksulluk Üzerinden Kurulan Mağduriyeti.....	78
3.3. BAŞKA BİR SURİYELİ KADIN TEMSİLİ:	
Bianet Haberleri.....	80
Sonuç.....	84
Kaynakça.....	88
İncelenen Haber Metinleri.....	94

TABLO VE GRAFİKLER

A. Grafikler

Grafik 1. Türkiye’de Mültecilerin Geldikleri Ükelere Göre Dağılımı.....	35
Grafik 2. Geçici Koruma Kapsamında Bulunan Suriyelilerin İlk 10 İle Göre Dağılımı.....	38
Grafik 3. Türkiye’de Yaşayan Suriyelilerin Yaş ve Cinsiyete Göre Dağılımı	39
Grafik 4. Geçici Barınma Merkezleri İçinde ve Dışında Kalan Suriyeliler.....	40
Grafik 5. Suriyeli Kadınlara Göre Türkiye’de Yaşamının En Zor Tarafları	44
Grafik 6. Ulusal Gazetelerde Haber Sayılarına Göre Toplam Haber Sayısı Dağılımı.....	56
Grafik 7. Yerel Gazetelerde Haber Sayılarına Göre Toplam Haber Sayısı Dağılımı.....	57

B. Tablolar

Tablo 6. Ulusal basın haberleri.....	54
Tablo 7. Yerel basın haberleri.....	55

GÖRSELLER

Görsel 2.1	50
Görsel 2.2	51
Görsel 3.1	59
Görsel 3.2	62
Görsel 3.3	65
Görsel 3.4	67
Görsel 3.5	72
Görsel 3.6	73
Görsel 3.7	76
Görsel 3.8	77
Görsel 3.9	79
Görsel 3.10	81
Görsel 3.11	82
Görsel 3.12	83

KISALTMALAR

AFAD: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı

AIDS: Acquired Immune Deficiency Syndrome (Edinilmiş Bağışıklık Eksikliği Sendromu)

AKP: Adalet ve Kalkınma Partisi

BM-Birleşmiş Milletler

BMMYK: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği

CIA: Merkezi İstihbarat Teşkilatı

FIDH: Uluslararası İnsan Hakları Federasyonu

GGM: Geri Gönderme Merkezi

IŞİD: Irak ve Şam İslam Devleti

KAMER: Kadın Merkezi

PYD: Demokratik Birlik Partisi

TR: Türkiye

TTB: Türk Tabipleri Birliği

YPG: Halkçı Koruma Birlikleri

GİRİŞ

2011 yılında Suriye’de başlayan kanlı çatışmaların yaşandığı iç savaş nedeniyle binlerce insan hayatını kaybetmiş, milyonlarcası da yaşadıkları yeri terk etmek zorunda kalmıştır. Güvenlik endişesiyle ülkelerini terk etmek zorunda kalan insan sayısının giderek artması, sorunu insani ve küresel boyutuyla da önemli bir gündem konumuna taşımıştır. Başta Suriyeli mülteciler olmak üzere genel olarak zorunlu nedenlerle ülkelerinden ayrılan topluluklar ‘mülteci krizi’ tanımıyla uluslararası kamuoyunda en çok konuşulan, tartışılan konulardan bir haline gelmiştir. Ülkelerindeki iç savaştan kaçan yüzbinlerce Suriyeli ülkelere en yakın komşu ülkelere göç etmek zorunda kalmıştır.

Mülteciler hem ayrıldıkları ülkelerinde, hem göç yolunda, hem de sığınılan ülkede birçok farklı sorun ve zorluk ile karşı karşıya kalmaktadırlar. Mültecilerin hayatlarında güvenlik, beslenme ve barınma temel sorun alanlarını oluştururken bunun dışında işsizlik sorunu, eğitim ve sağlık hizmetlerine ulaşmada da zorluk yaşamaktadırlar.

Bütün bu fiziksel zorluklara ek olarak ayrımcılık, önyargı ve ötekileştirmeler de mültecilerin gittikleri ülkelerde yaşadıkları bir diğer önemli sorun alanını oluşturmaktadır. Özellikle medyada oluşturulan olumsuz temsiller yerli halkta mültecilere yönelik olumsuz tutum ve davranışların gelişmesine etki edebilmektedir.

Mültecilerin medyada temsilini sorunsallaştıran çalışmaların vardığı ortak sonuç, medyanın mültecileri ‘sorun’, ‘tehdit’ veya ‘düzeni bozan unsur’ gibi gösterme eğiliminde olduğudur (van Dijk (1987, 1991), Koshravinik (2010), Patraşcu (2016), Hartmann & Husband (1974), Lynn & Lea (2003), Alankuş (2013), Ataman (2014), Doğanay & Keneş (2016), Efe (2015), Göker & Keskin (2015)). Mülteciler sıklıkla kültürel ve etnik bakımdan yerli kültür ile taban tabana zıtmış gibi gösterilir ve ne kadar farklı oldukları vurgulanır. Böylelikle medyada oluşturulan temsiller vasıtasıyla mülteciler ötekileştirilir ve Biz/Onlar ayrımı yaratılmış olur.

I. Araştırmanın Amacı:

Bu çalışma yerel ve ulusal yazılı basında Suriyeli kadınlar ile ilgili haberler vasıtasıyla kurulan Suriyeli kadın temsillerini incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışmada Suriyeli kadınlar ile ilgili hangi temalarla haber yapıldığı ve bu temalarda Suriyeli kadınlara yönelik bakış açıları saptanmaya çalışılmıştır. Bu doğrultuda Suriyeli kadınları konu alan, ayrımcılık ve ötekilik üreten türden haberler genel kategoriler altında incelenmiştir. Haber metinlerinde Suriyeli kadınların nasıl temsil edildiği ve öteki olarak kurgulandığı, toplumsal güç ilişkileri bağlamında yorumlanmıştır. Farklı ideolojik çizgiden gazetelerin ilgili haberlerinin incelenmesiyle gazetelerin Suriyeli kadın temsillerini oluşturmada farklılıklarının olup olmadığını anlamak amaçlanmaktadır.

II. Araştırmanın Sınırlılıkları:

Bu çalışmada yalnızca Türkiye’de yaşayan Suriyeli kadın mültecileri ile ilgili seçili gazetelerden alınan haberler incelenmiştir. Bu gazete haberlerine ulaşmak için gazetelere internet haber kaynaklarından erişilmiştir. Böylece gazete haberlerinin internet sitelerindeki arama çubuğundan ‘Suriyeli kadın’ kelimesiyle ulaşılabilen 01.01.2012 - 01.12.2017 tarihleri arasındaki haberler çalışmamıza kaynak oluşturmuştur. Başlangıç tarihi Suriyeli mültecilerin Türkiye’ye yoğun bir şekilde gelmeye başladıkları dönem olmasından dolayı seçilmiştir. Bitiş tarihi ise araştırmanın sonlandırıldığı dönemdir. Haber metinleri konularına göre ayrı başlıklar altında incelenmiştir ve her haber yer aldığı başlığın ortalama bir örneğidir. Konuyla ilgisi olmayan haberler ve köşe yazıları örneklem dışı bırakılmıştır.

III. Araştırmanın Önemi:

Mültecilerin ve diğer dezavantajlı grupların medyadaki temsillerinin incelenmesi ve olumsuz temsil ve söylemler üreten içeriklerin analizi oldukça önemlidir. Çünkü

bu temsil ve söylemler dezavantajlı gruplara yönelik olumsuz düşünce ve davranışların gelişmesine zemin sağlayabilmektedir.

Medyanın söylem aracılığıyla toplumun düşüncelerini etkileme ve manipüle etme konusundaki rolü Batıda medya çalışmaları alanında üzerinde önemle durulan bir konu olmuştur. Özellikle mülteciler ve göçmenler gibi dezavantajlı grupların medyadaki temsilleri söylem analizi çalışmalarının en önemli konularından biridir (Van Dijk (1987, 1991), Khosravini (2010), Hartmann ve Husband (1974), Lynn ve Lea (2003)). Eleştirel söylem analizi alanında çalışmalar yapan Van Dijk'a göre, medya ve söylem yalnızca önyargılı ideolojileri yaymakla kalmayıp, aynı zamanda insanların zihinlerindeki bilgiyi ve onların davranışlarını yeniden inşa etmekte ve yeniden yaratmaktadır. Farklı toplumsal grupların (azınlıklar, göçmenler, mülteciler gibi) haberlerde nasıl temsil edildikleri üzerine söylem analizi çalışmaları yapan Van Dijk bu grupların temsil ediliş biçimlerinin, güçlü grupların-ulusların temsil ediliş biçiminden tamamen farklı olduğu sonucuna varmıştır. Van Dijk'a göre bu haberlerde azınlıklar ve mülteciler gibi gruplar problemlili, geri kalmış, yardıma muhtaç ve ülke kaynaklarına tehdit olarak temsil edilmektedir (Van Dijk, 1994).

Majid Khosravini Britanya medyasında gazetelerin ideolojik çizgilerinin mülteci, göçmen ve sığınmacılara bakışında bir fark olup olmadığını araştırdığı çalışmasında gazetelerin bu grupların temsilini oluşturma konusunda aralarında bir fark olmadığı sonucuna varmıştır. Khosravini'in ulaştığı bir diğer önemli sonuç gazete haberlerinde mültecilere olumsuz başlıklar altında yer verilmesi, haber metinlerinin bilindik metaforlar içermesi, tehdit algısı yaratması ve keskin bir 'biz' – 'onlar' kategorizasyonu yaratmasıdır (Khosravini, 2010).

Hartmann ve Husband'ın ırkçı ideolojilerin medyadaki yansımalarıyla ilgili araştırmaları da oldukça önemlidir. Gazete haberlerini inceledikleri çalışmalarında vardıkları sonuç Britanya medyasında siyahilerin belli stereotipik görseller ile temsil edildikleridir. Haber metni ve görsellerinde siyahilerin ne kadar farklı ve tuhaf alışkanlıklara sahip oldukları özellikle vurgulandığı sonucuna ulaşırlar. Hartmann ve Husband'a göre medyada yer alan bu imaj ve temsiller toplumda

tehdit korkusu ve panik oluşturmaktadır. Ayrıca medyada yer alan ırkçı temsillerin toplumda var olan ırkçı ideolojiden de beslendiklerini düşünürler. Yani medya ve toplum arasında, birbirlerini karşılıklı olarak etkiledikleri bir ilişkinin varlığından söz ederler. Bu düşüncelerine göre toplumun yabancılara yönelik ırkçı tutumu azaldığında bu medya temsillerine de yansiyacaktır (Hartmann & Husband, 1976: 274).

Lynn ve Lea Britanya medyasının mülteci ve sığınmacılara yönelik tutumunu sorunsallaştırdıkları ortak çalışmalarında medyanın anlatı oluştururken ikilikler yaratma stratejisinin oldukça etkili olduğunu savunurlar. Yani medya haber metinlerinde mülteciler ile ilgili bir bilgiye yer verirken aynı durumun Britanya vatandaşları için olumsuz etkisini de ekler. Böylece mülteci veya göçmenleri ‘öteki’ olarak kurgulayıp, Britanya toplumunun değerlerini ve yaşam tarzını tehdit ettikleri mesajını verirler (Lyan & Lee, 2013).

Esses, Medianu ve Lawson (2013) çalışmalarında medyanın mültecilerin olumsuz hikayelerine odaklandığını savunur. Mültecilerin medyada bu şekilde görünür olmalarını ‘insandışılaştırma’ (dehumanisation) hali olarak tanımlar. Üstelik medya mültecileri yalnızca insanlıktan çıkarmak ve onları tehdit olarak temsil etmekle kalmayıp aynı zamanda mültecilere yönelen olumsuz tepkileri de meşrulaştırmaya çalışmaktadır.

Patraçcu; Avrupa, özellikle de Britanya medyasının mülteci ve göçmenlere yönelik olumsuz tutum sergilediğini savunur. Oluşturdukları söylem ve temsiller çoğu kez olumsuz metafor ve görseller etrafında şekillenmektedir. Ayrıca bazı medya organları düşmanlık, güvensizlik ve korku algısına da sebep olmaktadır. Özellikle üçüncü dünya göçmenleri etrafında yürütülen söylem, stereotiplerle doludur ve mültecileri güvenilmez ve korkutucu kimseler olarak yansıtmaktadır (Patraçcu, 2016).

Türkiye’de de, azınlık grupların ve mültecilerin medyadaki temsili ilgi giderek artmaktadır. Suriyeli mülteciler ile ilgili kapsamlı araştırmalar yapan Murat Erdoğan, ‘Türkiye’de Suriyeliler: Toplumsal Kabul ve Uyum’ adlı çalışmasında

yerel ve ulusal basında Suriyeli mültecileri konu alan haberleri incelemektedir. Bu araştırma ile Erdoğan, dönemin iktidarına yakın pozisyondaki gazetelerin konuyu daha çok ‘Suriyelilere yapılan insani yardımlar’ boyutuyla ele almakta olduğunu, buna karşın iktidara muhalif çizgideki gazetelerin de sığınmacıları tehdit ve yük söylemleriyle gündeme taşıdığı sonucuna varmıştır. Yine iktidara muhalif ama sol çizgideki gazeteler ise Suriyeli mülteciler meselesini insan hakları bağlamında ele almışlardır(Erdoğan, 2015). Yaylacı ve Karakuş Türkiye’deki gazetelerin Suriyeli mültecilere yönelik algı ve tutumlarını araştırdıkları çalışmalarında gazetelerin hükümete yönelik tutumunun Suriyeli mültecilere yönelik tutumunu da belirlediği sonucuna varırlar (Yaylacı & Karakuş, 2015). Benzer bir çalışmada Kolukırık, medyanın mülteciler konusunda önyargılar ürettiğini ve haberlerde mültecilerin doğru olmayan ve provakatif içeriklerle temsil edildiği sonucuna varır. Kolukırık’a göre yanlış tekrarlar ve söylentiler içeren mülteci haberleri büyük oranda dramatize etme ve sıradanlaştırma yöntemleriyle okura sunulmaktadır (Kolukırık, 2009). Göker ve Keskin’e göre Suriyeli mülteciler medyada sıklıkla ekonomik yük söylemiyle dile getirilmektedir (Göker & Keskin, 2015). Bununla beraber mağduriyetlerine yapılan vurgu da oldukça belirgindir. Suriyeli mültecileri konu alan bu haberlerde ‘biz’ ve ‘öteki’ karşıtlığı bariz şekilde kendini gösterir. Doğanay ve Keneş de çalışmalarında medyada Suriyeli mültecilere yönelik ayrımcılığın rasyonelleştirme çabasıyla birlikte verildiğini savunurlar. Doğanay ve Keneş’e göre Suriyeli mültecilere yönelik haberlerde devletin dış politika tercihleri Suriyeli mülteciler üzerinden eleştirilirken, durumun insani boyutu göz ardı edilmektedir. Yine benzer şekilde yapılan yardımların miktarı, harcanan paralar ve mültecilerin sayıları haberlerde vurgulanarak abartılmakta, ancak meselenin insani boyutu tartışılmamaktadır. Hem yerel hem de ulusal basında bazı haberlerde Suriyeli mülteciler ‘savaş kaçkını’, ‘terörist’, ‘korkak’, ‘pis’, ‘hain’, ‘hırsız’, ‘bedavacı’, ‘cahil’ gibi ırkçı söylemlerle anılmaktadırlar (Doğanay & Keneş, 2016).

Suriyelilerin Türkiye’deki durumunu konu alan raporlar da mevcuttur. Bu raporlarda medyayla ilgili vurgulanan temel savunu medyada Suriyelilerin ayrımcı dil ve tutumla temsil edildiğidir. Hem yerel hem de ulusal basından haberlerin söylemlerini inceleyen Hakan Ataman ‘Yazılı Basında Ayrımcı Söylemler: Suriyeli

Mülteciler' başlıklı raporda Suriyeli mültecilerle ilgili hak odaklı yaklaşım eksikliğini sorunsallaştırır. Bu çalışmada Ataman, yazılı basının Suriyeli mültecilere yönelik ayrımcı, dışlayıcı ve ötekileştirici söylemler kullandığı sonucuna varır (Ataman, 2014).

İbrahim Efe'nin 'Türk Basınında Suriyeli Sığınmacılar' başlıklı raporu da Suriyeli mültecilerin basında temsil edilişlerini anlama açısından oldukça aydınlatıcıdır. Sekiz farklı ulusal gazeteyi inceleyen Efe, Suriyeli mülteciler ile ilgili haberleri 'sığınmacı sorunları, yerel sorunlar, siyaset ve sınır güvenliği' olmak üzere dört başlık altında derlemektedir. Bu haberlerde Efe'ye göre, Suriyeli mülteciler en iyi ihtimalle 'mağdur kitleler' olarak temsil edilmektedir. Olumsuz temsiller ise genellikle güvensizlik gibi ayrımcı söylemlerle oluşturulmakta ve böylece mültecilere yönelik önyargı, nefret ve hatta şiddete zemin hazırlayabilmektedir (Efe, 2015).

'Türkiye'deki Suriyelilerin Hukuki Durumu' başlıklı rapor bazı medya organlarının Suriyelilere yönelik suçlayıcı ve klişeleşmiş ifadeler kullandıkları sonucuna varır. Kaya ve Eren'e göre insan haklarına saygı bağlamında alçaltıcı, ötekileştirici ve mültecilere karşı suç işlenmesini kışkırtıcı ifadelerle müsaade edilmemeli, tersine tüm toplumu bilgilendirici ve uyumu sağlayıcı bir yaklaşım sergilenmelidir. Bu bağlamda yayıncı kuruluşlara hukuki standartlar hatırlatılmalıdır (Kaya & Eren, 2015).

Mültecilerin en az güvendikleri kurumun medya olduğu belirtilen, İstanbul'daki Suriyeli Mültecilere İlişkin Zarar Görebilirlik Değerlendirme Raporu'na göre bu sorun Medyaya yönelik atölye çalışmaları ve/veya konuyla ilgili bilgi kitleri, ayrımcılık içermeyen medya dili ile ilgili farkındalık yaratılmasıyla çözülebilir (Kaya & Kıraç, 2016).

Bütün bu çalışmalar medyanın mülteci sorununa bakışı ve algıları yönetmedeki rolünü anlamada zengin bir alan sunuyor. Bu araştırmalarda ortak bulgu mültecilerin gazete haberlerinde tehdit unsuru, eğitimsiz, şiddete meyilli, hastalık yayan vs. olarak temsil edildiğidir. Ancak bu çalışmalar genel olarak mülteci

haberlerini konu almış, özel olarak kadın mültecilerin nasıl temsil edildikleri üzerinde durmamışlardır.

Mültecilerin medyadaki temsilini konu alan çalışmaların oldukça fazla olmasına rağmen özellikle kadın mültecilerin temsili konusuna odaklanan çalışmalar yok denecek kadar azdır. Oysaki kadın mültecilerin medyadaki temsili ayrı bir başlık altında incelenmesi gereken önemli bir konudur, çünkü kadın mülteciler bir de cinsiyet temelli ayrımcılık ile karşı karşıya kalırlar. Nitekim ayrımcılığa neden olan etnik ve kültürel temelli temsil ve söylemlere ek, bir de cinsiyetçi temsil ve söylemler üretilmektedir. Suriyeli kadın mültecilerin medyadaki temsilinin incelenmesi hâkim ataerkil söylem ile yabancı/mülteci nefretini gözlemleyebilmek ve bunun mülteci kadınlar üzerinden nasıl üretildiğini anlayabilmek açısından önemlidir.

Ülkü Doğanay ve Hatice Çoban Keneş ‘Hak Temelli Bakış Açısının Yokluğu ve Ayrımcı Söylemler Açısından Gazete Haberlerinde Mülteci Kadınlar’ adlı çalışmaları mülteci kadınların medyada konu ediliş biçimlerini anlamada oldukça aydınlatıcıdır. 2015 yılının en yüksek tirajına sahip beş ulusal gazetenin haberleri incelenerek Suriyeli mülteci kadınlar ile ilgili haberleştirme biçimlerini sorgulamaktadırlar. Bu çalışmaya göre gazeteler kadın mültecileri görmemekte yok saymakta ve dolgu malzemesi olarak kullanılmaktadırlar. Bu haberlerde mülteciler polisiye haberlerin aktörü olarak görünürlük kazanmışlardır. Yaşadıkları mağduriyetler ataerkil düzenin ve eril şiddetin bir sonucu olarak değil, kadın olmanın doğal bir sonucu olarak gösterilmektedir (Doğanay & Keneş, 2016).

Bu açıdan bakınca mülteci kadın olmak hem etnik, hem de cinsiyet temelli ayrımcılık ile karşı karşıya kalmak anlamına gelmektedir. Mülteci kadınlar ülkelerinde ve sığındıkları ülkede yaşadıkları fiziksel zorlukların yanı sıra birçok kültürel zorlukla ve ayrımcılıkla da yüzleşmek zorunda kalmaktadırlar. Toplumda ayrımcılık ve önyargı üreten unsurlardan biri de medya olduğundan, mülteci kadınlara ilişkin medyada üretilen temsil ve söylemlerin eleştirel analizini yapmak da önemli hale gelmektedir.

Kadınların ve mültecilerin medyadaki temsilleri ayrı ayrı iki önemli çalışma konusunu oluşturmaktadır. Bu çalışmanın amacı ise mülteci kadınların medyadaki temsilinin nasıl oluşturulduğunu ve bu temsillerin ötekilik üretip üretmediğini anlamaya çalışmaktır. Bunu anlayabilmek için çalışma Türkiye mediasının Suriyeli kadın mülteciler ile ilgili ürettiği haberlerdeki temsillere odaklanmaktadır.

IV. Araştırmanın Yöntemi: Eleştirel söylem analizi

Çalışma kapsamında Ocak 2012 – Aralık 2017 tarihleri arasında Suriyeli kadınları konu alan seçili gazetelerin haberleri incelenmiştir. Bu çalışmada Türkiye’deki farklı görüşlerden beş ulusal gazete ile Suriyeli mülteci sayısının yoğun olduğu ve farklı bakış açılarına sahip dört yerel gazetenin haberleri örnekleme dahil edilmiştir. Ulusal gazetelerden seçim yapılırken ideolojik duruşları göz önünde bulundurulmuştur. Bu doğrultuda ulusal basından Cumhuriyet, HaberTürk, Sabah, Sözcü ve Yenişafak gazeteleri incelemeye alınmıştır.

Türkiye’de medyadaki sahiplik yapısını sorunsallaştıran Aslı Tunç’a göre, medyaya finans sağlayan büyük şirketler medya bağımsızlığı ve tarafsızlığı önündeki en büyük engellerden biridir. Tunç, böylece gazeteleri de bağlı buldukları şirketlere ve bu şirketlerin hükümete olan yakınlığına göre değerlendirmektedir. Birçok sektörde faaliyet gösteren şirketlerin (inşaat, enerji, madencilik, bankacılık, iletişim) hükümetin desteğini almak için medya kanallarında tarafsız ve bağımsız hareket edemediğini savunmaktadır (Tunç, 2016).

Bu açıdan bakıldığında gazeteleri bağlı buldukları şirketler ile birlikte değerlendirmenin anlamlı olduğu söylenebilir. HaberTürk gazetesi enerji, madencilik, havacılık, sağlık, ulaştırma gibi birçok farklı sektörde faaliyet yürüten Ciner grubuna aittir ve ana akım çizgide yer aldığı söylenebilir. Sabah gazetesi ise hükümete yakınlığı ile bilinen iletişim, inşaat ve enerji sektörlerinde faaliyet gösteren Zirve Holding bünyesinde yer alır. Muhafazakar duruşu ile bilinen Yenişafak gazetesi de yine hükümete yakınlığı ile bilinen ve inşaat, sanayi, lojistik, enerji alanlarında faaliyet gösteren Albayrak Grubu içerisinde yer almaktadır.

Cumhuriyet gazetesi ise sol ve laik çizgide yer almaktadır. Tunç'a göre Cumhuriyet Gazetesinin editoryal bağımsızlığını koruyabilmesinin ve sosyal demokratik çizgisini uzun süredir devam ettirebilmesinin sebebi sahibinin Cumhuriyet Vakfı olmasıdır (Tunç, 2016).

2007 yılında kurulan Sözcü Gazetesi geçmişte imtiyazları Doğan grubuna ait olan Gözcü Gazetesi olarak bilinmekteydi. Sözcü gazetesi hükümete muhalif duruşuyla ve ulusalcı-Kemalist olarak tanımlanabilir. Gazete yayıncılık alanında faaliyette bulunan Akbay Estetik Yayıncılık Aş.'nin de sahibi olan Burak Akbay'a aittir. Bu gazete seçimleriyle farklı ideolojik duruşa sahip gazeteler örnekleme dahil edilmeye çalışılmıştır.

Yerel gazeteler konusunda ise ilk olarak Suriyeli mültecilerin yoğun olarak yaşadıkları yerlerden seçim yapmak amaçlanmıştır. Güneydoğu bölgesinden Gaziantep Güneş gazetesi muhafazakar-milliyetçi, Adana İlkhaber gazetesi milliyetçi çizgiyi temsil etmektedir. Antakya Toplumcu Halk Gazetesi muhalif çizgidedir ve CHP'ye yakınlığıyla bilinmektedir, Ege bölgesinden de Yenigün gazetesi de iktidara yakın duruş sergilemektedir.

Bu gazete haberlerine ek olarak internet haberciliği yapan ve azınlıklar, kadınlar, işçiler gibi dezavantajlı gruplar ile ilgili hak odaklı habercilik yapan Bianet (Bağımsız İletişim Ağı) haber portalının Suriyeli kadınlarla ilgili haberleri de incelenmiştir. Böylelikle farklı gazetelerin Suriyeli kadınları temsil ediş biçimleri arasındaki farklılıkların ortaya konması amaçlanmıştır.

Bu doğrultuda öncelikle en sık kullanılan haber temaları belirlenmiş, söylem analizi yöntemiyle de bu temalar üzerinden örnekler seçilmiştir. Bu örnekler üzerinden Suriyeli kadınlar ile ilgili en çok haber yapılan konular, haberlerde oluşturulan Suriyeli kadın temsilleri, söylemlerle oluşturulan imalar ve verilmek istenen mesajları ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Böylece farklı haber gruplarında Suriyeli kadınların hangi temsillerle oluşturulduğunu ve bu söylemlerin ne derece ötekilik ürettiğini anlayabilmek için gazete haberlerinden temsili alıntılar yapılarak örneklem oluşturulmuştur.

Bu çalışma gazete haberlerinde Suriyeli kadın temsillerinin nasıl üretildiğini anlamayı amaçladığı için, derin bir söylem analizinden ziyade, söylemler aracılığıyla üretilen temsilleri ortaya çıkarmak hedeflenmiştir. Bu doğrultuda farklı ideolojilere sahip gazetelerde üretilen temsil ve söylemler incelenmiştir. Böylece farklı ideolojik duruşlara sahip gazeteler arasında Suriyeli kadın temsili oluşturmadaki farklılık ya da benzerlikleri görmek amaçlanmıştır.

Suriyeli kadın temsillerinin nasıl oluştuğunu anlamak için birinci bölümde temsil ve söylem ile ilgili teorik çalışmalardan faydalanılmıştır. Böylece bu bölümde, temsilin ve söylemin ne demek olduğu, nasıl oluştuğu ve anlamı oluşturmada ‘öteki’nin ve öteki temsillerinin önemi gibi konulara yer verilmiştir.

Araştırmanın ikinci kısmı mülteciliğe dair temel kavramların tanımını yaparak başlamaktadır. Suriyeli mültecilerin ülkelerini neden terk ettikleri ve sığındıkları ülkelerde ne gibi problemlerle karşılaştıkları, Suriyeli mülteciler ile ilgili Türkiye toplumdaki algı ve tutum gibi konulara değinilmiştir. Ayrıca Türkiye mediasında genel olarak Suriyeli mültecilerin temsil ediliş biçimine de kısaca yer verilmiştir.

Son bölüm Suriyeli kadın temsillerinin ve söylemlerinin eleştirel açıdan analiz edildiği bölümdür. Bu doğrultuda yerel ve ulusal gazetelerin Suriyeli kadınları haberleştirme biçimleri, oluşturdukları söylemler ve kurdukları temsillerin incelenmesi amaçlanmıştır. Ayrıca hak odaklı habercilik anlayışına sahip Bianet haber portalının da Suriyeli kadın temsillerine yer vermek ve bu temsiller arasındaki farkları görmek amaçlanmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

TEMSİL VE SÖYLEM

Küreselleşen dünyada savaş, çatışma, yoksulluk gibi nedenler sonucu kitlesel göç hareketleri giderek artmaktadır. İnsanların büyük gruplar halinde yaşadıkları yerleri terk ederek başka ülkelere sığınmaları medyanın da en önemli gündem konularından biri haline gelmiştir. Medyanın toplumun tutum ve düşüncelerinde etkili olduğu düşünüldüğünde mültecilerin hangi temsillerle medyada yer aldıkları da oldukça önemli bir konu haline gelmektedir.

Suriyeli mülteci kadınların medyada nasıl temsil edildiğinin neden bu kadar önemli olduğunu anlamak için öncelikle temsil meselesini anlamak gerekmektedir. Temsil toplumsal ilişkiler içerisinde güçlü olan tarafın ötekine yönelik oluşturduğu kısmi, taraflı ve ideolojik görüntüsü olarak tanımlanabilir. Temsiller ötekine dair düşünce, fikir, tutum ve davranışlarımız üzerinde oldukça etkilidir (Hall,1997). Hatta bu temsiller bireylerin kendileriyle ilgili düşüncelerini ve kendilerini nasıl gördüklerini bile etkileyecek kadar güçlü olabilirler. Sosyalizasyon sürecinde önemli bir araç işlevi gören medyanın sunduğu temsillerin nasıl oluşturulduğu ve topluma nasıl aktarıldığı önemlidir, çünkü bu temsiller aynı zamanda toplumsal gerçekliği de inşa ederler. Bu nedenle temsil konusunu ve farklı olanı tanımlamada temsili pratiklerin nasıl oluşturulduğunu anlamak önemlidir. Böylece bu bölümde temsili ve temsilde anlamın nasıl oluştuğunu, temsil teorileri ışığında anlamaya çalışacağız.

Temsili anlamak için Stereotip (kalıpyargı) adı verilen temsili pratiklerin nasıl oluştuğunu ve bunların toplumdaki işlevini de incelemek gerekir. Gruplara yönelik bir çeşit kategorizasyon pratiği olan ve bir gruba atfettiği özelliği ile o grubun tüm üyelerini tanımlayan stereotipler, temsili oluşturmada oldukça güçlü bir nitelik taşımaktadır. Bu nedenle bu bölüm içerisinde stereotiplerin temsili ve anlamı oluşturmadaki işlevi üzerinde duracağız.

Farklılık gerek anlam gerekse kültür ve toplumsal düzen için hayati bir unsur olmasına rağmen ‘farklı’ ya da ‘öteki’ ile karşılaşmak da bir o kadar sancılı olmaktadır. ‘Öteki’nin varlığı toplumda hem bir kaygı konusuysen aynı zamanda

da Biz'in kurulmasında işlevsel bir nitelik taşımaktadır. Böylece bu bölümde son olarak anlam ve toplumsal düzen için farklılığını; Ben/Biz'in varlığı için de farkının ya da ötekinin ne derecede önemli olduğunu göstermeyi amaçlıyoruz.

İkinci bölüm ise söylem konusuna yer vermektedir. Söylem güç ilişkileri tarafından oluşur ve bu ilişkilerde dezavantajlı konumda olan ve söylemden olumsuz etkilenen kuşkusuz toplumdaki dezavantajlı gruplardır. Bu dezavantajlı gruplardan biri de mültecilerdir. Böylece son bölümde toplumdaki güç ilişkileri tarafından oluşturulan söylemi eleştirel açıdan inceleyeceğiz.

1.1. TEMSİL

İnsanlar toplumsal kurumlar vasıtasıyla toplumsal rolleri ve içinde bulunduğu toplumun normlarını ve değer yargılarını öğrenir. Toplumsallaşma olarak adlandırılan öğrenme süreci ailede başlayıp, toplumun diğer kurumlarıyla devam eder. Bu sayede birey bağlı olduğu topluma uyum sağlayabilir. Bu önemli ve kaçınılmaz sürecin sonunda bireyler olumlu davranışlar kadar olumsuz davranış kalıplarını da öğrenebilir. Öfke, suça eğilim, kültürel yozlaşma gibi patolojik düzeyde olabileceği gibi, değer yargılarının değişmesi ya da alışlagelmiş geleneksel davranış kalıplarının sorgulanmadan kabul edilmesi ve sürdürülmesi şeklinde de gerçekleşebilir (E.F Dubow, 2007).

Toplumun önemli bir kurumu olan medya da bireyin sosyalizasyon sürecinde önemli rol oynamaktadır. Bireyler, çocukluktan yaşlılığa kadar, medya aracılığıyla toplumsal kuralları ve değerleri öğrenmektedirler. Dolayısıyla hem kendileriyle hem de diğer bireylerle ilgili algı ve tutumun oluşmasında medya önemli bir araç işlevi görmektedir.

Teknoloji ve haberleşmenin hızla geliştiği dünyamızda medyanın birey ve toplum üzerindeki etkileri de doğal olarak önemli bir araştırma konusunu oluşturmaktadır. Gerçekten de medya daha önce hiç olmadığı kadar hayatımızın içindedir ve algı, tutum ve hatta davranışlarımızı doğrudan ve dolaylı yollarla etkilemekte, hatta belirleyebilmektedir (Pajares ve diğerleri (2009), Erhart (2012)). Ne kadar

tarafsızlık iddiasında olsa da medya belli bir grubu, topluluğu, deneyimi, fikri veya konuyu belirli bir perspektiften tasvir etmektedir. Bu tasvirde medyada ne anlatıldığı, konuların, sorunların, kişi ve grupların topluma nasıl aktarıldığı, neden-sonuç ilişkisinin nasıl kurulduğu, söylemin işlevi ve nasıl oluşturulduğu gibi konular önem arz eder. Bu nedenle kitle iletişim araçları vasıtasıyla verilen kişi veya gruplarla ilgili temsil ve söylemlerin barındırdığı anlamlar oldukça önemlidir; çünkü bu temsiller bir anlamda toplumsal gerçekliği de inşa ederler (Hall, 1995).

Temsilin medya metinleri, medya üreticileri ve izleyiciler arasında meydana gelen bir süreç olduğu söylenebilir. Bu, Arar ve Bilgin'e göre temsil edilenden ziyade temsil edenin etkin olduğu bir süreçtir, çünkü bu süreç temsili gerçekleştirenin niyetine bağlıdır ve bu nedenle her haber temsil ettiği şeyin sınırlı, yönlendirilmiş, üzerinde oynanmış veya bozulmuş bir imajını sunar (Arar & Bilgin, 2009).

Temsiller yaş, toplumsal cinsiyet, etnisite gibi farklı kategorilerde verilebilir. Örneğin toplumsal cinsiyet temsilleri erkeklik ya da kadınlık olarak verilir. Yaşa dayalı temsillerde bebek, çocuk, ergen, yetişkin, orta yaşlı gibi kategoriler vardır. Etnik temsiller Amerikan, Türk, Hintli vb. olabilir; cinsel yönelim temsillerine de heteroseksüel, lezbiyen, asexual örnek olabilir. Böyle olunca temsil konusunun beraberinde ayrımcılık konusunu da gündeme getirdiği söylenebilir. Çünkü bir şeyin tarafsız ve objektif temsili mümkün değildir. Örneğin, yaşlı temsilleri yaşa dayalı ayrımcılık konusunu gündeme getirir (Zengin, 2015). Ya da medyada kadınların temsilinde cinsiyet temelli ayrımcılık veya siyahların temsilinde ırk temelli ayrımcılık sıklıkla karşımıza çıkar.

Medya çalışmaları alanında kadınların ve göçmenlerin temsili iki önemli araştırma konusunu oluşturmaktadır ve bu iki konuda da akademik literatürde sayısız araştırma mevcuttur. Kadınların medyadaki temsilini sorunsallaştıran çalışmalardaki (Laura Mulvey 1975, Jib Fowles 1996, Paul Messaris 1997, Janice Winship 1987, Elizabeth Spelman 1982) ortak görüş, toplumsal cinsiyetin (maskülenlik ya da feminenlik) toplumsal olarak inşa edilmiş (constructed), oluşturulmuş olduğu yönündedir. Başka bir ifadeyle toplumsal cinsiyete dair bildiklerimiz üretilmiş ve dile yansımış şeylerdir (O'Sullivan, 1998). Özellikle

temsil konusundaki benzer araştırmalar medyada (TV, dergi, gazete, reklam, vb) kadın bedeninin nesneleştirildiğini savunur. Bu görüşün önemli temsilcilerinden Laura Mulvey, Jacques Lacan’ın ayna evresi teorisindeki ‘gaze’ (bakış, nazar) terimini alıp ‘The male gaze’ olarak kavramsallaştırır. Böylece bakmanın (gaze) maskülen bir eylem olduğu ve kadın bedeninin de erkeği erotik olarak tatmin etmek için erkeğin izlemesine sunulduğu savunulur. Kadınlar da böylelikle kamera lensinin nesnesi haline gelir (Mulvey, 1999). Başka bir ifadeyle Mulvey, filmlerin kadınları erkek arzusunun pasif nesnelere olarak temsil ettiğini savunur. İzleyiciler de heteroseksüel bir kadın ya da homoseksüel erkek olsalar bile heteroseksüel bir erkeğin gözünden kadına bakmaya zorlanılır. Benzer şekilde John Berger Ways of Seeing’de (1972) kadınların pasif, erkeklerinse aktif temsillerle verildiğini belirtir. Medyanın tüm platformlarında kadınlar nesneleştirilmek için oradadır. “Erkek eyleyler, kadın görünür (Men act, women appear). Bu yalnızca erkek ve kadın arasındaki ilişkileri belirlemekle kalmaz, aynı zamanda kadınların da kendileriyle olan ilişkilerini belirler (Berger, 1972).” bell hooks ise siyah ve beyaz kadınların temsili açısından farklılıklar görür. Beyaz kadınlar batının güzellik algısında daha arzu edilen ve daha estetik olarak temsil edilirken, siyah kadınlar seksalize edilmiştir ve bunda siyahlara yönelik kolonyal bakış etkilidir (hooks, 1992). Sevda Alankuş da bu düşünceye paralel olarak kadınların da birbirlerinden farklı tekilliklerle temsil edildiğini savunur. Siyahlar, yoksunlar, etnik, ırksal, cinsel, kültürel azınlıkların medyada yeterince temsil edilemediğini ya da temsile ancak mağdur/kurban veya fail/suçlu olduklarında layık görüldüğünü düşünür. Örneğin siyah kadınlar siyah erkeklere veya beyaz kadınlara göre daha az temsil edilmektedir. Kürt, Suriyeli, Alevi, engelli ya da yoksun kadınlar muadili erkeklere göre bile daha az temsil edilmekte ve temsil edildiklerinde bu genellikle daha katmanlı bir hak ihlaliyle gerçekleşmektedir (Alankuş, 2013: 238).

Bütün bu araştırmalar medyada kadın temsiline farklı açılardan yaklaşsalar da ortak görüşleri medyada kadın temsiline oluşturulmuş ve yanlı olduğu, böylelikle cinsiyet ayrımcılığına yol atığı yönündedir.

Medyada kadın temsili kadar önemli olan bir başka konu da göçmenlerin veya azınlık grupların nasıl temsil edildiğidir. Göçmenlerin, siyahilerin ya da ötekilerin temsili dendiğinde akla ilk gelen isimlerden biri Stuart Hall'dur (Hall, 1995 - 1997). Hall'ün ilgi odağını medyanın gücü oluşturmaktadır. Nitekim kitle iletişim araçları toplumsal ilgi alanlarının ve problemlerin belirlenmesinde önemli role sahip olan ve toplumdaki söylemi oluşturan ana kanallardır. Hall'a göre iletişim her zaman güce bağlıdır ve toplumda gücü elinde bulunduran gruplar medya aracılığıyla neyin nasıl temsil edildiğine etki ederler (Hall, 1995).

Hall medyada siyahilerin temsilini sorunsallaştırır ve bu konuda önemli saptamalarda bulunur. Batı Hintliler, Asyalılar, Afrikalılar gibi siyahi göçmenlerin medyadaki temsillerinde çok büyük sorunlar olduğunu savunan Hall'a göre, televizyonda farklı tür ve görüşten tüm programlarda siyahiler sıklıkla stereotipik temsillerle gösterilmekte, göç meseleleri içerisinde ele alınıp ya dramatik söylemlerle ya da kriz söylemleriyle medyada görünür hale gelmektedirler (Hall,1995).

Hall teorisinde stereotiplerin temsili oluşturmadaki rolüne çok önem verir. Stereotipler basitçe, bir gruba yönelik yaygın bir inanç sonucu ortaya çıkan ve o grubun bireylerini tanımlamak için kullandığımız basitleştirilmiş kategorileri ifade ederler.

Hall'un teorisi her ne kadar göçmen ya da siyahilerin temsiline odaklansa da aslında hemen hemen tüm dezavantajlı ya da ayrımcılığa maruz kalan gruplar ile ilgili çalışmalar için kullanılabilir. Zaten Hall'ün görüşüne göre de bugün ırksal farklılığın temsili hangi yollarla gerçekleştiriliyorsa aynısını toplumsal cinsiyet, sınıf, yaş vb. için de düşünebiliriz (Hall, 1997: 225). Bu nedenle bu çalışmanın teorik kısmı büyük ölçüde Hall'ün düşüncelerine yer vermektedir.

1.1.1. Stuart Hall'ün Temsil Kuramı

Bir şeyin temsili dilin, işaretlerin ve görüntülerin kullanımını içerir. Temsil bir kültürün üyeleri arasında anlamın oluştuğu ve değiştirildiği bir sürecin önemli bir

parçasıdır. Yine başka bir ifadeyle temsil, kavramların anlamlarının dil aracılığıyla üretilmesi olarak tanımlanabilir (Hall, 1997). Öyleyse temsil konusunun önemini anlamak için anlamın nasıl oluştuğu sorusunu da sormak gerekir, Hall, bu sorunun cevabını üç farklı temsil teorisi içerisinde açıklamaktadır.

Hall; Yansıtmacı (reflective), kasıtlı (intentional) ve yapısal (constructionist) olarak üç farklı temsil teorisini tanıtır. Yansıtmacı yaklaşımda gerçek hayattaki nesne, kişi, fikir ya da olaylara dair anlamların birebir gibi yansıtıldığı düşünülür. Yani dil bu anlayışa göre ayna fonksiyonu görür. Kasıtlı yaklaşımda ise temsil konusundaki anlam tam tersi bir işleve sahiptir. Bu görüşe göre yazar, konuşmacı ya da her kimse belirli anlamları dil aracılığıyla kasıtlı olarak dinleyici ya da okuyucuya empoze etmektedir. Ancak Hall, temsil meselesinde etkin olanın ne temsil eden ne de temsil edilen olduğunu düşünür. Arar ve Bilgin'in savunduğu (temsil sürecinde etkin olanın temsili gerçekleştiren olması) 'kasıtlı yaklaşım'ın Hall'e göre doğruluk payı bulursa da temsil meselesini tam olarak açıklayamaz. Çünkü dil kişiye özgü olmayan sosyal bir sistemdir. Temsil sistemini, kavramları ve işaretleri kullanarak anlamı biz inşa ederiz.

Dolayısıyla üçüncü ve bu çalışmada da faydalanacağımız yaklaşım inşacı ya da yapısalcı görüştür. Bu görüş dilin sosyal ve kamusal karakterinin varlığını kabul eder. Bu görüşe göre anlam, birçok etkenin bulunduğu karmaşık bir süreç sonucunda meydana gelir (Hall, 1997).

Hall, yapısalcı yaklaşımda temsilde anlamın nasıl oluştuğunu göstermek için bir örnek olarak trafik ışıklarını verir. Renkler ve trafik ışıklarının dili, bir temsili sistem olarak çalışır. Trafik ışıklarında renklerin kendisi kadar, sıklığı ve belirli konumları vardır. Bunlar ışıkların anlam taşımalarını ve böylece işaretler gibi işlemlerini sağlar. Hall'ün verdiği bu örnek aslında bize Saussure'ün anlam ve işaret konusundaki görüşlerini hatırlatır; çünkü temsil konusundaki bu yapısalcı görüş temellerini Saussure'ün dil kuramından alır. Bu kuram, dilin yalnızca sözcüklerden oluşan bir yapı olarak ele alınmasına karşıdır; çünkü dilde sözcüklerden çok daha fazlası mevcuttur (Hall, 1997). Bu nedenle Saussure, sözcük yerine gösterge kavramını kullanmayı uygun bulur (Belsey, 2002: 21). Trafik ışıkları, sembol ve

işaretleri ya da jest ve mimikler de sözcüklere ihtiyaç olmaksızın göstergeler olarak işlev görürler.

Gösterge ve gösterilen arasında kaçınılmaz ve doğal bir bağlantı yoktur. İşaretler sabit ya da temel anlamlar taşımazlar. Yani gösterge ve gösterilen arasındaki kültürel kodlarımız tarafından kurulan ilişki kalıcı olarak sabitlenmiş değildir. Üstelik anlam, unsurlar arasındaki farka bağlıdır. Yani aslında gösteren kırmızı değil, kırmızı ve yeşil arasındaki farktır (Hall, 1997). İşaretlerin anlamları sistem içerisinde diğer unsurlar ile kurulan ilişki tarafından belirlenir. Başka bir ifadeyle, bir şeyin anlamının oluşması 'öteki'nin varlığına bağlıdır.

Peki, farklıyı ya da 'öteki'yi nasıl tanımlarız? Hall bu tanımlamada stereotipleştirme denilen temsili pratiklerin önemli rol oynadığını savunur. Bu temsili pratikler toplumda var olan belli güç ilişkilerinin şekillendirmesiyle gerçekleşir. Bu ilişkide hem güç dağılımındaki hiyerarşik durum hem de temsil edilene yönelik belli duygu ve fikirler etkili olabilmektedir. Dolayısıyla stereotipler farklı olanın tanımlanmasında belli güç ilişkilerinin etkisiyle oluşan temsili pratiklerdir (Hall, 1997).

1.1.2. Bir Ötekileştirme Pratiği Olarak Stereotipleştirme

Medyada yer alan temsillerin ne şekilde oluşturulduğu ve hangi grupların ne şekilde temsil edildiği gibi konular, temsil edilen gruplara ilişkin tutum ve algıları belirlemede oldukça önemlidir. Bu gruplara ilişkin önyargıya dayalı stereotipik temsiller; olumsuz inanç, tutum, önyargı ve ötekileştirmelere sebep olmaktadır. Peki, stereotip (kalıpyargı) tam olarak ne demektir?

Öncelikle, sıklıkla birbirine karıştırılan önyargı ve stereotip kavramı arasında birtakım farklılıklar bulunduğunu belirtmek gerekir. Önyargılar genelde bir birey ya da gruba yönelik ön tutum anlamında kullanılan, bireylere ya da gruplara karşı aşırı sevgi ya da düşmanlık duygusuna yol açan, aşırı koşullanmış duygusal tutumu yansıtan inanç, kanı ya da genellemeler olarak tanımlanabilir. Bu tanımla olumlu

veya olumsuz kurgulanabildiğini düşünsek de ayrımcılık literatüründe olumlu önyargı diye bir şey yoktur (Göregenli, 2012).

Stereotip kavramını da basitçe, belirli bireyler veya gruplarla ilgili üretilmiş inanışlar olarak tanımlayabiliriz. Hall'a göre stereotipler bir kişi hakkındaki birkaç basit, canlı, hatırlanabilir, kolayca kavranabilir ve geniş ölçüde tanınan karakteristikleri kullanarak o kişi hakkındaki her şeyi bu karakteristiklere indirger, abartır, basitleştirir ve sonsuza kadar sabitler (Hall, 1997). Stereotipler de önyargılar gibi zihinlerimizde belli bir grubu şematize etmeye yarar. Sosyal bilimler alanında stereotiplere ilişkin çalışmaları başlattığı kabul edilen Lippman, stereotipleri 'kafamızdaki resimler' şeklinde açıklar. Stereotipler gerçekliğe ilişkin sosyal ve bilişsel temsil oluşarak dünyanın ya da toplumsal çevrenin algılanmasını kolaylaştırır ve insanların bu dünyaya veya toplumsal çevreye dair düşünme ve karar verme süreçlerine rehberlik ederler (Zengin, 2015: 36). Bu anlamda işlevsel oldukları söylenebilir.

Farklılığın kategorizasyon veya sınıflandırma oluşturmada önemli rolü olduğuna değinmiştik. Tim O'Sullivan da farklı olanı temsil etmede kullanılan stereotipleştirme pratiğini, bir kategorizasyon ve değerlendirme sürecini içeren etiketler olarak tanımlar. Dahası bununla da kalmayıp stereotipler bölünme stratejisi yayarlar. Özneyi 'normal', 'anormal ama kabul edilebilir' ve 'kabul edilemez' kategorilerinden birine yerleştirirler ve böylece genele sabitlenemeyen ya da farklı olan her şeyi dışarıda tutarlar. Bu, sınırların kalıcılığını, sabitliğini ve değişmezliğini sağlayan stratejilerden biridir. Tim O'Sullivan'a göre, sınırları sabitleyip ait olmayan her şeyi dışarı atan bu sürecin aynı zamanda bir kapalılık ve dışarıda tutma pratiğine dönüştüğünü söyleyebilmek mümkündür (O'Sullivan, 1998). Böylelikle toplumsal ve sembolik düzenin kalıcılığına katkıda bulunur. Bu da normal-sapkın/patolojik, kabul edilebilir-edilemez, ait olan-öteki ya da biz- onlar şeklinde birbirinin 'zıttı' iki grubun oluşması demektir.

Nitekim stereotipler bir grubu diğer gruplardan ayırmakla gerçekleşir. Bunu yaparken o gruba özgü bir özellik belirleyip grubun tüm üyelerine aynı özellikler atfedilir. Böylece bireysel özellikler dikkate alınmaz ve grup homojen olarak

algılanır. Aynı toplumsal gruptakiler zihinde benzer veya homojen düşünülürken, diğer sınıftan olanlar zıt özelliklere sahipmiş gibi algılanır (Göregenli , 2012). Örneğin, erkeklere yönelik bir stereotip kurulduğunda kadınların tam tersi özellikte olduğu düşünülür. Yine Türk-Kürt, esmer-sarışın, zengin-fakir gibi tüm ikiliklerde benzer bir ilişki kurulur. Yani erkekler futbol sever stereotipi, kadınlar futbol sevmez olarak da algılanabilir, yine batılılar mantıklıdır dendiğinde, doğuluların duygusal olduğu ya da mantık dışı davrandığı sonucuna ulaşırız. Böylece ikili karşıtlarla kurulmuş bu stereotipler iç grup sempatanlığının ve dış grup ayrımcılığının oluşmasına katkıda bulunurlar. Bu ayrım giderek keskinleşerek biz-onlar ikiliğinin oluşmasına sebep olur. Dolayısıyla Biz'e olumlu özellikler yüklenerek 'onlar' dışarıda bırakılıp tamamen zıt özellikler ile ilişkilendirilir. Biz değerli görülürken, onlar değersizleştirilir (Göregenli, 2012).

Kategorizasyon veya ikili karşıtlar oluşturmanın anlamı ve temsilleri oluşturmadaki işlevini daha iyi anlayabilmek için Roland Barthes ve Levi Strauss'nun anlatılara yaklaşımına ve ikili karşıtlıklar (binary dualisms) çıkarımına bakmak faydalı olacaktır. Bu iki düşünürü göre bütün anlatılar, (hikayeler, masallar, destanlar...) ikili karşıtlıklar içermektedir. Böylece Barthes ve Levi Strauss, sözcüklerin yalnızca kendi içerdikleri anlamlardan ibaret olmadığını, aslında karşıtlarıyla ilişkilerinden meydana geldiğini keşfettiler (Barthes, 1977; Levi-Strauss, 1970). (Örneğin, kötünün olmadığı bir anlatıda iyi bir şey ifade etmiyordu; iyi iyiliğini kötü ile karşıtlığı sayesinde kuruyordu) Böylece, bu ikilikler bir olumlu bir de olumsuz grup içermektedir. Anlam da daha önce de belirttiğimiz gibi, zıtlıklar arasındaki farka bağlı olarak oluşur. Hall temsillerin sıklıkla ikili karşıtlıklar ile birlikte verildiğini savunur (Hall, 1997). Dyer'a göre Beyaz olmanın ne demek olduğu ancak beyaz olmayan temsil edildiğinde görülebilir (Dyer, 1997: 13). Dolayısıyla, bir grubun olumlu temsili için ötekinin olumsuz temsiline ihtiyaç vardır. Bu nedenle öteki ne kadar kötü ve aşağı ise olumlu temsil edilen grup da o kadar iyidir.

Dyer tip ve stereotip ayrımı yapar. Tip denilen şey bir kişiye atfettiğimiz basit, canlı, kolayca kavranabilir, hatırlanabilir özelliklerdir. Tipler gelişebilir ya da

değişebilirler. Dyer, tiplerin kullanımı olmadan dünyayı anlamlandırmak imkânsız olmasa bile zor olacağını savunur; çünkü ilk kez karşılaştığımız insanları, olayları ya da nesnelere kafamızdaki sınıflandırma sistemine göre bir yerlere oturturuz. Bu, zihindeki organizasyonunu kolaylaştırmaya ve ön fikir edinmeye yardımcı olur (Dyer, 1977). Bacakları olan bir tahtaya baktığımızda onu masa olarak tanımlarız, daha önce öyle bir masa görmemiş olsak da kafamızdaki masa şablonuna göre bu sonuca varırız. Bu nedenle tipler, anlam üretmede önemli işleve sahiptirler (Hall, 1997).

Dyer'a göre etrafımızdaki şeyleri bazı geniş kategorilere göre anlamlandırırız. İlk kez gördüğümüz dört bacaklı tahtanın nasıl masa olduğu sonucuna varıyorsak insanları da aynı şekilde toplumsal hayattaki rollerinden hareketle (yaş, cinsiyet, görünüm, gelir durumu, meslek, ırk vs.) kafamızdaki sınıflandırma sistemine göre bir yerlere koyuyoruz. Bunlar vasıtasıyla o kişiye kişisel bir tip atfediyoruz. (Ciddi, neşeli, zeki, geri kafalı, sportif vs.) (Dyer, 1977).

Stereotipler ve toplumsal tipler arasında ayırım yapan Orrin e. Klapp, toplumsal tipleri topluma ait olanların temsilleri olarak tanımlar. Yani toplumsal tipler bir kişinin toplumuna ait olan kişilerdir. Stereotipler ise bir kişinin toplumunun dışından olanlara yöneliktir. Toplumsal tip mantıklı veya bilimsel değildir. Bu tipler pratik deneyimlere ve herkes tarafından kabul edilmiş yargılamalara göre belirlenmiştir (Klapp, 1962). Richard Dyer ise Klapp'ın bu ayırımının farklı toplumsal grupların 'kimin ait olduğu, kimin olmadığı; kimin içerde kimin dışarıda olduğu' algısına göre yeniden çalışılması gerektiğini savunur. Çünkü bir topluma kimin ait olduğunu ve kimin olmadığını belirleyen bir gücün varlığına işaret eder. Bu göreceli güç tarafından o toplumda kimin merkezde kimin dışarıda olduğu belirlenir (Dyer, 1977).

Stereotiplere dair yanlış varsayımları düzeltmeyi amaçlayan Tessa Perkins, stereotipleştirmenin sandığımız kadar basit bir süreç olmadığını vurgular. Örneğin stereotiplerin her zaman olumsuz olduğu, azınlıklara veya dezavantajlı gruplara yönelik olduğu ya da gerçeği yansıtmadığı, değişmez ve katı olduğu düşünülür ancak bunlar doğru değildir (Perkins, 1997). Stereotipler gerçeği doğru olarak

yansıtabilir veya yansıtımayabilir. Örneğin ‘kadınlar duygusaldır’ önermesi bir stereotiptir. Kadınların bir kısmı ya da büyük kısmı duygusal olabilir ve bu yargı bir anlamda gerçeği yansıtabilir. Ancak bu bütün kadınların duygusal olduğu anlamına gelmez. Ayrıca stereotipler olumsuz olabildiği gibi olumlu da kurgulanabilir. Örneğin ‘erkekler mantıklıdır’ olumlu iken, ‘kadınlar dedikoducudur’ olumsuz bir stereotip örneğidir.

Tessa Perkins’e göre “Bir stereotipin gücü üç faktörün kombinasyonuyla sonuçlanır. Basitliği, anında tanınabilir olması (onun iletişimsel rolünü önemli yapan şey) ve bazı özellikler ya da karmaşık toplumsal ilişkiler hakkında kabul görmüş bir fikir birliğine yaptığı örtülü referans” (Barker, 2010:188).

Stereotipleştirmede Hall temsil, farklılık ve güç arasında bağ kurar. Güç denilen şeyin de yalnızca fiziksel olmadığını, kültürel ve sembolik gücün de oldukça önemli olduğunu vurgular. Hall’a göre stereotipleştirme de bu sembolik şiddetin bir unsurudur. Temsilin ırklaştırılmış rejimini anlamada stereotipleştirme denilen temsili pratikler önemli rol oynamaktadır (Hall, 1997:259).

İrksal farklılıkların temsil ediliş pratikleri içerisinde stereotipler merkezi konumdadır. Üstelik bu stereotipik temsiller yalnızca dezavantajlı grupların başkaları tarafından algılanışını değil, aynı zamanda kendilerini algılayış biçimlerini de etkiler (Hudson, 1998). Bir toplumda kadınların matematikte başarısız oldukları düşünülüyorsa, kız çocuklarının bu alanda başarı göstermesi zor olacaktır (Comer, 1974). Nitekim toplumsallaşma sürecinde bireyler kendilerinden beklenen rolleri oynayarak topluma uyum sağlamaktadırlar. (Kesim’den aktaran Zengin, 2015).

Stereotiplerin üretildiği en büyük mecra kuşkusuz medyadır. Televizyon programlarında, magazin dergilerinde, gazete haberlerinde ve sosyal medyada her gün sayısız stereotipik temsille karşılaşırız. Bu olumsuz stereotipik temsiller çoğunlukla yaşlılar, kadınlar, yoksullar, mülteciler, engelliler gibi dezavantajlı gruplardan oluşur. Kitle iletişim araçlarının (özellikle televizyonun) birey ve toplum üzerindeki olumsuz etkilerine odaklanan ‘Ekme Kuramı’ kapsamında

Amerika’da yapılan bir araştırmaya göre, toplumda yaşlılara ilişkin olumsuz düşünce ve tutumlar televizyon izleme yoğunluğuna göre artmaktadır. Ayrıca bu korelasyonun eğitim, yaş, gelir düzeyi ya da cinsiyet gibi etkenlere göre azalmadığı da saptanmıştır (Gerbner’den aktaran Zengin: 95). Yani televizyonda yer alan stereotipik temsiller toplumdaki algı ve tutumu etkileyebilme ve önyargıların oluşumuna zemin sağlamaktadır.

1.1.3. Temsili Oluşturmada Farklılığın ya da Farklı Olanın nemi

Hall’n düşüncesine göre farklılık, anlamı oluşturmada hayati öneme sahiptir. Hall farklılığı tanımlarken dört farklı disiplinin farklılığa bakışını inceler. Linguistik bakışı Saussure teorileriyle açıklar. nceki bölümde de değinildiği gibi, bu görüşe göre farklılık önemlidir, çünkü anlamı oluşturan Őeydir. Bir Şeyin varlığı, karşıtı ile olan kontrastı ölçüsünde anlam kazanır. Bu da bizi anlamın ilişkisel olarak oluştuğu sonucuna götürür. Yani anlam karşıtlıklar arasındaki farka bağlıdır. Yukarıda trafik ışıkları örneğindeki gibi kırmızı renge anlam veren, yeşil ile arasındaki farkıdır.

Bu karşıtlıklar neredeyse hiçbir zaman birbirine eş değildir. Derrida’ya göre dünyada birbirine eş değerde çok az karşıtlık bulunduğunu savunur. Eş değerde olmayan ikili karşıtlıklar arasında da neredeyse her zaman bir g ilişkisi bulunur. Genellikle bu karşıtların biri baskındır ve öteki de baskın olanın etkinliğine bağlı olarak hareket alanı kazanabilir (Hall, 1997). Derrida’ya göre ikili yapı, terimlerden birini ayrıcalıklı kılarak terimin kendisini ötekinden farklılaştırmasını mümkün kılar. Terimlerden birine olumlu bir değer atfedilir ve bu terim kendisini ötekinin karşıtı olarak kurar. Terimlerden birine mantıksal öncelik ve olumlu değer atfedilirken, diğeri ilk terimin özelliğinin yokluğuyla tanımlanır (Yeğenoğlu, 2003). Siyah-beyaz, kadın-erkek, yerli-mülteci, alt sınıf-üst sınıf, heteroseksüel-homoseksüel, yerli-mülteci ikiliklerine baktığımızda baskın olanı ve onun etkinlik alanı doğrultusunda hareket alanı bulmaya çalışan grubu kolaylıkla fark ederiz.

Bakhtin de farklılığın önemli olduğunu vurgulayarak bu öneme başka bir açıdan yaklaşır. Bakhtin’in teorisine göre dilin yapısı diyalojiktir. Yani dil çok sesli

yapıdadır ve anlamlar arasında karşılıklı etkileşim vardır. Anlam konuşma anında ve karşılıklı mücadele halinde belirlenir. Bakhtin'e göre tam da bu nedenle farklılığa ihtiyacımız vardır; çünkü anlamı yalnızca ötekiyle olan diyalog sayesinde kurarız (Bakhtin, 1986: 91). Alice Harikalar Diyarında'da Alice ile Humpty Dumpty'nin tartışmasında¹ da kuşkusuz haklı olan taraf Alice'tir. Çünkü anlamın kurulmasında özne tek başına yetki sahibi olamaz ve sözcüklerin anlamlarını belirleyemez. Bir kelime ancak 'öteki' de bunu anladığında anlam kazanır. Öyleyse öteki, anlamın kurulmasında hayati öneme sahiptir.

Farklılığın önemini vurgulayan görüşlerden biri bu öneme antropolojik açıdan yaklaşır. Antropolojik görüşe göre kültür, sınıflandırma sistemi içerisinde şeyleri farklı pozisyonlara koyarak onlara anlam kazandırır. Dolayısıyla, farklılık kültür denilen sembolik düzenin işaretidir. Douglas, Strauss, Durkheim gibi düşünürlere göre toplumsal gruplar sınıflandırma sistemi içerisinde kendilerine anlam oluşturur ve şeyleri organize ederler. Bu nedenle farklılıklar veya ikili karşıtlıklar tüm sınıflandırmalar için hayati önem taşır.

Son olarak da psikanalitik yaklaşımın görüşüne yer verir Hall. Bu görüşe göre, kimliğimizi Ben'in karşısında konumlandığımız Öteki sayesinde oluştururuz. Psikanalize kültürel açıdan yaklaştığımızda toplumdaki Biz/Ben ve Öteki ayrımının işlevsel boyutunun da farkına varırız. Başka bir ifadeyle Öteki, Biz'in varlığının garantisi anlamına gelir. 1989'da Berlin Duvarı yıkılmadan önce Batı'yı birleştiren Öteki komünizm iken, bugün bu ötekinin İslami terörizm olarak algılandığı söylenebilir. Edward Said ise Oryantalizm adlı çalışmasında bu ötekinin genel olarak Doğu toplumu olarak oluşturulduğu vurgular (Said, 2010). Böylelikle Batı'yı bir araya getiren ve biz duygusunu sağlamlaştıran bir öteki her zaman bulunabilir.

---

¹ Lewis Carol'un Aynanın İçinden kitabında Humpty Dumpty ve Alice anlam üzerine tartışır. Humpty Dumpty Alice'i insanların doğmadığı günlerde hediye almasının daha iyi olduğunu ve böylelikle daha çok hediye alınabileceğini ileri sürer ve ekler: İşte sana zafer! Fakat Alice Humpty Dumpty'nin zafer sözüyle ne kastettiğini anlamamıştır. Humpty Dumpty cevap verir: 'İşte sana çürütemeyeceğin bir sav' demek istemiştin. Bunun üzerine Alice bunun zafer anlamına gelmediğini savunur. Humpty Dumpty küçümser bir tavırla cevap verir: Bir sözcüğü kullandığım zaman, onun anlamı, ben ne demek istemişsem odur – ne eksik ne de fazla (Belsey, 2002: 7) .

Hatta çoğu kez sınır içindeki yabancılar, mülteciler, yoksullar, eşcinseller, komünistler vb. de öteki olarak kurgulanabilir.

Farklılığın bütün işlevselliğine ya da bu sayede oluşturulan sınıflandırmaların hayatı kolaylaştırmasına ve anlamı oluşturmada hayati önem taşımasına rağmen, olumsuz duygu ve pratikleri tetikleyecek kadar tehlikeli olabileceklerini de belirlemek gereklidir. Çünkü bu sınıflandırmalar araya sembolik sınırlar çizerek sınır içlerinin saf kalmalarını sağlar. Bu sınırların aşılması korku ve kaygıları tetikleyecektir. Örneğin, eşcinsellik belki de iki cinsiyet arasındaki sınırları aştığı ya da bulanıklaştırdığı için toplumlarda nefretle karşılaşılır. Yine, ‘sınırları aşmış’ yabancılar duyulan nefret ya da korku da benzer şekilde açıklanabilir. Mary Douglas bu korkuya kir benzetmesiyle örnek verir. Bu düşüncesine göre kir bahçede kabul edilebilir olsa da yatak odasındaki varlığı kabul edilemez, ayakkabılar başlı başına pis değilken onları yemek masasına koymak pisliktir... üst katta bulunması gereken eşyaların alt katta bulunması pisliktir (...) kısacası kirin olduğu yerde bir sistem vardır ve kirlilik algısı şeylerin ‘yanlış yerde konumlanmasıyla’ ilgilidir (Douglas, 2007: 59).

Mary Douglas’a göre kirliliğe ilişkin düşünceler düzenin düzensizlikle, varlığın yoklukla, biçimin biçimsizlikle ve yaşamın ölümle ilişkisine dair düşünceleri de bünyesinde barındırmaktadır (Douglas, 2007: 28). Kirlilik toplumsal düzen açısından kaos ve tehlike anlamına gelirken, saflık ise değişimin ve muğlaklığın düşmanıdır. Neyin saf neyin kirliliği olduğu da toplumsal sistem içerisindeki sınıflandırmalarla belirlenir.

Tehlikeye dair korkular belirli toplumsal gruplara yönelme eğilimindedir. Ben/Biz ile radikal anlamda farklı olarak kavramsallaştırılan ‘öteki’, kaygı ve korkuların merkezi konumundadır. Toplumsal birliği, düzeni ve böylelikle Ben/Biz’in güvenliğini sağlayan tüm sınırları bulanık ve tüm sınıflandırmaları muğlak hale getirir. Riskli görülen marjinal grupların hakim grup tarafından kamusal alanı kirlittiği düşünülür, düzen için saflık korunmalıdır. Zygmunt Bauman ise bu saflık ve düzen arayışının tehlikeli bir tarafı olduğunu savunur: Saflığa yönelik her teşebbüs geride pislik bırakır; düzene yönelik her teşebbüs de yeni canavarlar

yaratır (Bauman, 2012: 182). Fakat bu kaosun da asıl sebebinin toprak/ulus/devlet üçlemesi olduğunu savunur. Yani, bu üçlü hem bir düzen arayışı hem de kaosun ta kendisidir! Bauman'a göre bu üçlünün yükseldiği dönemin pis canavarları devletsiz uluslar, çok uluslu devletler ve ulus-devletsiz topraklardır; çünkü toprak/ulus/devlet üçlüsünün bir arada düşünülmemesi, bir bakıma kategorileri, sınıflandırmaları ve düzeni bulanıklaştırır.

Bu dönemin pis canavarları Bauman'a göre mülteciler, göçmenler gibi yabancılardır. Bu nedenle toplumsal sorunların, ekonomik problemlerin ve güvenlik tehdidinin müsebbibi mülteciler olarak görülür. Kuşkusuz mülteciler bugünün toplumunda herkesten ve her şeyden farklı olanlardır. Varlıkları toplumdaki düzen ve saflık arayışına, sınırlara ve çizgilere adeta başkaldırı gibidir. Bauman yerli halk - mülteci karşılaşmasını yerleşik - dışlanmış diyalektiğinin en görkemli örneği olarak tanımlar.

Yerleşikler, durumu tanımlama ve kendi tanımlarını ilgili herkese dayatma güçlerini kullanarak, yeni gelenleri basmakalıp fikirlerin demir kafesine – toplumsal gerçeklerin çok basitleştirilmiş bir temsiline – kapatma eğilimi gösterir. Basmakalıp fikirler siyah-beyaz bir motif oluşturur ve çeşitliliğe hiç yer bırakmaz. Dışlanmış insanlar masumiyetleri kanıtlanana dek suçludur; oysa, şikayetçi, yargıç ve hakimlik görevi yerleşiklerde toplandığından, hatta iddianameyi onlar hazırlayıp, yargılayan ve hüküm veren de onlar olduğundan, beraat şansı pek az hatta hiç yoktur (Bauman, 2012: 197).

Mülteciler dünyanın birçok yerinde önyargıların, nefretin ve ayrımcılığın yöneltildiği bir konumdadır. Günümüzde temel sorunlardan biri yerli halkın mültecileri, Bauman'ın da söz ettiği gibi, peşin hükümle potansiyel suçlu veya tehdit olarak algılama eğilimidir. Yerli halkın; mültecileri eşit görmeme, değersizleştirme, insandışılştırma (dehumanisation) hali mültecilerin sığındıkları ülkelerde yaşadıkları en önemli sorunlardandır. Bu nedenle hak arayışları da meşru görülmez, hatta farklı bir insanlık formunda yaşamaları beklenir. Yani eğitim, sağlık, barınma, beslenme gibi temel ihtiyaçlardan faydalanma konularında bile yerli halkla eşit seviyede olmaları çoğu kez tahammülsüzlük ile sonuçlanır.

1.2. SÖYLEM

Buraya kadar anlamın nasıl oluştuğuna, anlamı oluşturmada farklılığın önemine ve ikili karşıtlıkların hem stereotipleştirme pratiklerinde hem de kültür denilen sembolik düzenin oluşmasındaki rolüne değindik. Bu bölümde de toplumdaki güç ilişkilerinin fonksiyonunu ve bu ilişkilerde hakim olanın oluşturduğu söylemi inceleyeceğiz.

1.2.1. Güç İlişkileri ve Söylem

Hall'a göre stereotip, Foucault'nun bilgi ve iktidar arasında kurduğu ilişkinin bir pratiğidir. Stereotipleştirme pratikleri güç eşitsizliğinin yeşerdiği yerlerde meydana gelme eğilimindedir. Gücün olduğu yerde bir güce sahip olan bir de bu güçten etkilenen grup vardır. Burada güç ya da iktidar derken anlatılmak istenen yalnızca fiziksel olarak varlığı hissedilen olgular değildir. Baskı ve zorlama yerine iktidarı daha geniş ve sembolik anlamda bir kişiyi, grubu belirli bir biçimde temsil etme yönteminde görebiliriz. Yani, iktidar basitçe bir konuşma içerisinde, bir metinde, bir görselde, yani bir temsilde rahatlıkla fark edilebilir. Geçmişte tek elde toplanan, varlığı fiziksel olarak hissedilen iktidarın kontrolü yerine, birtakım kurumlar vasıtasıyla üretilen bilgi ve söylemlerle kitlelerin kontrol altına alındığı fikri giderek daha fazla kabul görmektedir.

Foucault'ya göre iktidar artık daha modern yollarla gerçekleştirilmektedir. Artık ritüeller, aleni uygulanan baskı ve zorlama daha azdır, yani daha az fiziksel ancak daha çok zihinseldir. Bu nedenle modern toplumlarda iktidar daha çok söylemseldir (Armstrong, 2015). Bu iktidar, bilgiyi kullanarak ve belirli bilgiler üreterek, diğer insan ve grupları belirli normlara göre sınıflandırır ve norma uymayanları ötekileştirir. Foucault'nun 'Orient' dediği şeyde ötekileştirmeyi, ötekiyi oluşturan bir gücün, hegemonyanın varlığını ve bu hegemonyayı sağlamak ve gücü pekiştirmek için bilgiyi nasıl kullandığını ve bu öteki temsilini hangi söylemsel pratiklerle kurduğunu görebiliriz. Batının inşa ettiği bir öteki olarak Orient gizemli,

egzotik ve erotize olarak temsil edilir. Raka Shome'a göre beyaz olmanın kendi hegemonyası içerisinde oldukça kolay ve konforlu olması, kendini norm olarak ortaya koyup ötekini de farklı ya da tuhaf olarak inşa etmesi sayesinde gerçekleşmiştir (Shome, 2000). Oryantalizme gücünü ve gücünün sağlamlığını veren de ürettiği söylem ve temsillerle oluşturduğu kültürel hegemonyadır. Bu öyle bir güçtür ki fiziksel bütün güçlerden çok daha etkili ve başarılıdır.

Peki, söylem tam olarak ne demektir? Michel Foucault'nun düşüncesine göre söylem, belirli konu veya tarihi bir an ile ilgili konuşmak için dil tarafından sağlanan bir grup ifadedir. Başka bir tanımda da Foucault, söylemi bilginin dil aracılığıyla üretimi ve yeniden üretimi olarak tanımlar. Söylemler, şeyler hakkında bilgi vermek yerine onları inşa ederler ve bu uygulamayla kendi niyetlerini gizlerler. Gerçekliği kurar ve toplumsal dünyaya dair bilgimizi şekillendirir, anlamları belirler (Foucault, 1987). Böylece, söylemler bilgiyi inşa eder ve gerçeklik haline getirirler.

Bu arada Foucault açısından söylemin bir öznenin iradesine bağlı olarak oluşmadığını belirtelim. Yani Foucault söylem konusunda insan öznelliğinin varlığını reddeder. Hatta öznenin kendisinin de bilgi vasıtasıyla söylemsel olarak inşa edildiğini savunur (Armstrong, 2015). Foucault'ya göre her dönem, dönemden döneme değişen ve aralarında bir süreklilik bulunması gerekmeyen belirli özne, nesne ve bilgi formları ve bilgi pratikleri üretilir (Foucault, 1987). Örneğin delilik bunlardan biridir. Foucault'nun çabası delilik diye bir şey olup olmadığını kanıtlamak değil, deliliğin bir akıl hastalığı olarak değerlendirilmesinde hangi kurumların, deliliği hangi söylemler ve tanımlar yoluyla sorun haline getirdiğini anlamaktır.

Dezavantajlı grupların söylemden nasıl etkilendiğinin yanında söyleme niçin sahip olamadıkları sorusunu da sormak gerekiyor. Foucault'ya göre deli, "Ortaçağ'da olduğu gibi söylemi diğer insanlarınki gibi yayılmaya imkân bulamayan, söyledikleri bir hiç ya da söylenmemiş sayılan, bunun yanı sıra doğruluğu ve önemi olmayan, adalet önünde kayda değer görülmeyen hatta kilisede dahi özün biçim değiştirmesi ve kutsal ekmeği bedene dönüştürmeye yetmeyen" olarak

görülmektedir (Foucault, 1993: 13). Deli, söylemin dışında kalmıştır; çünkü söyleme sahip olabilecek güçten ve sözden yoksundur. Hatta bir bakıma da, dışında kaldığı söylemin kurbanıdır; çünkü deliliği tanımlayan oluşturan söylem onu akıl hastanesine kapatmak için meşru bir zemin oluşturmuştur.

Benzer bir durumu bugün mülteciler için de düşünebiliriz. Nitekim mülteciler de günümüzde hem kendisiyle ilgili oluşturulan söylemden olumsuz etkilenen, hem de söylemin dışında kalan belki de en büyük gruptur.

1.2.2. Toplumsal ve İdeolojik Açıdan Söylem

Söylem birçok farklı açıdan ele alınabilir. Kimileri onun dilsel yönüne vurgu yaparken kimileri özne ile olan ilişkisi yönüyle ele alır. Ancak bu çalışmada söylemin toplumsal ve ideolojik bağlamından faydalanmak amaçlanmaktadır.

Foucault'ya göre söylem ideolojinin maddi biçimi ve ideolojinin esaretiyle sınırlandırılmış anlamsal ilişkili anlatım kümeleridir. Söylem, güç ve iktidar mücadelelerini içeren toplumsal bir pratik olarak karşımıza çıkar. (Fairclough 1989: 17) Söylem çalışmaları konusunda oldukça önemli bir isim olan Teun van Dijk da Foucault gibi söylemin ideolojik yönüne vurgu yapmaktadır. Genel olarak medya ve özel olarak da gazete haberleri onun çalışma alanını oluşturmaktadır. İdeolojiyi anlamak için söylemi anlamak gerektiğini savunur. Söylem, ideolojiden etkilenen toplumsal pratiklerdir. Söylemin toplumdaki rolünü anlamak için toplumsal temsilleri ve ideolojileri anlamak gerekir (van Dijk'tan aktaran Elbirlik 1997: 13-19).

Söylemi üreten en önemli mecralardan biri kuşkusuz medyadır. Medyanın kamusal söylem üzerindeki etkisi, gerçekliğe dair farklı tanımlar kimlikler, imajlar ve görüntüler inşa etmesi ve bu temsillerin bireyler tarafından içselleştirilmesi şeklinde olmaktadır. İdeolojik düşünceler söylemler aracılığıyla öğrenilmekte ve içselleştirilmektedir (van Dijk, 2003)

Medyanın gerçeklere ayna tuttuğu ve gerçekleri yansıtığı iddiasına rağmen medyanın söylemleriyle gerçekliği ürettiği fikri biroklarınca kabul edilmektedir. Van Dijk da medyanın gerçekliği yansıtma yerine farklı gerçeklikler ürettiğini ve bu gerçekliklerin de çoğu zaman hakim ideolojilerin istikrarını sağlayıcı nitelikte olduğunu savunur (van Dijk, 1988).

Medya sorunu yalnızca gerçekliği yansıtma yerine söylemsel yapılarla onu oluşturması değildir. En az bunun kadar önemli bir başka sorun da medyanın yalnızca avantajlı konumda olanların sesini duyurabildiği bir mecra haline gelmesidir. Van Dijk'a göre toplumda zihinsel denetimi sağlamak için söylemi denetlemek ya da bizzat üretmek gereklidir. Söylemi kontrol etmenin ilk şartı ise söylemin bağlamını denetlemektir. Yani böylelikle medyaya sahip olanlar hem söylemi çevreleyen bağlama sahip oluyorlar hem de söylemin ana konularını belirliyorlar. Kimin ne hakkında konuşabileceği, yazabileceği medyaya sahip olanlar tarafından belirleniyor. Böylece medya toplumda var olan güç ilişkilerinin yeniden üretiminde bir araç halini alıyor (Sözeri, 2012).

İKİNCİ BÖLÜM

MÜLTECİLİK

2.1. TEMEL KAVRAMLAR

20. yüzyılın ikinci yarısında yaşanan toplu nüfus hareketleri nedeniyle ülkelerinden göç edenlerin sayısında dramatik bir artış yaşanmıştır. Birleşmiş Milletler verilerine göre bu artış son 20 yıldaki hızıyla artmaya devam ederse dünyadaki uluslararası göçmenlerin sayısının 2050’de 405 milyona ulaşması beklenmektedir (2016 Türkiye Göç Raporu).

Bu nüfus hareketlerinin yoğunlaşması uluslararası alanda da önemli bir kaygı oluşturmaktadır. Devletler sayıları her geçen gün artan mültecilerle ilgili yeni politika ve strateji arayışına girmişlerdir. Bugün uluslararası ilişkiler literatürüne önemli bir uluslararası sorun olarak mülteci sorunu eklenmiştir.

Nüfus hareketlerinin birbiriyle benzer yönleri olduğu kadar farklı olduğu noktalar da vardır. İnsanların göç etme nedenlerine göre statüleri de farklılık gösterir. Ekonomik ve sosyal sebeplerden ötürü, siyasal bir baskı olmadan göç edenlerle siyasi nedenlerden ötürü güvenlik endişesiyle göç edenlerin statüleri sıklıkla birbirine karıştırılmaktadır.

Türkiye’de de yabancıların hukuki statüsüne ilişkin tanımlamalar konusunda bir karmaşanın bulunduğunu söyleyebiliriz. Özellikle de halk arasında göçmen, kaçak göçmen, mülteci, sığınmacı gibi tanımlamalar kimi zaman birbirinin yerine kullanılmaktadır. Hatta medyada yer alan bazı haberlerde ‘kaçak göçmen’ gibi kafa karışıklığı yaratan ve mültecilerin durumlarını illegal gibi gösteren tanımlamalar mevcuttur².

---

² <https://www.sabah.com.tr/yasam/2017/10/09/cop-kamyonundan-suriyeli-kacak-gocmenler-cikti>

2.1.1. Göç

Göç terimleri sözlüğüne göre göç, ‘uluslararası bir sınırı geçerek veya bir devlet içinde yer değiştirmek’ olarak tanımlanır. ‘Süresi, yapısı ve nedeni ne olursa olsun insanların yer değiştirdiği nüfus hareketleridir. Buna; mülteciler, yerinden edilmiş kişiler, yerinden çıkarılmış kişiler ve ekonomik göçmenler dâhildir.’ Özetle tüm insanların yer değiştirdiği nüfus hareketleri göç olarak tanımlanmaktadır (Göç Terimleri Sözlüğü, 2009).

2.1.2. Göçmen

Göçmen tanımı ülkesinden genellikle ekonomik ve sosyal nedenlerle yaşam standartlarını yükseltmek için ayrılan kişilerin durumunu ifade etmektedir. Göçmenler mültecilerden farklı olarak vatandaşları oldukları ülkenin korumasından yararlanmaya devam ederler. Göç terimleri sözlüğünde göçmen tanımı:

... “kişisel rahatlık” amacıyla ve dışarıdan herhangi bir zorlama unsuru olmaksızın ilgili kişinin hür iradesiyle göç etmeye karar verdiği durumları kapsadığı kabul edilmektedir. Dolayısıyla bu terim, hem maddi ve sosyal durumlarını iyileştirmek hem de kendileri veya ailelerinin gelecekte beklentilerini arttırmak için başka bir ülkeye veya bölgeye göç eden kişi ve aile fertlerini kapsamaktadır (Göç Terimleri Sözlüğü, 2009).

Bu ifadeden de anlaşıldığı gibi Türkiye’deki Suriyelilerin göçmen tanımının dışında kaldıkları söylenebilir. Bu durumda kaçak göçmen gibi mültecilerin durumunu illegal gibi gösteren tanımlamaların ne kadar hatalı oldukları da anlaşılmaktadır.

2.1.3. Sığınmacı

Uluslararası Göç Örgütü tanımına göre sığınmacı:

‘İlgili ulusal ya da uluslararası belgeler çerçevesinde bir ülkeye mülteci olarak kabul edilmek isteyen ve mültecilik statüsüne ilişkin yaptıkları başvurunun sonucunu bekleyen kişiler’ olarak tanımlanmaktadır. Başvurularının olumsuz sonuçlanması durumunda sığındıkları ülkeyi terk etmek zorundadırlar ve eğer

kendilerine insani ya da diğerk gerekçeler nedeniyle ÷lkede kalma izni verilmemişse bu kişiler ÷lkede düzensiz bir durumda bulunan herhangi bir yabancı gibi sınır dışı edilebilirler (Perruchoud & Redpath, 2004).

2.1.4. M÷ltesi

M÷ltesi ‘yaşamlarına ve özgürlüklerine yönelik ciddi tehditlerden dolayı ÷lkelerinden ayrılmak ya da ÷lkeleri dışında kalmak zorunda bulunan insanlar’ olarak tanımlanabilir (Peker & Sancar, 2005). Türkiye’deki Suriyeliler için en uygun tanım m÷ltesi tanımıdır. 1967’de güncellenen Cenevre Sözleşmesi’ne göre:

‘‘Irkı, dini, tabiiyeti, belirli bir sosyal gruba mensubiyeti ve siyasi görüşleri yüzünden haklı bir zulüm korkusu nedeniyle vatandaşı olduğı ÷lkenin dışında bulunan ve söz konusu korku yüzünden, ilgili ÷lkenin korumasından yararlanmak istemeyen kişilere m÷ltesi denir.’’

Göçün tarihi yüzyıllar öncesine dayansa da iltica kavramı hukuki anlamda 2. Dünya Savaşı’yla ortaya çıkmış bir kavramdır. Savaş bittikten sonraki dönemde insan hakları alanındaki gelişmeler sonucunda iltica hakkı da temel insan haklarından biri olarak tanımlanmıştır. Yasal olarak ilticanın bir insan hakkı olarak tanınması 1948 tarihli İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi ile gerçekleşmiştir. Bu doğrultuda beyanname aşağıdaki gibi düzenlenmiştir:

Herkes zulüm karşısında başka ÷lkelerde sığınma talebinde bulunma ve sığınma olanağından yararlanma hakkına sahiptir (BMMYK, 2001: 123).

Cenevre sözleşmesiyle Türkiye de anlaşmaya taraf olmuştur. Eda Bekçi’ye göre Türkiye’nin böyle bir anlaşmaya gönüllü olma nedeni o dönemde Avrupa’dan gelen göç hareketinin kaliteli ve verimli insan potansiyeline sahip olmasıdır (Bekçi, 2017). Ancak Türkiye 24 Ağustos 1951 tarihinde onayladığı Cenevre Sözleşmesi’ni iki çekince nedeniyle 1961 yılında ‘ihtirazi kayıtla’ sınırlandırmıştır. Bunlardan biri ‘sözleşmenin bir Türk uyruklunun haklarından fazlasını sağladığı şeklinde yorumlanamayacağı’ şeklindedir. İkinci çekince ise ‘coğrafi sınırlama’ya yöneliktir

(Erdogan, 2015: 45). Bu coğrafi sınırlama doğrultusunda Türkiye sadece Avrupa ülkelerinden gelecek olan sığınmacıları mülteci olarak kabul etmektedir. Böylece Türkiye'deki yasal mülteci tanımı şu şekildedir.

Avrupa ülkelerinde meydana gelen olaylar nedeniyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında verilen statüyü ifade eder (Erdoğan, 2015).

Bu çekince ile Türkiye, Avrupa dışından gelenler için yalnızca 'başka bir ülkeye geçinceye kadar güvenliğini sağlama' garantisini vermektedir.

Dolayısıyla bugün Suriyeliler için en uygun tanım da mülteci tanımıdır; ancak her ne kadar mülteci tanımının içinde yer alsalar da hukuki bakımdan sığınmacı olarak tanımlanmakta ve böylece mülteciliğin getirdiği haklardan mahrum kalmaktadırlar.

2.1.5. Tanımlama Sorunu: Mülteci, Sığınmacı, Misafir, Muhacir

Suriyeli mültecilerin statüsü konusundaki tanımlama sorununun mültecilik haklarından yararlanmalarına engel teşkil ettiğini belirttik. Diğer taraftan kafa karışıklığı yaratan ve sorunlu bulunan diğer bir tanım da misafirlik tanımıdır. Suriyeli mülteciler yasal statü bakımından 'geçici koruma altındakiler' olarak tanımlansa da Türkiye'de resmi makamların ve toplumun Suriyelilere yaklaşımı 'misafirlik' olarak ifade edilmektedir (Erdoğan, 2015: 182). Kaya'ya göre Suriyelilerin misafir olarak tanımlanması Türk misafirperverliği, Müslüman kardeşliği gibi derinlerde yatan birtakım kültürel değerler ve ideallerde aranabilir. (Erdoğan, 2015; Kaya, 2015).

Her ne kadar olumlu ve barışçıl niyetlerle bu tanımlanma yapılsa da yerli halk ile hiyerarşi oluşturması bakımından bir olumsuzluk teşkil ettiği söylenebilir. Misafirin olduğu yerde bir de 'ev sahibi' vardır. İmtiyazlara, haklara ve imkanlara sahip olan ev sahibidir. Sahip olduklarını misafir ile paylaşıp paylaşmamak da ev sahibinin tasarrufundadır. Böylece misafirlik durumu hem bir veren-alan hiyerarşisi oluşturmakta, hem de bu hiyerarşi ve ikilik üzerinden 'ötekilik' oluşturmaktadır. Murat Erdoğan'a göre Suriyeliler Türkiye'de en çok misafirlik kavramından rahatsızlık duymaktadırlar. Mülteci olamamanın kendilerini uluslararası haklardan mahrum bıraktığını dile getirmektedirler (Erdoğan, 2015: 109).

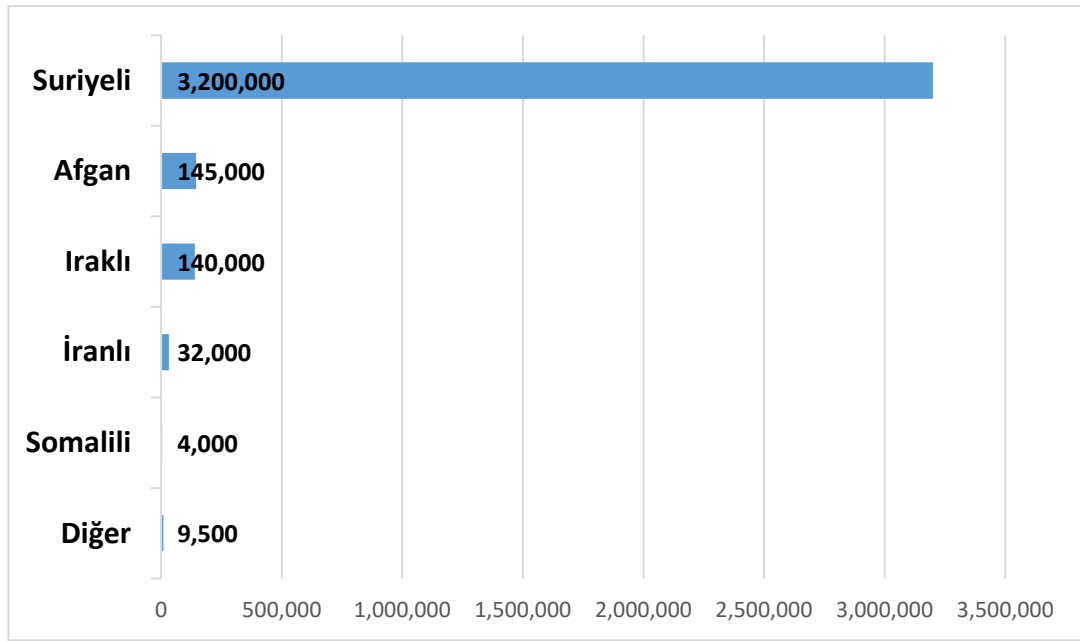
Suriyeli mülteciler için misafir dışında kullanılan başka bir kavram da İslami kesim tarafından kullanılan 'muhacir' tanımıdır. Ensar kelimesi bu mülteci krizinde Türkiye'nin rolünü Suriyeli mültecilere yardım etmek olarak belirlemenin bir sonucu olarak ortaya konmuştur. Muhacir kelimesi 'dinleri ve inançları için, Mekke'den Medine'ye göç eden Müslümanlar' için kullanılır. Ensar kelimesi esas olarak Arapça'da 'yardım edenler, yardımcıları' anlamına gelir, ancak Hicret olayı ile terimleşmiştir. Kelime terim anlamı ile 'İslam tarihinde Mekke'den Medine'ye göç eden Muhacirlere yardım eden, Medineli Müslümanlar' için kullanılmıştır (Akbaş, 2010). Bu kelimeyi kullanarak metaforik olarak Türkiyeliler Muhammed peygamber ve arkadaşlarına yardım eden Medinelilere, Suriyeliler de muhacirlere benzetilmiştir.

Bu durumda Türkiye'deki yasal düzenlemeler sonucunda belirlenen mülteci tanımına göre Suriyeliler bu tanımın dışında kalmaktadır. Bu nedenle yasal statü bakımından sığınmacı olarak tanımlanmaktadır. Ancak mültecilik bir haktır ve Suriyeliler bu tanımın dışında bırakılmakla mülteciliğin getirdiği haklardan faydalanamamaktadırlar. Oysaki Suriyeliler için en doğru tanım mültecidir. Bu nedenle bu çalışmada Suriyelileri mülteci olarak tanımlayacağız.

2.2. TÜRKİYE’DEKİ MÜLTECİLER

Türkiye 3,5 milyondan fazla mülteci ile dünyada en çok mültecinin yaşadığı ülkedir. Yüzde doksanından fazlası kamp dışında kentlerde veya kırsalda yaşam sürdürmektedir. Türkiye’deki mültecilerin yüzde yetmişinden fazlası çocuklardan oluşmaktadır. Ayrıca bu sayının 3,2 milyonunu Suriyeli mülteciler oluşturmaktadır (BMMYK, 2017).

Grafik 1. Türkiye’de Mültecilerin Geldikleri Ülkelere Göre Dağılımı

Kaynak: BMMYK, 2017

2.2.1. Suriyeli Mülteciler

Suriye etnik olarak Arapların (%90), dini olarak da Müslümanların çoğunlukta olduğu bir ülkedir. Bu oranlara dayanarak homojen bir toplummuş gibi düşünülse de etnik ve mezhepsel açıdan çeşitlilik söz konusudur. Müslümanlar %87’lik oranla ülkenin en büyük dini grubudur. Bu sayının %74’ü Sünnilerden, %13’ü Şii’lerden,

geri kalanı ise Alevi/Nusayri, ve İsmaili'lerden oluşmaktadır. Ülkedeki gayrimüslim azınlıklar arasında Hristiyanlar ve Dürziler vardır. Sayıları az da olsa ülkenin kuzeyinde Ezidiler de yaşamaktadır. Etnik azınlık olarak da büyük çoğunluk Kürtlerden oluşmaktadır, Kürtler dışında ülkede önemli sayıda Türkmen ve Ermeni yaşamaktadır (CIA, 2017).

Ülkede siyasi güç yıllardır Nusayrielerin elindedir ve bu nedenle ülkenin siyasi tarihinde Nusayrieler önemli bir yere sahiplerdir. Siyasi gücün azınlıktaki Nusayrielerde olması ve buna karşın ülkenin çoğunluğunun Sünni Müslümanlardan oluşması çok partili hayatın ve demokrasinin olmadığı ülkede gerilimi artıran etkenlerden biri olarak değerlendirilebilir.

2.2.1.1. Suriye İç Savaşı

Aralık 2010 tarihinde Tunus'ta başlayan hükümet karşıtı gösteriler diğer Arap ülkelerine de yayılmıştır. Mısır, Tunus, Yemen ve Libya'da devrim yaşanmış ve diğer Arap ülkelerinde hükümet değişiklikleri, anayasal değişiklikler, sosyal ve politik hayatta köklü değişimler görülmüştür. Suriye de Arap baharından en çok etkilenen devletlerden biridir.

Suriye'de iç savaşın başlıca nedenleri ekonomik nedenler, Alevi- Sünni çatışması, rejimin politik baskıları ve bölgesel ve küresel güçlerin etkisi olarak değerlendirilebilir (Özdemir, 2016). Özellikle ekonomik sorunlar ve siyasi baskılar nedeniyle Suriye'de yolsuzluk ve insan hakları ihlallerine karşı yapılan küçük çapta gösteriler bir süre sonra sivil bir başkaldırıya dönüşmüştür. İlk büyük çapta başkaldırı Ürdün sınırındaki Dera'da başlamış ve kısa bir süre sonra ülke geneline yayılmıştır. Hükümetin buna sansür, bastırma, tutuklama ve şiddetle yanıt vermesine rağmen muhalif gösteriler devam etmiştir. Hükümet de şiddetini artırarak direniş bölgelerine askeri harekât başlatmış ve çok sayıda sivil hayatını kaybetmiştir. Göstericilerin de silahlanmasıyla 14 Haziran 2011'de ilk silahlı çatışma yaşanmıştır. Bu bölgesel çatışmalar kısa süre sonra ülke geneline yayılmıştır (Ulutaş, Kanat, & Acun, 2015).

Suriye’de muhalefet birçok farklı görüşte örgütten oluşmaktadır. Suriye menşeli örgütler arasında Özgür Suriye Ordusu ve Suriye Türkmen Ordusu bulunmaktadır. Bunların dışında İslami Cephe ve El Nusra cephesi gibi birçok İslamcı muhalif gruplar da bulunmaktadır. Bunlar dışında El Kaide’nin Irak ve Suriye kolu olarak ortaya çıkan örgüt IŞİD de bulunmaktadır. 2003 yılında Kürtler tarafından Suriye'nin kuzeyinde kurulmuş bir siyasi parti olan PYD de silahlı gücü olan YPG ile savaş ve çatışmalara dahil olmuştur (Ulutaş, Kanat, & Acun, 2015).

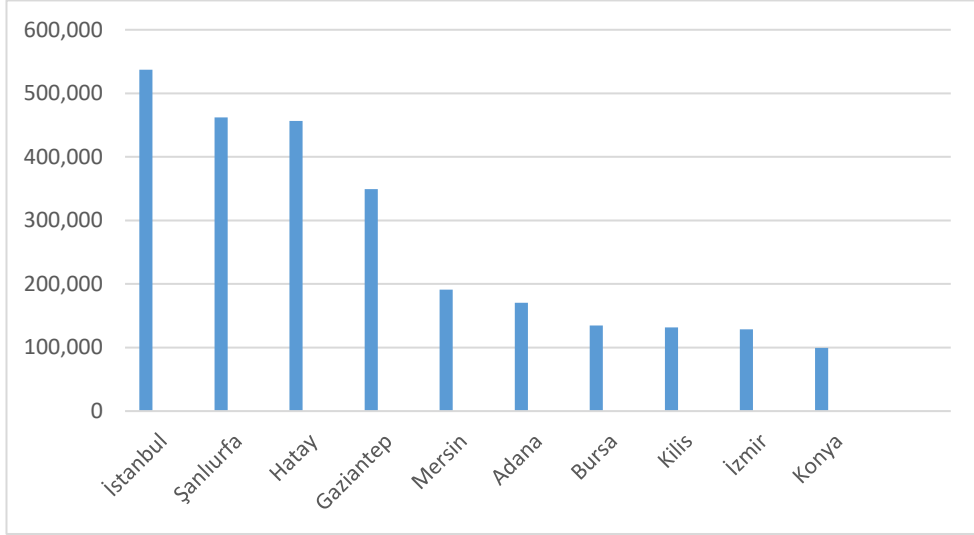
Bu örgütler altı-yedi senelik süre zarfında hem rejim ile hem de birbirleriyle çatışmışlardır. Suriye savaşında siyasi çatışmaların haricinde, rejimin ağırlıklı olarak Alevi olması ve muhalefetin de çoğunlukla Sünni olması nedeniyle yer yer mezhepsel çatışmalar da yaşanmıştır. Suriye’deki iç savaşta kimyasal silahlar, canlı bombalar, füzeler ve daha birçok farklı silahın da kullanımı savaşın yıkıcı boyutunu artırmış, her savaşta olduğu gibi bu savaşta da savaşın bedelini siviller ödemiştir. 15 Mart 2011 tarihinde başlayan çatışmalardan bu yana en az 500 bin insan hayatını kaybetmiş ve nüfusu 20 milyon olan Suriye’de 13,5 milyon Suriyeli yardıma muhtaç hale gelmiştir. Yaklaşık 6,5 milyon Suriyeli yaşadıkları yerleri terk etmek zorunda kalmıştır (BMMYK, 2017).

Şu anda Suriye içerisinde 7,6 milyon yer değiştirmiş insan bulunmaktadır. 4 milyon insandan fazlası ise Suriye’ye komşu olan Türkiye, Lübnan, Ürdün ve Irak gibi ülkelere göç etmiş durumdadır. (BMMYK, 2015).

2.2.1.2. Türkiye’deki Suriyeli Mülteciler

Önceleri göç için bir geçiş ülkesi konumunda olan Türkiye, bugün göç alan ülke konumuna gelmiştir. Ülkelerindeki savaştan kaçarak Türkiye’de yaşamlarını sürdürmeye çalışan 3 milyon 320 bin Suriyeli bulunmaktadır. Türkiyedeki Suriyeli mültecilerin büyük kısmı İstanbul, Şanlıurfa, Hatay ve Gaziantep’te yaşamaktadır.

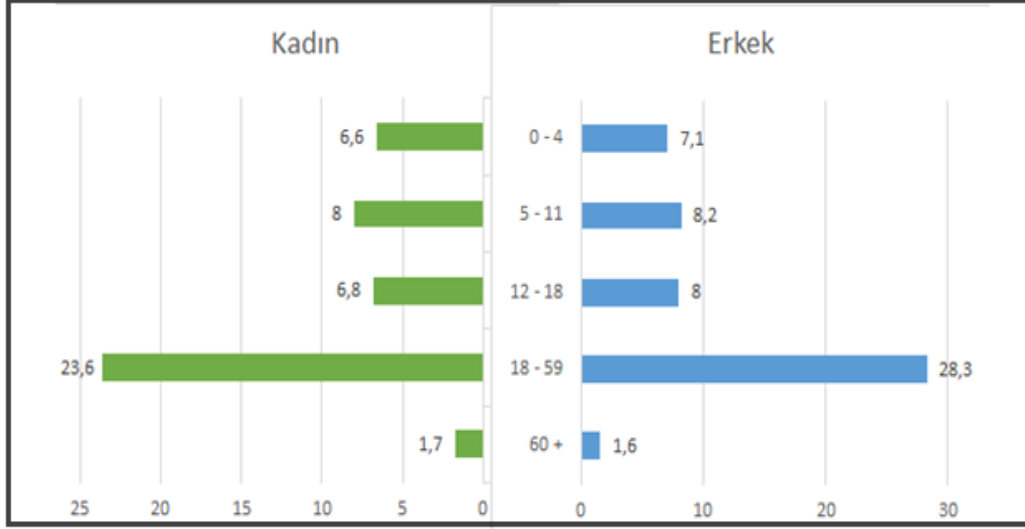
Grafik 2. Geçici Koruma Kapsamında Bulunan Suriyelilerin İlk 10 İle Göre Dağılımı

Kaynak: BMMYK, 2017

3 milyon 320 bin kayıtlı mültecinin %47'sinden fazlası kadınlardan ve %46'sı 18 yaş altı çocuklardan oluşmaktadır. Bu da Suriyeli mültecilerin %70'inin kadın ve çocuk ve yaşlılardan oluştuğu anlamına geliyor (BMMYK, 2017).

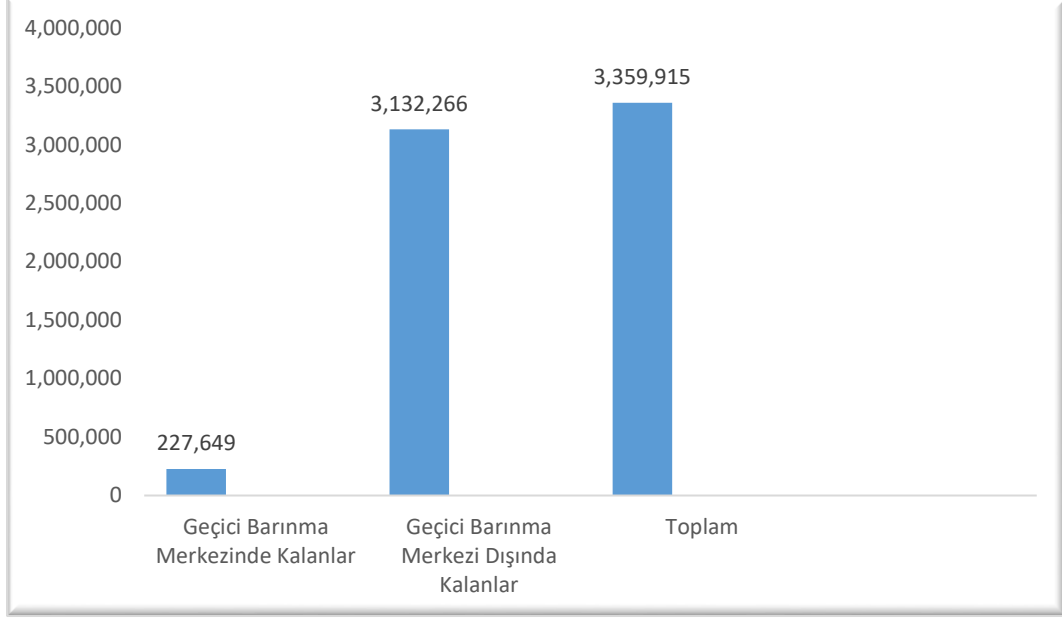
Grafik 3. Türkiye’de Yaşayan Suriyelilerin Yaş ve Cinsiyete Göre Dağılımı (%)

Kaynak: AFAD, 2017

Kamplarda ya da diğer bir tabirle, geçici barınma merkezlerinde yaşayan Suriyeli mülteci sayısı barınma merkezleri dışında yaşayanlara göre oldukça fazladır. 21.11. 2017 tarihi itibarıyla barınma merkezlerinde yaşayan Suriyeli sayısı 235.299 olarak saptanmıştır (AFAD, 2017). Kamplar mültecilerin barınma, beslenme, güvenlik gibi temel ihtiyaçlarını karşılayabildikleri yerler olması bakımından önemlidir. Barınma merkezleri veya kamplar mülteciler için kolaylıkların yanında birtakım zorlukları da beraberinde getirmektedir.

Grafik 4. Geçici Barınma Merkezleri İçinde ve Dışında Kalan Suriyeliler

Kaynak: AFAD, 2017

Türkiye’de oturma izni bulunan yalnızca 48.738 Suriyeli mülteci bulunmaktadır, kalan çoğunluk yasal olarak ‘geçici koruma altındakiler’ olarak nitelendirilmektedir (GGM, 2016). Kitlesel göçün artmasıyla birlikte bireysel başvuruların sağlıklı olarak değerlendirilememiş olması nedeniyle göç hukukunun üç temel ilkesi uygulanmıştır: dini ve etnik kökenlerine bakılmaksızın açık kapı politikası, geri gönderme yasağı ve temel ihtiyaçların karşılanması (Erdoğan, 2015).

Suriyeli mültecilerin güvenlik, beslenme, barınma gibi temel ihtiyaçlara ve eğitim gibi sosyal ihtiyaçlara ulaşmalarında hala birtakım engeller bulunmaktadır. Bunların yanında insan hakları ihlalleri, ayrımcılık ve dışlanma gibi problemlerle de karşı karşıyalar.

Mültecilerin temel haklara erişimini sorunsallaştıran Zümray Kutlu’ya göre Türkiye’de Suriyeli mültecilerin temel haklara erişimine dair bir takım

düzenlemeler yapılmış olmasına rağmen mevcut mevzuat hala Suriyeli mültecileri geçici bir kriz, sorun gibi ele almakta ve hak temelli bir tutum sergilememektedir (Kutlu, 2015).

Kaya İstanbul'un altı semtinde Halepli Suriyeliler ile yaptığı araştırma sonucunda mültecilerin yaşadıkları temel sorun ve zorlukları Türkçe bilmeme - az bilme, yasal çalışma izninin olmaması, sağlık hizmetlerinden yararlanmadaki engeller, barınma sorunu ve çocuklar için eğitime ulaşmadaki engeller olarak özetler (Kaya, 2016).

Bunların dışında ve en az bunlar kadar önemli olan geleceği öngörememe, günlük hayattaki ayrımcılık, empati yoksunluğu, yerel halk tarafından üretilen stereotipler ve önyargıları da Halepli Suriyelilerin İstanbul'da yaşadıkları zorluklara eklemektedir. Kendilerine yerel halk tarafından güvensizlik hissi ile yaklaşılması da Suriyelilerin karşılaştığı sorunlardan biridir. Suriyelilerin hala misafir olarak tanımlanması da günlük hayatlarında başka birtakım sorunlara yol açmaktadır.

2.2.2. Türkiye'deki Toplumsal Kabul

Suriyeli mülteciler ile ilgili algı ve tutum, insani ve dini yaklaşım ile milli çıkarlar arasında gidip gelmektedir. Bir yandan Suriyeli mültecilere yapılan insani yardımlar desteklenirken, diğer taraftan Suriyeli mültecilerin bir an önce ülkelerine dönmeleri istenmektedir (Erdoğan, 2015).

Hükümetin Suriyeli mültecilere yaklaşımının pozitif olmasına ve mültecilere yönelik daha duyarlı ve daha yardım sever davranılması gerektiği mesajı verilmesine rağmen hükümetin kullandığı söylemlerde Suriyeliler mağdur, muhtaç, güçsüz, çaresiz söylemlerle ifade edilmektedir. Mülteciler ile ilgili yapılan insani yardımlar dile getirilirken iktidar sıklıkla 'veren el alan elden üstündür' söylemini kullanmakta ve veren-alan hiyerarşisi yaratılmaktadır.

Murat Erdoğan'ın Türkiye'deki Suriyeliler Algısı kamuoyu araştırmasına göre Suriyelilerin yaşadıkları insani dram Türkiyeliler tarafından anlayışla karşılanmakta ve yapılan yardımların gerekli olduğu düşünülmektedir. Öte yandan, araştırmada katılımcıların neredeyse tamamı Suriyelilerin en kısa zamanda

lkelerine geri dönmeleri gerektiği, ilk önlem olarak da kamplara yerleştirilmeleri gerektiğini ifade etmişlerdir (Erdogan, 2015: 115). Bununla beraber ülkeye daha fazla Suriyeli alınmaması gerektiği sıklıkla ifade edilmiş ve bu durumun halkta tedirginlik yarattığı gözlenmiştir.

Erdoğan'ın araştırmasının bir diğer önemli bulgusu ise Suriyeli mülteciler konusunda AKP'yi destekleyenler ve muhalifler arasındaki görüş farklılığıdır. AKP'yi destekleyenler Suriyelilere yapılan yardımları da destekleyip, konuya daha çok din ortaklığı üzerinden yaklaşırken, muhalif görüşte olanlar AKP'nin Suriyelileri oy için kullanabileceği, Suriyelilere vatandaşlık verileceği, Suriyelilerin tehdit yaratacağı görüşündeler.

Suriyelilere yönelik olumsuz tutumlardan bazılarının temelinde de Suriyelilerin yaşadıkları bölgelerde ev kiralarını ve işsizliği artırdıklarına yönelik inanış yatmaktadır. İngiltere Kent niversitesi ve İstanbul Kemerburgaz niversitesi'nin ortak yapmış oldukları araştırmaya göre katılımcıların %91'i Suriyelilerin kiraları artırdıkları görüşündedir. Yine katılımcıların %91'i Suriyelilerin işsizliği artırdıklarını düşünmektedir (İstanbul Kemerburgaz Üniversitesi, 2016).

Araştırmanın çarpıcı bulgularından biri de Suriyelilerin suç oranlarını artırdıklarına yönelik inanışın %86 civarında olmasıdır. Oysaki Suriyelilerin suç oranı İçişleri Bakanlığı tarafından yalnızca %1.32 olarak açıklanmıştır. Bu suların da büyük çoğunluğu kendi aralarındaki anlaşmazlıktan kaynaklanan olaylardan meydana gelmektedir. Suç oranı oldukça az olmasına rağmen, ne yazık ki genel olarak bir tehdit algısının hissedildiği anlaşılıyor. Örneğin Suriyelilerin karıştığı kayıtlı bir tecavüz vakası olmamasına karşın Suriyeli erkekler yüzünden Türkiye'de kadınların güvende hissetmediği algısı hâkimdir (İstanbul Kemerburgaz Üniversitesi, 2016).

Ekonomistler Platformu'nun Türkiyelilerin Suriyeli mültecilere yönelik algısını ölçmek amacıyla yaptığı araştırmaya göre katılımcıların %65.7'si Suriyeli mültecilerin Türkiye ekonomisini olumsuz etkilediğini dşnrken yalnızca

%15.7'si Suriyeli mültecilerin ekonomiye olumlu katkı sağladığı fikrine sahiptir (Suriyeli Gündem Araştırması, 2017).

Gaziantep Ortak Akıl – İçimizdeki Suriye raporuna göre Suriyeliler uzun bir zaman Türkiye’de kalacaklar veya hiç dönmeyeceklerdir. Bu nedenle toplumsal tepki ve kaosu önlemek adına kapsamlı bir Suriyeli mülteci politikasına ihtiyaç duyulmaktadır. Raporda ayrıca Suriyeli mülteciler meselesinin siyasi tartışmalardan bağımsız bir şekilde ele alınması gerektiği belirtilmektedir (GTO, 2015).

2.2.3. Kadın Mülteci Olmak ve Suriyeli Mülteci Kadınlar

Mülteci kimliğine sahip olmak hem barınma, beslenme, sağlık hizmetlerine ulaşma ve güvenlik gibi temel ihtiyaçlara; hem de eğitim, çalışma, kültürel faaliyetlerde bulunabilme gibi sosyal ihtiyaçlara ulaşmaktaki zorlukları beraberinde getirmektedir. Mülteci kimliğinin yanında bir de kadın kimliğine sahip olmak ise bunların dışında birçok farklı sorunla daha karşı karşıya kalmak demektir.

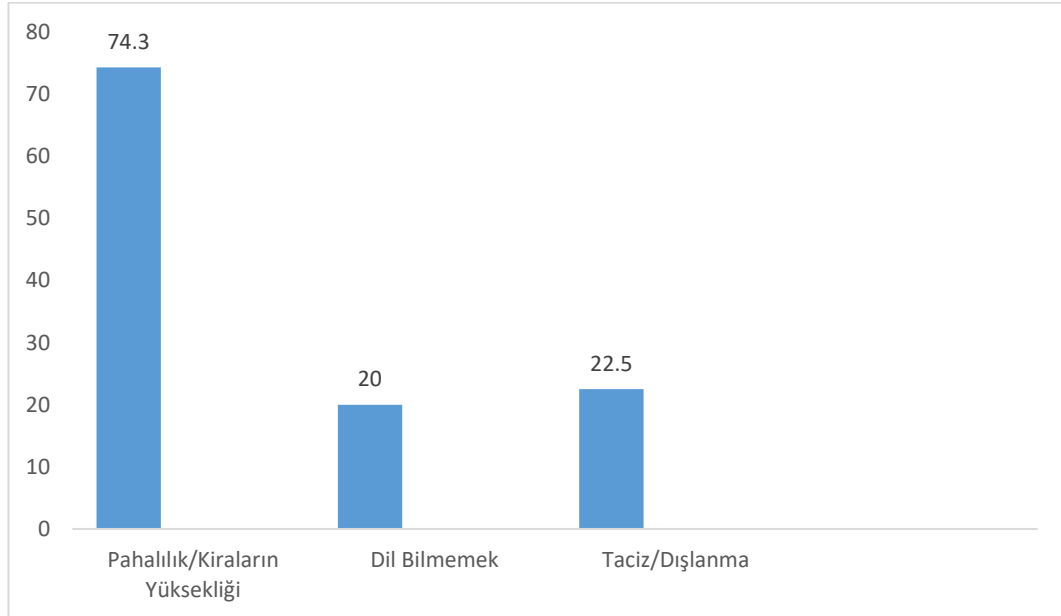
Kadın ve erkek mülteciler arasındaki fark ülkelerinden çıkış yapmadan önce belirir. Tüm mültecilerin ülkelerinde yaşadıkları baskı, zulüm ve korkuya ek olarak kadın mülteciler toplumsal cinsiyet temelli ayrımcılık, sosyokültürel kabullere bağlı baskı ve zulüm, bedensel ve ruhsal sağlıklarına zarar veren geleneksel uygulamalar, cinsel istismar, cinsiyete dayalı şiddet, aile içi şiddet gibi esas olarak kadın olmalarından kaynaklı şiddet ve baskılardan kaçmak için de ülkelerini terk ederler (Buz, 2006).

Suriyeli mülteci kadınlar da dünyanın birçok farklı bölgesindeki mülteci kadınlar gibi, hem kadın olmanın, hem de mülteci olmanın getirdiği zorluklarla karşı karşıyalar. BMMYK Suriyeli mülteci kadın ve kız çocuklarının sığınma ülkesinde, ülkeden kaçışları sırasında ve öncesinde yaşadıkları bazı sorunları şu şekilde sıralamaktadır:

- fiziksel ve cinsel saldırı ve istismar

- Eşlerinin istismarı ve terk etmesi,
- Silahlı çatışma ve zorla askere alınma,
- Cinsel sömürü ve fuhşa zorlanma,
- Toplu tecavüz ve hamile bırakılma,
- Sınırdan geçişler sırasında çeteler ya da sınır görevlileri tarafından cinsel saldırı,
- Geri dönüşlerinden sonra fiziksel ve cinsel saldırı ve istismar,
- İnsan tacirleri, köle ticareti yapanlar tarafından yakalanma tehlikesi,
- Geri dönüşlerde bir çeşit ceza olarak cinsel taciz,
- Yasal statüyü düzene sokmak için cinsel zorbalık,
- Kişi olarak tanınmama,
- Karar alma süreçlerinin dışında bırakılma,
- Kaynaklara erişiminin engellenmesi (BMMYK, 2017)

Grafik 5. Suriyeli Kadınlara Göre Türkiye’de Yaşamın En Zor Tarafları (%)

Kaynak: KAMER, 2013

Kamer'in Suriyeli kadınlar ihtiyaç araştırmasının sonuçlarına göre Suriyeli kadınlar Türkiye'de en çok pahalılık/kiraların yüksekliği, dil bilmemek ve taciz/dışlanma nedeniyle sıkıntı yaşamaktadırlar (KAMER, 2013).

Çocuklar ve kadınların göç sürecinden en fazla etkilenen grupları oluşturduğunu savunan Nilgün Özgülnar'a göre kadın ve çocuklar cinsel ve fiziksel istismara, sömürüye, mal ve hizmetlerin dağıtılmasındaki ayrımcılığa karşı korunmaları gerekir. Mülteci kadınların toplumsal statüleri genellikle kendi ülkelerinde de düşüktür ancak göç ettikleri ülkelerde toplumsal cinsiyet eşitsizliği daha da belirgin hale gelmektedir. Türkiye Tabipler Birliği Savaş, Göç ve Sağlık başlıklı raporunda mülteci kadınların yaşadıkları sağlık sorunlarını ayrı bir başlık altında sıralamıştır. Çünkü mülteci kadınlar, diğer sağlık sorunlarına ek üreme sağlığı konusunda da ciddi sorunlar yaşamaktadırlar (TTB, 2016).

Kadınlar karşılaştıkları fiziksel sağlık sorunlarının yanı sıra savaş ve göç nedeniyle şiddetli psikolojik travmalar da yaşamaktadırlar. Bu konudaki tanı, tedavi ve rehabilitasyon çabaları ise yalnızca STK'lar tarafından yürütülmekte ve kamu sağlık hizmetleri bu türden tedavileri kapsamamaktadır (TTB, 2016).

2.2.4. Türkiye Medyasında Dezavantajlı Grupların Temsili

Medyada dezavantajlı grupların temsili sosyal bilimlerde önemli bir araştırma konusunu oluşturmaktadır. Medyada yer alan haberlerin veya temsillerin eleştirilmesi için ya da insan haklarına aykırı bulunabilmesi için ille de nefret söylemi ve ayrımcı dil içermesi gerekmemektedir. Toplumda dezavantajlı konumda bulunan kişi ve grupların mağdur, çaresiz, zavallı, kurban temsilleriyle verilmesi bu grupları değersizleştirmeye neden olmaktadır ve bu da en az nefret dili kadar sorgulanması gereken bir sorundur.

Tokdoğan'a göre içinde kan, gözyaşı, şiddet, acı bulunan haberlerin daha 'değerli' olduğuna, daha fazla ilgi çektiğine dair bir meslekî uzlaşısı söz konusudur. Ancak ironik bir biçimde bu tarz haberlerin konusu olan insanlara toplumda daha az değer verilmektedir (Tokdoğan, 2013). Kadınlar, çocuklar, eşcinseller, mülteciler, yaşlılar gibi madun gruplar da maalesef bu türden haberler içerisinde temsil edilir;

medyada sıklıkla cinayet, sefalet, şiddet, açlık konulu haberlerle görünür hale gelirler.

Üçüncü sayfa haberlerinde rastlayabileceğimiz bu türden haberlerde vurgulanan, habere konu olan olayın vahşetidir. Kocasından öldürülen kadının kaç kez bıçaklandığı, çocukların bakıcıları tarafından nasıl dövüldüğü gibi detaylara sıkça yer verilir. Okuyucunun dikkatini çekmek için haberlerin sansasyonel kısımları abartılır. Böylece bir süre sonra bu tarz olaylar olağanlaşmaya ve sıradanlaşmaya başlar (Tokdoğan, 2013).

Kadınların medyadaki temsilin sorunsallaştıran Feyza Akınerdem'e göre kadınlar gazete haberlerinde aşağıdaki temsiller ile görünür olabilmektedir:

- Erotize edilmiş bedenler,
- Etnik ve dini aidiyetlerin öne çıkarıldığı metin veya fotoğraflar,
- Failin kadın olduğuna dair vurgulu başlıklar,
- İçeriği saptırılan sansasyonel ifadeler,

Bunun nedeni Akınerdem'e göre haberciliğin bir piyasa olması ve başarı ölçütünün ne kadar okunduğu ya da tıklanma sayısı olmasında aranmalıdır (Akınerdem, 2017). Akınerdem'e göre erotize edilmiş şiddet haberlerinde kadınlar olayın mağduru değil aktif bir provakatörü olarak temsil edilmektedir. Yani kadın her zaman nesneleşmemekte, kimi zaman da fail olarak sunulmaktadır. Kadına yönelik şiddet haberleri sebep-sonuç ilişkisi ile verilmekte ve şiddet vakasına gerekçeler öne sürülmektedir. Akınerdem medyada etnik ve dini temelli cinsiyetçi haberlere de sıkça rastlandığını savunur. Özellikle Suriyeli mülteci kadınlar bir milletin sağlığını bozan bir virüs gibi hareket ettiği mesajı verilmekte, ulusun sınırlarını, kamusal hayatı tehdit eden kontrolsüzce yayılan bir varlık gibi temsil edilmektedir (Akınerdem, 2017).

2.2.4.1. Türkiye Medyasında Suriyeli Mülteci Haberleri

Türkiye mediasında Suriyeli mülteciler ile ilgili yapılan haberlerin ayrımcı ve ötekileştirici söylem ürettiğini savunan birçok çalışma mevcuttur. Goularas ve Sunata'ya göre, sansasyonel ve şiddet içerikli haberler üreten medya Suriyeli sığınmacıları ayrımcılık, nefret ve saldırı hedefi haline getirmektedir ve bu yönüyle medya insan hakları ihlali yapmaktadır (Goularas & Sunata, 2015).

Hrant Dink Vakfı raporuna göre Suriyeli mülteciler ile ilgili sıklıkla aşağıdaki konularda haberler yapılmaktadır:

- Sistemik olarak cinayet, hırsızlık, taciz gibi kriminal olaylarla anıldı;
- Güvenlik sorunları ve 'terör'le özdeşleştirildi;
- Olumsuz ekonomik gidişatın ve işsizliğin sorumluları olarak gösterildi;
- Türkiye'nin demografik yapısına yönelik bir tehdit olarak ve genel olarak bir rahatsızlık ve 'gerginlik' kaynağı olarak etiketlendi;
- Özellikle Suriyeli kadın mülteciler, aileye ve topluma yönelik bir tehdit olarak sunuldu;

Yani Suriyeli mülteciler haberlerde genel olarak terör güvenlik sorunları ve suç ile ilişkilendirilmekte, nankörlükle suçlanmakta, ekonomik sorunların kaynağı olarak gösterilmekte, 'biz-onlar' karşıtlığı içerisinde yer almakta, sağlığa yönelik bir tehdit olarak sunulmaktadırlar. Suriyeli kadın mülteciler ise çifte ayrımcılığa uğramaktadırlar (AS-U-LİS, 2017).

İbrahim Efe de 'Türk Basınında Suriyeli Mülteciler' adlı raporunda aşağıdaki sonuçlara ulaşmaktadır (Efe, 2015: 9):

- Çeşitli nedenlerden dolayı medya sığınmacıların belirli temsillerini tercih eder,
- Ardından bu temsiller sığınmacıları kolektif olarak mağdur kitleler ya da ev sahibi ülkeyi tehdit eden sorunlu topluluklar olarak ele alır,
- Bu temsiller ev sahibi toplumda sığınmacılarla ilgili davranış şekillerini etkiler,

- Sonuç olarak bu temsil ve davranış biçimleri güçlü grupların politikalarını tamamlar.

Televizyon ekranlarında ve gazete haberlerinde sıklıkla mültecilerin fotoğraf ve görüntülerine yer verilir. Bu görüntülerin hemen hemen hepsinde mülteciler, homojen, tektip, sessiz ve pasif kitleler olarak temsil edilirler. Mültecilerin medyada perişan kitleler olarak temsil edilmesini sorunsallaştıran Liisa H. Malkki'ye göre bu görüntüler mültecilerin aslında bir şekilde 'konuştuklarını' görmemizi sağlar, ancak bu konuşma kelimesizdir. Sadece fiziksel görünüşleri yaşadıkları şiddetin yakın geçmişini anlatır. Böylece bize de bu görüntüleri referans alarak, tam olarak ne yaşadıklarını tasarlamak kalır. Malkki, fotoğrafların neden olduğu bu sessizleştirmeye benzer şekilde birtakım resmi yetkililerin, mülteci uzmanlarının ve insani yardım kuruluşlarının da katkıda bulunduğunu savunur. Bu görüntülerin verdiği algı mültecilerin kendilerini temsil edemeyen ancak temsil edilmesi gereken kitleler olduklarıdır (Malkki, 1996). Medyada bir taraftan mültecilerin acizliği, mağduriyeti ve çaresizliği; diğer taraftan insani yardımlar ve uluslararası kuruluşların desteğinin vurgulanması ile bir çeşit veren-alan hiyerarşisi kurmaktadır. Ayrıca bu algı mültecilerin topluma, vergilerini ödeyen vatandaşlara yük olduğu söylemini pekiştirmekte ve bu doğrultudaki ayrımcı söyleme meşruiyet kazandırmaktadır.

Mültecilerin medyada sıklıkla istatistikler (örneğin doğum ve ölüm oranları), deneyimledikleri hastalıklar ve açlık ile yer almalarını Malkki, bir çeşit 'klinik insancılık' olarak da adlandırılabilir yöntem olarak tanımlar. Bu yöntem tüm dünya için 'yerinden edilmiş kitleler üzerine yazılmış kapsamlı bir rapor' gibi sunulur. Mültecileri sayılarla ve raporlarla ifade etmek onları bir nevi 'kişisizleştirmektir (depersonalization)' (Malkki, 1996). Oysa mültecilerin her biri farklı geçmişe, hikâyeye, kişiliğe ve fikre sahip bireylerdir. Homojen kitlelermiş gibi temsil edilmeleri ses ve söze sahip olabilmelerine engel olmaktadır.

Majid Khosravnic; mülteci, sığınmacı, göçmen gibi yabancıların haberlerde sıklıkla farklı görünen, sağlıklı (güçlü ama tembel), yetişkin, genç, bekar, erkek, az eğitilmiş ya da eğitimsiz kişiler olarak temsil edildiğini savunur (Khosravnic, 2010: 15). Bu

nedenle mülteci denince zihinde bu doğrultuda bir resim canlanmaktadır. Oysaki dünyanın birçok yerinde mültecilerin büyük kısmı kadınlar, çocuklar ve yaşlılardan oluşmaktadır. Bu açıdan bakınca zihinde canlanan mülteci temsili tam olarak gerçeği yansıtmamaktadır. Böyle bir mülteci temsili tehdit algısını daha da beslemektedir.

Mülteci haberlerinde kullanılan görüntü ve söylemlerde bu yöndeki stereotipik temsiller sıklıkla karşımıza çıkar. Sözcü gazetesinden alınan aşağıdaki haber metni ve fotoğrafı bu temsilin net bir örneğidir. İlk olarak fotoğrafa baktığımızda genç erkeklerden oluşan büyük bir grup görürüz. Elleri cebinde olan iki erkeğin görüntüsü ‘tembellik’ çağrıştırmaktadır. Ayrıca, giyim tarzı olarak modern görünümünden uzak olmaları kültür bakımından da Türkiyelilerden çok farklı olduklarını çağrıştırmakta ve eğitim durumlarıyla ilgili de izlenim vermektedir. Ayrıca fotoğrafta kalabalık bir mülteci grubunun yer alması mültecileri ‘kitleler’ olarak temsil eden ve sayısallaştıran bir temsil stratejisidir. Böylece mülteciler birbirinden farklı bireyler değil, homojen kitleler olarak algılanırlar.

Haber metninin başlığı ‘Can Sıkıcı Rakamlar’ olarak, tamamen olumsuz bir mesaj ile verilmiş, erkek mülteciler rakamlar olarak ifade edilmiştir. Haber görseli ve metninde genç, farklı görünen, sağlıklı ama tembel, erkek mülteci stereotipi bariz şekilde kendini göstermektedir.

‘Suriyeli erkeklerin neden ülkelerinde kalıp savaşmadıkları’ sorusu haberlere, köşe yazılarına sıklıkla konu olmaktadır. Bununla beraber Türk askerlerinin onların yerine savaşması ve onların da Türkiye’de rahat içinde yaşadıkları argümanı da dile getirilmektedir. Türkiye’deki Suriyeli erkek sayısının Türk ordusundaki erkek sayısı ile ilişkilendirilmesinden anlaşılıyor ki aşağıdaki haber, metni ve görseli ile beraber, bu soruyu akılda yeniden canlandırmayı amaçlamaktadır.

Görsel 2.1

Can sıkıcı rakamlar!

İçişleri Bakanlığı'nın verilerine göre Türkiye'deki her 10 Suriyeli'den birisi askerlik çağında. Bu, rakam olarak ise yaklaşık 425 bine tekabül ediyor. Türk ordusunun mevcudu ise 630 bin. Yani Türkiye'de 20 ile 29 yaş aralığındaki Suriyeli erkek sayısı neredeyse TSK'daki asker sayısına eşit.

Sozcü.com.tr
© 14:29 | 2 Şubat 2017

Gündem

(Sözcü Gazetesi, 02.02.17)

Aşağıdaki haber metni de benzerine çok sık rastlanan haber türlerinden biridir. Bu haberde de benzer şekilde Suriyelilerin ülkelerindeki savaştan kaçarak ülkelerini korumadıkları ve dahası Türkiye'de keyif içinde vakit geçirdikleri mesajı verilmektedir. Kullanılan görselde Suriyeli olduğu belirtilen genç bir erkek deniz kenarında nargile içmektedir. Haber görselinde ayrıca kadınlara da yer verilmesi Suriyeli erkeklerin kadınlar için rahatsızlık verici olduğu izlenimini uyandırmaktadır. (Sözcü, 02.02.17)

Görsel 2.2

(Sözcü Gazetesi, 19.07.16)

'Kürtler', 'Sarışınlar', 'Ermeniler', 'Araplar' ile başlayan her cümle o grup ile ilgili bir stereotip içermektedir (Çayır, 2012: 12). Burada da haber başlığı 'Suriyelilerin deniz keyfi' olarak verilmiş ve keyif kelimesi tüm Suriyelileri kapsayacak şekilde kullanılmıştır. Bu söylemsel strateji tipik bir stereotipleştirmeye örneğidir ve Suriyeliler genelleştirilerek keyif içinde yaşadıkları izlenimini uyandırmaktadır.

Söylemler ve bu söylemler etrafında şekillenen temsiller, Türk/Türkiyeli ve Suriyeli şeklinde iki farklı grubun oluşmasına neden olurlar. Üstelik bu gruplar arasındaki farklılıklar abartılarak, birbirinin zıttı iki grup yaratılır. Hall'ün de bahsettiği gibi bu ikili gruplardan genellikle biri hakimdir (Hall, 1997). Hakim olanın etki alanı da toplumdaki güç ilişkileri tarafından belirlenir. Yerli-mülteci, alt

sınıf-üst sınıf, kadın-erkek ikiliklerinde hakim grup ve madun grup açıkça kendini gösterir. (Hürriyet, 19.08.16)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ULUSAL VE YEREL BASINDA SURİYELİ KADINLAR

Söylemler aracılığıyla dile yerleşen ve algılarımızdaki gerçekliği kuran ideolojik unsurları saptamak ve medyanın rolünü eleştirel bir biçimde analiz etmek için en uygun yöntem eleştirel söylem analizi yöntemidir. Eleştirel söylem analizi yöntemiyle güç, egemenlik, hegemonya, sınıf farkı, cinsiyet, ırk, ideoloji, ayrımcılık, çıkar, kazanç, yeniden oluşturma, dönüştürme, gelenek, sosyal yapı ya da sosyal düzen gibi temalar araştırma alanı olarak işlenir. Böylece güç ilişkileri, değerler, ideolojiler, kimlik tanımlamaları gibi çeşitli toplumsal olguların dilsel kurgulamalar yoluyla bireylere ve toplumsal düzene nasıl yansıdığı ve nasıl işlendiği ile ilgilenir (van Dijk, 2003).

Dijk, söylem analizini; temel olarak toplumsal güç kullanımından kaynaklı suistimal ve tahakküm süreçleri ile toplumda cereyan eden ve her yeni gün yeniden üretilen toplumsal eşitsizliklere dair - bir yandan toplumsal diğer yandan da siyasal bağlam içerisinde-direnç göstermekte olan metin ve diyalojilerin incelenmesine yönelik bir çözümleme biçimi olarak tanımlamaktadır. “Söylem analizinin temel hedefi, “söylem” olarak adlandırabileceğimiz dilin kullanım birimlerine dair tanımlamaların sistematik bir şekilde su yüzüne çıkarılmasıdır (van Dijk, 1993)”.

Eleştirel söylem analizi söylemin toplumsal olarak inşa edilebilir ve şekillendirilebilir olduğu kabulünden yola çıkar ve söylemin davranışları, inançları ve bilinenleri yaygınlaştırdığı kadar yeniden şekillendirme ve yeniden yaratma konusunda da önemli bir fonksiyonu olduğunu ileri sürer (Fairclough ve Wodak 1997). Gücün kötüye kullanımı, adaletsizlik ve eşitsizliğin söylemsel boyutlarıyla ilgilenir. Eleştirel söylem analizinin amacı haber söylemlerine yerleşmiş olan ideolojik unsurların saptamaktır. Bu yönetime göre toplumdaki eşitsizlikler ve eşitsiz güç ilişkileri medyanın kullandığı dilin eleştirel analiziyle ortaya çıkarılabilir ve anlaşılabilir.

Bu yöntemde dil, tarihsel ve toplumsal bağlamıyla birlikte ele alınır, bu nedenle de dilsel değil toplumsal ve politiktir (Büyükkantarçioğlu, 2012: 169).

van Dijk'a göre mülteciler gibi dezavantajlı grupların temsilinin oluşturulmasında yadsıma, mesafe koyma, dramatikleştirme, örnekleme, genelleştirme, abartma, imalı, ironi, açıklık, popülizm, yineleme, kurbanlaştırma gibi çok sayıda söylemsel strateji kullanılmaktadır (van Dijk'tan aktaran Göker & Keskin, 2015).

A. 01.12.2012-01.12.2017 Tarihleri Arasında Yayımlanan Haber Sayısı (Konularına göre)

Tablo 1. Ulusal basın haberleri

Haber Temaları	Cumhuriyet	HaberTürk	Sabah	Sözcü	Yenişafak
Ölüm ve Cinayet haberleri	8	12	23	13	1
Şiddet ve tecavüz haberleri	8	7	4	1	
Kuma haberleri	6	4	2	4	
Suriyeli kadınları suçla ilişkilendiren haberler	8	17	6	4	
Fuhuş Haberleri	11	11	4	2	
Suriyeli kadınların üretkenliğini, mücadelesini ön plana çıkaran haberler	7	4	3	3	3
Diğer haberler	8	7	7	3	
Toplam	41	62	49	24	4

Bu tablo, Suriyeli kadınların ulusal basında daha çok ölüm, cinayet, şiddet, tecavüz ve fuhuş gibi konularla gündeme getirildiğini göstermektedir. Ayrıca Suriyeli kadınların Türkiyeli erkekleri evlilik bahanesiyle nasıl dolandırdıkları ile ilgili de birçok habere ulaşılmıştır. Tablonun geneline bakıldığında göze çarpan bir diğer nokta Yenişafak Gazetesi'nde Suriyeli kadınlar ile ilgili yalnızca dört haberin yer

almasıdır. Bu, Suriyeli kadınların görmezden gelinmesi olarak yorumlanabilir. Yenişafak'taki dört haberin üçü Suriyeli kadınlar ile ilgili olumlu temsiller içermektedir.

Gazeteler içerisinde Suriyeli kadınlar ile yapılmış röportajlara yer veren ve Suriyeli kadınların yaşadıkları sorunları gündemine en çok taşıyan Cumhuriyet gazetesidir. Ancak bu oran, gazetenin Suriyeli kadınları konu alan toplam haber sayısı ile kıyaslandığında oldukça düşüktür.

HaberTürk gazetesi örnekleme dahil olan gazeteler içerisinde Suriyeli kadınlarla ilgili en çok haber yapan gazetedir. Haberleri genel olarak sansasyonel yönleriyle ele almıştır.

Sabah gazetesindeki haberlerin en ilgi çekici tarafı Suriyeli kadınlar ile ilgili fazla sayıda ölüm ve cinayet haberlerine yer vermesidir.

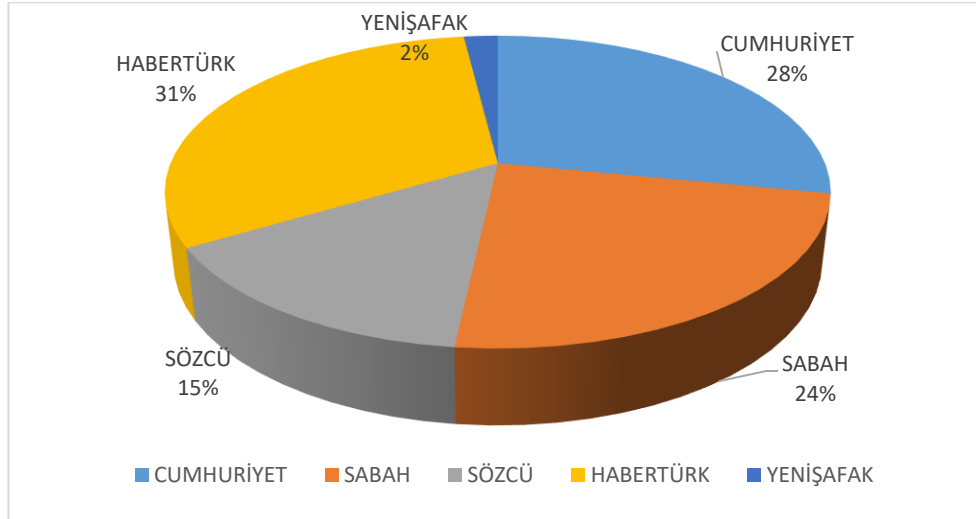
Tablo 2. Yerel basın haberleri

Haber Temaları	Adana İlkhaber	Antakya Toplumcu Halk	Gaziantep Güneş	İzmir Yenigün
Ölüm ve Cinayet haberleri			5	3
Şiddet ve tecavüz haberleri			1	
Kuma haberleri			3	
Suriyeli kadınları suçla ilişkilendiren haberler	1		1	
Fuhuş Haberleri	2	2		
Suriyeli kadınların üretkenliğini, mücadelesini ön plana çıkaran haberler			1	
Mağduriyet temalı haberler	4		9	1
Diğer haberler	1	1	10	2
Toplam	8	3	30	6

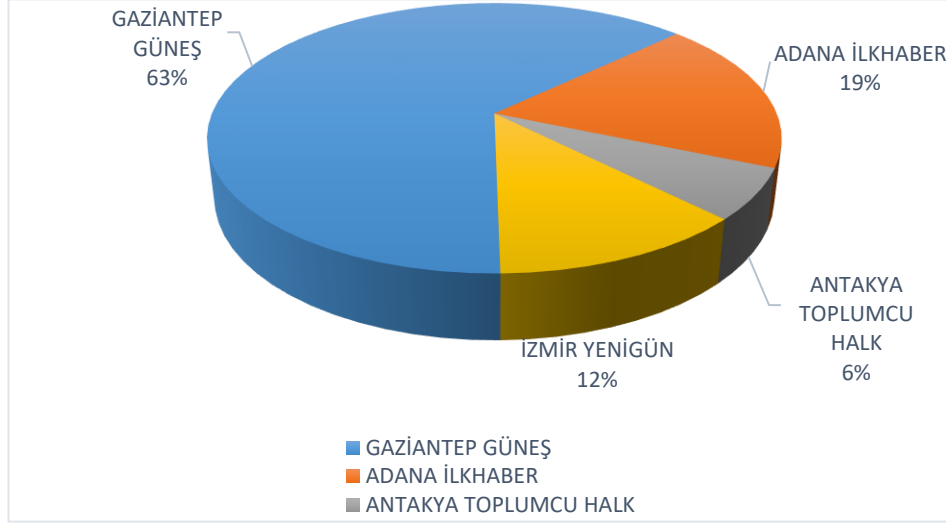
Yerel gazete haberlerinde Suriyeli kadınlar ile ilgili fazla sayıda habere rastlanmamıştır. Bu bölgeler Suriyeli mültecilerin yoğunlukta yaşadıkları bölgeler olmasına rağmen Suriyeli kadınlar ile ilgili bu kadar az sayıda haber yapılması ilginçtir. Suriyeli mültecilerin yaşadıkları en yoğun bölgelerden bir olan Kilis ilinin Kilis'in Postası gazetesinde Suriyeli kadınlar ile ilgili hiçbir habere rastlanmamış ve bu nedenle örneklem dışı bırakılmıştır.

Tabloya baktığımızda yerel gazeteler arasında en çok haberin 'Gaziantep Güneş' gazetesinden yapıldığını görürüz. Bu gazete, Suriyeli kadınlar ile ilgili etkinlikleri, projeleri gündemine taşımıştır. Ayrıca Suriyeli kadınların yaşadıkları mağduriyetleri de haberleştirmiştir. Kuma haberleri ulusal gazetelerde ayrımcı bir bakışla sunulurken, Güneş gazetesinde olaylara Suriyeli kadınlar açısından da bakmaya çalışmış, onların bu evliliklerde yaşadıkları mağduriyeti dile getirmiştir.

Grafik 6. Ulusal Gazetelerde Haber Sayılarına Göre Toplam Haber Sayısı Dağılımı

Grafik 7. Yerel Gazetelerde Haber Sayılarına Göre Toplam Haber Sayısı Dağılımı

Yukarıdaki verilere bakıldığında Suriyeli kadınlarla ilgili yerel basındaki haberlerin ulusal basına kıyasla oldukça az sayıda olduğunu söyleyebiliriz. Yerel gazetelerde mülteciler ile ilgili fazla sayıda habere ulaşmak mümkün iken, Suriyeli kadın mültecilerin yerel basında çok fazla görünür olmadığı söylenebilir.

Suriyeli kadınların sıklıkla aşağıdaki haber konularıyla ilişkilendirildiği tespit edilmiştir.

3.1. 'FAİL' OLARAK SURIYELİ KADIN TEMSİLİ: Suriyeli Kadınların Kriminalize Temsili

Suriyeli kadınlar ile ilgili haberler belirli başlıklar altında yoğunlaşmaktadır. Bu başlıklar altında Suriyeli kadınlar ya olumsuz olayların mağduru ya da faili olarak verilir. Genelde kadın haberlerinde de benzer bir durum söz konusudur. Kadınlar ya bedenleri üzerinden magazin nesnesi haline getirilmekte ya da ötekileştirilip üçüncü sayfa haberi olarak sunulmaktadırlar. Kadınların olumlu başlıklar altında haber olma oranları oldukça düşüktür. Kadın mülteciler açısından bakıldığında bu

oran daha da düşmektedir. Kadınlar ile ilgili olumsuz temalı haberler dışında birçok farklı konuda haber yapılması mümkün iken bu başlıkların seçilmesi haber konularının sansasyonel değeri açısından değerlendirilebilir. Daha önemli bir etkense toplumdaki güç ilişkileri sonucunda kadın ve erkeklerin, mülteci ve yerlilerin, baskın ve madunun konumlanışında aranmalıdır.

3.1.1. Suriyeli Kadınların Dilenci, Dolandırıcı, Hırsız temsiliyle verilmesi

Suriyeli kadınların fail olarak temsil edildikleri haber başlıklarından biri onların dolandırıcı, hırsız, dilenci olarak yer aldıkları haberlerdir. Özellikle Suriyeli kadınların 'evlenme vaadiyle Türkiyeli erkeklerini dolandırdıkları' haberi çok sık yapılmaktadır. Bu haberlerin sıkça yapılması ve haberlerde kullanılan söylemler Suriyeli kadınların güvenilmez olduğu mesajını vermektedir.

Sabah Gazetesi'nden alınan haberde 'Suriyeli kadınla evlenip yuva kurmak isteyenleri dolandıranların tuzağı' ifadesinde Suriyeli kadın tanımlaması bütün Suriyeli kadınları kapsayacak şekilde genelleştirilmiştir. Yuva kurmak ifadesi ise Türkiyeli erkeklerin amaçladığı eylemi tanımlamak için kullanılmıştır. Tuzak kelimesi bir dolandırıcılık yapılanmasının varlığını belirtmektedir. Bu haberde mağdur olduğu ima edilen erkeğin iki farklı Suriyeli kadınla aynı deneyimi yaşamış olması ve bunun haberleştirilmesi bütün Suriyeli kadınların dolandırıcı oldukları mesajını vermektedir. Son cümlede habere konu olan kişinin 'vatandaşlarımız, Suriye'den gelen ve evlenmek isteyenlere karşı uyanık olsunlar' ifadesiyle de bu mesaj pekiştirilmiştir. Ayrıca 'biz' duygusunu güçlendiren 'vatandaşlarımız' kelimesi de biz-onlar ikiliğinin kurulduğu haber anlatılarında sıklıkla kullanılmaktadır.

Suriyeli kadınla evlenip yuva kurmak isteyenleri dolandıranların tuzağına ... 38 yaşındaki Rıza Türkal, iki kez düştü. ... Düğünün ertesi sabah Türkal'ı ilaçla uyutan gelin, ziynet eşyası ve takıları alarak kaçtı. 70 bin liralık zarara uğrayan Türkal, geçen hafta da Riçat adındaki bir Suriyeli kadınla tanıştı. ... Suriyeli gelin ilk olayda olduğu gibi yine sabah kaçmak isterken Türkal'a yakalandı. ...Türkal, dolandırıldığını belirtip,

suç duyurusunda bulundu. ... "Daha önce beni dolandıranlar yakalanmış ama takılarım geri gelmedi. İkinci evliliğimde takıları kurtardım ama 8 bin lira param gitti. Vatandaşlarımız, Suriye'den gelen ve evlenmek isteyenlere karşı uyanık olsunlar" diye konuştu. (Sabah, 25.02.16)

ÇORUM'da Suriyeli gelin 27 yaşındaki Safa S. damadı ve ailesini ilk gece uyku ilacıyla uyutup altın ve paralarla kaçı. (Sözcü, 21.02.17)

İstanbul'da 3 aylık bebeğini satmak istediği öne sürülen Suriyeli anne ile aracılık yaptıkları iddia edilen Suriye ve Türkmenistan uyruklu iki kadın gözaltına alındı. (Cumhuriyet, 11.5.14)

Suriyeli kadınların suç temalı haberlerinde suçu işleyenlerin Suriyeli olduğu bilgisi özellikle verilmektedir. Birinci ve ikinci haberde fail 'Suriyeli gelin', üçüncü haberde ise 'Suriyeli anne' olarak ifade edilmiştir. Cümle yapıları aktif olarak verilmiştir.

Çınarlı Camii'nin önünde bekleyen Suriyeli kadınların kucaklarındaki çocuk hiçbir şeyden haberi yokmuşçasına etrafa bakınırken, kadınlar cematten para almak için oldukça ısrarcı davranışlarda bulunuyor. Cami cemaatini taciz boyutuna ulaştır derecede dilenmeye başlayan kadınlar, caminin bahçe kapısının çıkışına kadar namazdan çıkan vatandaşları takip edip onlardan para talep ediyor. Vatandaşlar ise genç kadınların tacizinden usanarak belli bir süreden sonra dilenci kadınlara para veriyor. (Gaziantep Güneş, 11.12.14)

Görsel 3.1

(Gaziantep Güneş, 11.12.14)

Gaziantep Güneş gazetesinden alınan haberde kadınların ‘masum’ çocuklarıyla dilendiği belirtilerek hem çocuklarını kötü bir amaçla kullandıkları hem de insanları rahatsız ettikleri ima edilmiştir. ‘Taciz’ kelimesi kullanılarak da rahatsızlığın derecesinin yüksek olduğunu belirtmek amaçlanmıştır. Kadınların Suriyeli olduğu belirtilerek bu haberde Suriyeli kadınlar ‘dilenci’ olarak temsil edilmiştir. Suriyeli kadınların ‘vatandaşlarımız’ı rahatsız ettiği vurgusu ile ‘biz-onlar’ karşıtlığı kurulmuştur.

3.1.2. Suriyeli Kadınların Şiddetin Faili olarak verilmesi

Suriyeli kadınların konu edildikleri haberlerden biri de şiddetin faili olarak temsil edildikleri haberlerdir. Bu haberlerde genel olarak kayınvalidesini, kumasını, eşini nasıl öldürdükleriyle ilgili detaylara yer verilerek Suriyeli kadınların ne kadar canileşebileceklerinin bilgisi aktarılmaktadır. Kadın cinayetlerinde cümle kurulumu edilgen bir yapıyla verilirken kadınların işledikleri cinayetler etken yapılı cümlelerle aktarılır.

İstanbul Gaziosmanpaşa’da Suriyeli bir kadın tartıştığı kayınvalidesini boğarak öldürdü. (Cumhuriyet, 10.08.17)

Adana’da Suriyeli bir kadın, evlilik vaadiyle kandırdığı adamı 9 bin 500 lira dolandırdı. Genç kadın, işbirliği yaptığı kişiyle kaçarken, kendisine engel olmak isteyen şahsa çarparak kayıplara karıştı. (Sabah, 31.10.17)

İstanbul Esenyurt’ta Suriyeli kadın sevgilisi ile ilişkisini öğrenen kocasını sevgilisi ile birlikte öldürdü. (HaberTürk 09.08.17)

3.1.3. Suriyeli Kadınların Boşanmaların Sebebi Olarak Verilmesi

Bu başlık altında yapılan haberler özellikle önem taşımaktadır, çünkü Suriyeli kadınların Türkiyeli erkeklerle evlenmeleri en çok haberleştirilen ve Suriyeli

kadınlar ile ilgili stereotipik temsiller üreten konulardan biridir. Bu yönüyle konu, genel Suriyeli mülteci haberlerinden farklı bir nitelik taşımaktadır.

Haber metinlerine baktığımızda Suriyeli kadınların genç, kurnaz, baştan çıkarıcı gibi stereotipik temsilleriyle karşılaşırız. Suriyeli kadınlar bu haberlerde çoğunlukla aktif temsillerle verilirken Türk erkekleri de pasif temsillerle, kandırılan, etkilenen bireyler olarak gösterilmektedir.

...Gaziantep'te Suriyeli sığınmacı kadınları kuma olarak alan bazı vatandaşlar, 'Pirince giderken, evdeki bulgurdan oldu' deyiminden de anlaşılacağı üzere hazır ki eşleri tarafından terk edildiler (...) Bu kadar düzensizliğin ve caniliğin yaşandığı toplumdaki binlerce insanın dar bir bölge olan Gaziantep'e yerleşmesi doğal olarak buradaki insanların ekonomik ve aile yapılarını büyük ölçüde etkiliyor. (Gaziantep Güneş 24.10.13)

Bu haber metninde ikinci eş olarak Suriyeli kadınlarla evlenen Türkiyeli erkekler 'bazı vatandaşlar' şeklinde tanımlanmış ve yaptıkları hatanın sonuçları bir deyim ile vurgulanmak istenmiştir. 'Pirince giderken, evdeki bulgurdan oldu' ifadesiyle Türkiyeli erkeklerin daha iyisini ararken sahip olduklarını da kaybettikleri vurgulanmak istenmiştir. Aynı haberin diğer bir ifadesinde 'düzensizliğin ve caniliğin yaşandığı' toplumun Suriyeli toplumu olduğu, dolayısıyla Suriyelilerin de düzensizlik ve caniliğe meyilli olabileceği ima edilmiştir. Suriyeli mülteciler 'binlerce' insan olarak belirsizlik belirten ve abartılmak için kullanılan sayılar ile ifade edilmişlerdir. Suriyeli mültecilerin Gaziantep'e yerleşmelerinin yerli halk için ekonomik ve sosyal sorunlara neden olacağı ve toplumsal düzene ve aile yapısına tehdit olabilecekleri belirtilmiştir.

Haber görseli olarak çarşafly bir kadın grubunun bulunduğu bir fotoğraf kullanılmıştır. Bu haberdeki kadınların Suriyeli olup olmadığı kesin değildir ve fotoğraf arşivden seçilmiştir. Birçok farklı haber görseli kullanmak mümkün iken çarşafly bir kadın grubunun bulunduğu bir fotoğraf kullanılmıştır. Suriyeli kadınların çarşafly ya da peçeli temsilleri göründüklerinden daha fazla çağrışım uyandırmaktadır. Yeğenoğlu Türkiye'de batılılaşma ve modernleşme düşüncesi ile İslami giyim tarzının, özellikle de peçenin geriliğin ve çağdışılığın göstergesi haline

geldiğini savunur. Bu giyim tarzı kıyafet devrimleriyle birlikte yasaklanmış ve batılı tarzda modern kıyafetler topluma benimsetilmeye çalışılmıştır. Dolayısıyla uygarlığı çağrıştırırken, peçe de gericiliği simgeler hale gelmiştir. Hatta şapka Batı'yı ve peçe ise Doğu'yu simgelemektedir. Bu nedenle bugün çarşaf ve peçeli temsiller aynı zamanda okuyucu veya izleyicilerin zihinlerinde rejim karşıtlığı ile de ilişkilendirilebilir. Böyle bir temsil, Suriyeli kadınları 'farklı' ve 'öteki' olarak kurgulamakta ve giyim tarzları üzerinden 'tehlike' anlamı çağrıştırmaktadır. Böylece aşağıdaki fotoğraf ile Suriyeli kadınların evlilikler için tehlike olarak gösterilmelerinin yanı sıra modernizm, laiklik, cumhuriyet gibi kavram ve değerlere de zarar verebilecekleri ima edilmektedir.

Görsel 3.2

(Gaziantep Güneş, 24.10.13)

Habere montaj ile eklenen kişi ise konu ile ilgili fikrine başvurulmuş Gaziantep Baro Başkanıdır. Avukat gibi yetkili bir kişinin düşüncesine başvurulmasıyla haberin inandırıcılığını pekiştirmek amaçlanmaktadır.

Burada fikrine başvurulmuş kişi bir erkektir ve Suriyeli kadınlar ile ilgili yorumda bulunmaktadır. Söze sahip olan ve konuşan egemen konumdaki bir kişidir ve isim ve unvanı belirtilerek bireyselliği ön plana çıkarılmıştır. Öte yandan haberde

Suriyeli kadınlar tektip bir kitle gibi algılanmaktadır ve söze sahip değildirler. Yalnızca görüntüleriyle haberde yer almaktadırlar.

Ülke genelinde kadın erkek nüfusu birbirine çok yakın olmasına karşın Türkiye'de evlenen erkeklerin yabancı seçiminde Suriyelileri daha çok tercih ettiği, Türk kadınların ise en çok Almanlarla evlilik yaptığı belirlendi. 2016 yılında yabancı bir ülke erkeği ile evlenen 3 bin 777 Türk kadınına karşılık Türk erkekleri dışarıdan 22 bin 583 gelin getirdi. (Sözcü, 28.11.17)

Sözcü gazetesine ait olan yukarıdaki haberde Türkiye’de kadın ve erkek nüfusunun birbirine yakın olduğu bilgisinin verilmesi Türkiye dışından biri ile evlenmenin aslında gerekli olmadığını belirtmek için kullanılmıştır. Türkiyeli kadın ve erkeklerin yabancılarla evliliklerinin kıyaslandığı haberde Türkiyeli erkeklerin eylemlerini belirtmek için seçim ve tercih ifadeleri kullanılmış, kadınlarda ise böyle bir ifade tercih edilmemiştir. Ayrıca Türk erkekleri için ‘dışarıdan 22 bin 583 gelin getirdi’ ifadesinde de Türk erkekleri aktif, yabancı kadınlar ise pasif bir ifadeyle verilmiştir.

Suriyeli mültecilerin medyadaki temsilinde kullanılan önemli söylemsel stratejilerden biri de metaforlardır. Doğa olayları ve felaketler mülteci haberlerinde sıklıkla kullanılan metaforlardandır. van Dijk, mülteci haberlerinde genellikle tehditkâr metaforların tercih edildiğini savunur (van Dijk, 2003). Keneş’e göre Suriyeli mültecilerin sayısal çokluğunu anlatmak için tercih edilen “dalga”, “akın”, sel, “yangın” ve “patlama” gibi metaforların kullanılmasıyla ülkenin mülteciler tarafından işgal edilmesi şeklinde bir felaket tablosu çizilmektedir, böylece bu metaforlar “biz”in güvenliğinin tehlikede olduğu algısı yaratılmasına sebep olurlar (Keneş, 2016). Sözcü gazetesi haberinden alınan aşağıdaki cümlede ‘patlama’ metaforu Suriyeli kadınlar neden gösterilerek boşanmaları belirtmek için kullanılmıştır. Suriyeli kadınların kız olarak tanımlanması ile yaşlarının genç olduğu vurgulanmaktadır.

Suriye'de savaş çıktığından beri, bu ülkeye sınırı olan 6 ilde boşanmalar patladı. Erkeklerin eşlerinden ayrılarak Suriyeli kızlarla evlendiği belirtildi. (Sözcü, 10.06.15)

Özellikle dalga, akın, sel, su metaforları mülteci haberlerinde oldukça yaygın kullanılmaktadır. Aşağıdaki haber metninde de sorunun vahametini vurgulamak için iki metafor tercih edilmiştir. Bunlardan biri toplumsal olayları sel felaketine benzetmektedir. Diğeri ise bomba metaforudur. Boşanmalar ya da Suriyeli kadınlar ile yapılan ikinci evlilikler her an facia ile sonuçlanabilecek bir sorun olarak ele alınmaktadır.

Geçmişte Karadeniz kadınının yaşadığı sorunu bu kez Kilisli kadınlar yaşıyor. Karadenizli kadınlar, ‘Bir gün mutlaka gidecekler’ diye susmayı tercih etti. Şimdi de Kilisli kadınlar susuyor. Bu olay kucağımızda bomba gibi. Toplumsal olaylar sel felaketi gibidir. Acil önlem alınmalı.”(HaberTürk, 28.10.14)

‘Geçmişte Karadeniz kadınının yaşadığı sorun’ ifadesinde ise Sarp Sınır Kapısı’nın açılmasıyla Rusya’dan gelen kadınların Karadenizli kadınlarda mağduriyet yarattığı ima edilmiş ve iki olay arasında benzerlik kurulmuştur. Bu olaylara gönderme yapılırken oluşturulan anlatıda yabancı kadınlar ve Türk kadını olarak iki zıt kutup oluşturulmuştur.

Cumhuriyet gazetesi haberinde de benzer şekilde Suriyeli kadınlar nedeniyle artan boşanmalar konu edilmiştir. Suriyeli kadınlar boşanmaların doğrudan sebebi olarak gösterilmiştir. Beş kadının bulunduğu fotoğraf da haber metnini desteklemek amacıyla kullanılmıştır.

Bu rakamın 80'e yakını kumalıktan dolayı boşanma davası açmak için başvurdu. Bu yıl ise sadece 5 kadın başvurdu. Bu beş boşanmanın da sebebi yine Suriyeli kadındı.” (Cumhuriyet, 30.07.14)

Görsel 3.3

(Cumhuriyet, 30.07.14)

Bu fotoğrafta bulunan beş kadının gerçekte haberin konusuyla ilgisi bulunmamaktadır, fotoğraf arşivden seçilmiş bir fotoğaftır. Yerde oturan kadınlar yüzlerini kapatmaktadırlar. Bu iki açıdan yorumlanabilir. Fotoğraf hem bakan – bakılan hiyerarşisinin varlığını göstermekte hem de ‘fark’a vurgu yapmaktadır.

Fotoğrafta kadınlar kameraya bakmamaktadır. Oysaki fotoğraf vasıtasıyla kendilerine bakılmaları sağlanır. Dolayısıyla bu fotoğraf, bize birtakım toplumsal güç ilişkileri sonucu oluşan, bakan-bakılan hiyerarşisinin varlığını gösterir. Lara Mulvey (1999) ve John Berger (1972) bakmanın eril bir eylem olduğunu savunurlar. Bu açıdan bakıldığında kadınlar kamera lensinin nesnesi haline gelmiştir.

Bu kadınların Suriyeli olduğu belirtilerek ‘Suriyeli kadın’ temsili oluşturulmuştur. Burada temsili oluşturulan başka bir unsur da ‘fark’tır. Oluşturulan bu temsil ile Suriyeli kadınların ‘Türk vatandaşı’ veya ‘Türk kadını’ndan ne kadar farklı olduğunu vurgulamak amaçlanmıştır. Bu temsil toplumsal güç ilişkileri tarafından oluşturulmuştur.

Peter Shtompka'ya göre fotoğraflar ya da resimler gibi görseller oldukça önemlidir, çünkü bilgi, duygu ve değerleri iletirler. Dünyayı algılayış tarzımızı şekillendirirler ve geliştirirler. Özellikle medyanın oldukça önemli rol oynadığı bugünün dünyasında iletiyi yalnızca metnin verdiği söylenemez. Kimi zaman mesajı vermede en büyük rol fotoğrafındır. Bu fotoğraf da belli bir toplumsal grubu temsil iddiası taşımakta ve böylece zihinlerdeki Suriyeli kadın imgesinin oluşumuna etki etmektedir. Böylece bu Suriyeli kadın temsili 'uygar olmayan', 'güvenilmez', 'tehdit unsuru' olarak kurulmaktadır. Farklının temsili Hall'ün de belirttiği gibi stereotipleştirme pratikleriyle gerçekleştirilmektedir. Bunu yaparken de fark abartılmakta ve vurgulanmaktadır. Öteki'nin olumsuz temsili Biz'in olumlu temsilinin kurulmasında etkilidir.

3.1.3.1.Yetkililerin referans gösterilmesi

Haberlerde avukat, doktor gibi toplumda belirli bir saygınlığa sahip kişilere danışılmasıyla haberlerin gerçekçiliğini ve güvenilirliğini artırmak amaçlanır. Gazetede söylemin üretiminde haberi yapan kadar başvurulmuş kişilerin durdukları taraf da önemlidir. Zaten, çoğunlukla gazetede temel argümana uygun tezler öne süren kişilerin görüşlerine haber içerisinde yer verilir. Yetkililerin referans gösterilmesi hem konuyu gerçek ve meşru bir zemine oturtur, hem de söylemin (ve gerçekliğin) yeniden üretimine yardımcı olur.

KİLİS Baro Başkanı Hayri Muammer Fazlıağaoğlu'nun, "Suriyeli mülteci kadınlar yüzünden kentte boşanmalar arttı" şeklindeki açıklamaları, gözlerin bu kente çevrilmesine neden oldu (HaberTürk, 28.10.14).

İstatistiklerin gerçeği yansıtmadığını söyleyen Kepekçi, "Kadınlar, kocasının Suriyeli bir kadınla yaşadığını çocuğuna anlatamıyor. Psikolojisi bozuk. (...) Bir de Kilisli kadın 60 liraya temizlik yapıyorsa, Suriyeli kadın 20 liraya tüm gün temizlik yapıyor" diye konuştu. (HaberTürk, 28.10.14)

Türk Tabipleri Birliği'nin (TTB) hazırladığı Füsun Sayek Raporu'nda bu yıl Suriye'deki savaşın Hatay'a etkileri ele alındı. (Cumhuriyet, 27.11.13)

İfadelerin tamamında boşanmaların nedeni doğrudan Suriyeli kadınlar olarak gösterilmiş ve aile birliğini tehdit ettikleri savunulmuştur. Ayrıca bölgedeki kadınların boşanmalardan kaynaklı birtakım psikolojik sorunlar yaşadıkları eklenmiştir.

Haberlerde ve metinlerde kullanılan sözcükler ve işaretler belli bir grubun ideolojisini ve ilgisini yansıtır, bu nedenle nesnel oldukları söylenemez. Haberler de belli bir seçkin grubun düşünce ve dünya görüşünü yansıttığı için nesnel değildirler. Dijk'a göre gazeteciler, haber metinlerinde aktörleri ve eylemleri şu ya da bu sözcüklerle tanımlama yoluna giderken olaylara ve kişilere ilişkin temel bakış açılarının kurulmasına, anlamın oluşturulmasına da aracılık ederler (van Dijk, 2003). İncelenen haber metinlerinde Suriyeli kadınların Türkiyeli erkeklerle evliliği ile ilgili tercih edilen 'kriz, olay, sorun (Suriyeli kadın krizi, kuma olayı gibi)' sözcükleri haberin sunulmasında nesnel davranılmadığını ve konuya ayrımcı bir tutumla yaklaşıldığını açıkça göstermektedir.

3.1.3.2. Türk kadını / Suriyeli kadın karşıtlığı yaratma

Kulaktan kulağa yayılanlara göre Suriyeli kadınlar, "Türk erkekleri lokum gibi ama kadınları kendine bakmıyor" diye konuşuyor. Bu söz Kilisli kadınları kızdırsa da ortak fikir; Suriyeli kadınların kişisel bakım ve makyajlarına gösterdikleri özen.(HaberTürk, 28.10.14)

Görsel 3.4

(HaberTürk, 28.10.14)

Metinde verilmek istenen ilk mesaj, Suriyeli kadınların bakımlı oldukları için Türkiyeli erkekler tarafından tercih edildikleri veya Türkiyeli erkekler tarafından tercih edilmek için bakımlı olduklarıdır. Metinden çıkarılabilecek yan anlam ya da ima ise Suriyeli kadınların savaşa ve yokluğa rağmen bakım ve makyaja para ve zaman harcadıklarıdır.

“Suriyeli kadınlar bizi bakımsız buluyormuş. Biz önce aile ve çocuklarımızı, sonra kendimizi düşünüyoruz” dedi. (HaberTürk, 28.10.14)

Bir müşteriden yapılan ‘biz önce aile ve çocuklarımızı, sonra kendimizi düşünüyoruz’ alıntısıyla da Türkiyeli ve Suriyeli kadınlar arasında kontrast oluşturmak amaçlanmış; böylece Türkiyeli kadınların Suriyelilerin aksine ‘fedakar’ oldukları ima edilmiştir. Bu aynı zamanda bir ‘biz ve onlar’ karşıtlığının yaratılmasıdır. Nitekim biz ve onlar karşıtlığı ırkçı-ayrımcı söylem tarafından sıklıkla kullanılan bir karşılaştırma biçimidir.

Bu söylem Suriyeli kadınları bir ‘öteki’ konumuna taşımıştır. Öteki Suriyeli temsili, olumlu Türk kadını temsilinin yaratılmasında işlevsel bir öneme sahiptir. Nitekim Suriyeli kadın ne kadar ‘barbar’, ‘güvenilmez’ ya da ‘tuhaf’ ise ‘Türk kadını’ da o kadar, modern, dürüst ya da fedakar olacaktır. Bunu Hall’un düşüncesiyle yorumlayacak olursak olumsuz Suriyeli temsilinin olumlu Türk kadını oluşturduğunu söyleyebiliriz.

Türkiyeli ve Suriyeli kadınlar arasında biz / onlar karşıtlığının yaratılması gerçekçi çatışma teorisiyle de açıklanabilir. Gerçekçi çatışma teorisi, gruplar arası düşmanlığa nelerin yol açtığını açıklamayı amaçlar. Bu teoriye göre grupların çatışmasına yol açan, sınırlı kaynaklar üzerindeki üstünlük mücadelesidir. Bu mücadeleler gruplar arasında ayrımcı tutum ve davranışlara yol açmaktadır. Çatışma alanları ekonomik, siyasi ya da sosyal olabilmektedir (Baumeister & Vohs, 2007).

Teorinin önemli temsilcilerinden biri olan Muzaffer Şerif tarafından, 1954 yılında gerçekleştirilen deney, iki grup arasındaki düşmanlık ve ayrımcılığın aslında ne kadar kolay tetiklenebileceğini kanıtlar niteliktedir. Bu deneyle iki gruba müdahale

edilerek kutuplaşmaları sağlanmış ve yine aynı deney içerisinde belli müdahaleler sonucunda kutuplaşmalar, önyargı ve düşmanlıklar yerini dayanışmaya bırakmıştır. Deneyde varılan sonuç gruplar arasındaki yarışma ve rekabet ortamının düşmanlık ve önyargıları tetikleyeceği, işbirliği ve dayanışmanın bu olumsuz duygu ve davranışları ortadan kaldıracacağı olmuştur (Baumeister & Vohs, 2007).

Türkiyeli ve Suriyeli kadınlar örneğinde de biz – onlar karşıtlığı ve çatışma yaratmada medyanın ürettiği olumsuz söylemler etkili olabilmektedir.

Her ne kadar kapalı oldukları için dışarıdan fark edilmese de kozmetik ve iç çamaşırı satan esnaf bunu doğruluyor. (HaberTürk, 28.10.14)

Kozmetik mağazasını eniştesiyle işleten Meral Yılmaz ise gözlemlerini, “Kozmetikte sınır tanımıyorlar. Parfümden makyaj malzemesine, kokulu ve simli krem ve pudralara kadar her tür ihtiyaçlarını alıp çıkıyorlar” diye anlattı. (HaberTürk, 28.10.14)

‘Suriyeli kadın neden tercih ediliyor’ başlığıyla verilen haber metninde, cümlenin edilgen kurulumundan da anlaşılacağı gibi, Suriyeli kadınlar ‘tercih edilen’ konumuna yerleştirilmiştir. ‘Kozmetik, iç çamaşırı, bakım’ gibi sözcüklerle süslenen haberde Suriyeli kadın temsili oldukça cinsiyetçi bir tutumla kurulmuştur. Kadınların iç çamaşırı ve kozmetik tercihlerini açığa kavuşturabilmek için yerel dedikodular, esnaf ve müşteriler referans gösterilmiştir. İkinci ifadede ‘kapalı oldukları için dışarıdan fark edilemese de’ ifadesi kültür temelli ayrımcı bir söylemi içinde barındırmaktadır. Ayrıca haberde Suriyeli kadınları stereotipik imgelerle temsil eden birçok ifade yer almaktadır.

Suriyeli kadın ve Türk kadını ikiliğinin yaratılması toplumdaki güç ilişkilerinin varlığını gösterir. İktidarın artık modern yollarla gerçekleştirildiğini savunan Foucault’ya göre, iktidar belli bilgiler üreterek diğer insan ve grupları sınıflandırmakta ve normlara uymayanları ötekileştirmektedir (Foucault, 1987). Suriyeli kadınları konu alan haberlerde onların aslında nasıl yaşadıkları, nerelerde gezdikleri ve alışveriş yaptıkları, Türk erkekleriyle neden evlenmek istediklerine dair birtakım bilgiler üretmekte ve bu bilgiler dahilinde tüm Suriyeli kadınları genelleştirmektedir. Bazı haber metinleri içerisinde Türkiyeli kadınlara da yer

verilmiş ve yaşayış bakımından ne kadar farklı olduklarını vurgulamak amaçlanmıştır.

İktidar tarafından belirlenen kadınlık-erkeklik, yaşam tarzı veya kültür kalıplarının dışına çıkılması ötekileştirilmeyi de beraberinde getirir. Hatta bu kalıplar her grup için ayrı ayrı belirlenir, böylece Suriyeli bir erkeğin plajda nargile içmesi Suriyeli bir kadının Türkiyeli bir erkekle evlenmesi kalıpların dışına çıkılması anlamına gelir.

HaberTürk'ün “Neden Suriyeli Gelin” haberinde oryantalist söylemin de izlerini bulmak mümkündür. Haber metninde Suriyeli kadınlar ‘örtülü’ veya ‘gizemli’ Doğu’yu simgelemektedir. Yeğenoğlu, ‘saklı’ ve ‘gizemli’ olduğu düşünülen ‘peçeli kadının’ sırrını çözmeye yönelik tutkununu, Doğulu kadının abartılı temsiline neden olduğunu savunur (Yeğenoğlu, 2003: 100). Haber metninde de peçenin ya da örtünün ardındaki gizemin peşine düşülmüş ve bu sır iç çamaşırı, kokulu krem vs. olarak kurgulanmıştır. Görünenin arkasındaki ‘gerçek’ ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Böylelikle söylemler vasıtasıyla abartılı bir Suriyeli kadın temsili kurulup, genelleştirilmiştir.

Haber metnine psikanalitik çerçeveden de bakılınca bir ‘öteki’ fantezisinin kurulmuş olduğu söylenebilir. Nitekim, metinde ötekileştirilen bir Suriyeli kadın temsili fantazmatik öğelerle (kozmetik, iç çamaşırı, kokulu ve simli krem) kurulmuştur. Neden Suriyeli kadınların ‘tercih’ edildiğini araştıran haberi onları ‘arzulanan bir nesne’ formuna sokmuştur. Ötekileştirilen kadınlar ‘erkek bakışıyla’ temsil edilmiş; yani erkek, görmek istediği bir Suriyeli kadın temsili yaratmıştır. Aynı zamanda bu temsil, ‘tehlikeli ve baştan çıkarıcı’ bir öteki temsili olarak da anlaşılabilir.

Bu türden haberlerin bir diğer önemli tarafı görsel betimlemelere sıklıkla yer verilmesidir. Yani Suriyeli kadınların nasıl giyindikleri veya nasıl göründükleri haberlerde vurgulanır ve betimlenir. Metin içerisinde olmasa bile haberlerde kullanılan görseller vasıtasıyla fiziksel görünüş okuyucuya sunulur. Sonuç olarak Suriyeli kadın ‘seyirlik bir nesne’ haline gelir. Bu tam da ‘bakmanın maskülen bir

eylem olduğunu savunan ve kadınların medya tarafından nesneleştirildiğini savunan (Mulvey 1999, Berger 1972) düşüncenin başka bir örneğidir. Böylelikle Suriyeli kadınlar kim olduğu ile değil, ne olduğu ile temsil edilir. Nitekim bir kişiye sorulan ‘kimsin’ sorusu kişiye eylemlerini ve fikirlerini açıklama/ortaya koyma olanağı tanırken; ‘nesin’ sorusu soru sorulandan cevap beklemez, çünkü fiziksel görünüşü (ırkı, etnik kimliği, cinsiyeti, politik ve toplumsal statüsü vs.) gerekli cevabı verecektir.

Sözcük seçimi açısından incelemek gerekirse haber metinlerinde Türkiyeli erkekler ve kadınlar ile ilgili ‘Türk’ tanımlaması yapılmasının siyasi bir anlam içerdiği söylenebilir. Güneydoğu bölgesinde yoğunlukla Arap ve Kürt kökenli vatandaşların yaşamasına rağmen Türkiye vatandaşı olan herkesi Türk olarak tanıyan hakim ideolojinin tercihi incelenen gazete haberinde kullanılmıştır.

Ulusal medyanın ayrımcı ve ötekileştirici söylemle ele aldığı kuma-ikinci eş sorununa Gaziantep Güneş gazetesi ise farklı bir açıdan yaklaşmıştır.

Sıkıntıların en büyüğünü kadın ve çocuklar çekiyor. Kocasını savaşta ölen kadınlar çocuklarına bakmak için sığınacak bir yer alıyor. Bu durumdan faydalanan bazı evli erkekler bu kadınları çocuklarına sahip çıkma vaadiyle ikinci eş olarak alıyor. Hiçbir yasal güvenceleri olmayan bu kadınlar, kuma geldikleri evlerde ilk eşin eziyetlerine maruz kalıyor (Gaziantep Güneş, 12.03.16).

Suriyeli gelin ya da kuma haberleri genel olarak ulusal medyada Suriyeli kadınları suçlayıcı perspektifle işlenirken Gaziantep Güneş gazetesi konuya empatiyle yaklaşmaktadır. Suriyeli kadınlar diğer gazete haberlerindeki gibi mağduriyet yarattıkları değil, bu evliliklerin mağduru oldukları aktarılmaktadır. Bununla beraber kadınların mağduriyetleri ‘kocalarının ölmesi’ ya da olmaması olarak belirtilmiş ve kadının bir erkeğin desteği olmadan tek başına yaşamasının mümkün olmadığı mesajı verilmiştir. Kadınların aradıkları ‘sığınacak yer’ yine bir erkeğin yanı olarak ifade edilmiştir. Böylece haberde, kadınların ya da savaş mağduru kadınların bir erkeğin yardımı olmadan yaşamasının çok güç olduğu mesajı verilmektedir.

Görsel 3.5.

(Gaziantep Güneş, 12.03.16)

Haberde kullanılan görselde yolda yürüyen iki kadın dikkat çekmektedir. Haber Suriyeli kadınlar ile ilgili olduğu için bu kadınların Suriyeli olduğu anlamı çıkarılmaktadır.

Türkiyeli kadınların mağduriyetinde Suriyeli ‘kumalar’ın varlığı gerekçe gösterilmiştir. Bölgedeki kadınları ‘depresyona soktukları’, onların ‘hayatlarını kararttıkları’ veya Türk kadınlarının ‘sahipsiz kaldığı’ vurgusu kadınların toplumsal hayattaki varlığını yalnızca evlilikleri üzerinden tanıyan yerleşik ataerkil ideolojinin bir tezahürü olarak görülebilir. Gaziantep Güneş gazetesi yukarıdaki 3.2. numaralı fotoğrafta da Suriyeli kadınları temsil etmek için çarşafli kadınların olduğu bir fotoğrafı kullanmıştır. Bu görsel ile Suriyeli kadınların farklılığı vurgulanmıştır.

3.1.4. Suriyeli Kadınların Bulaşıcı Hastalıkların Sebebi Olarak Verilmesi

Mültecilerin sığındıkları ülkeye hastalık taşıdıklarıyla ilgili mite mültecilere yönelik olumsuz söylemler üreten gazete haberlerinde sıkça rastlanmaktadır.

Aşağıdaki haber başlığında da dünyanın en korkutan bulaşıcı hastalıklarından bir olan AIDS (Hiv Pozitif) kullanılmıştır. Cümle yapısında Suriyeliler doğrudan olayın faili olarak verilmiştir.

Mersin’de Hiv Pozitif vakalarının arttığı bilgisi verilmiş ve buna neden olarak doğrudan Suriyeliler gösterilmiştir. ‘Suriyeliler ile birlikte yedi hastalık yeniden hortladı’ ifadesi ile ‘hortlamak’ metaforu hastalıkların yeniden canlanmasını ifade etmektedir. Haberin devamında ‘gece kulüplerinde fuhuş yapan mülteci kadınlar’ tanımlaması yapılarak, Suriyeli kadınlar olayın faili olarak belirtilmiştir.

Görsel 3.6

CHP’li vekil Fikri Sağlar’dan korkutan açıklama geldi:

Suriyeliler AIDS getirdi

CHP Mersin Milletvekili Fikri Sağlar, Mersin’deki AIDS vakalarında artış görüldüğünü, bunun da Suriyelilerden kaynaklandığını savundu. Sağlar, Suriyeli mültecilerin Türkiye’de kontrol altına alınmış bulunan 8 ayrı hastalık mikrobi taşıdıklarını, bunlar arasında AIDS’in de olduğunu söyledi.

CHP’li Sağlar, Dünya Sağlık Örgütü’nün açıklamaları ile paralel biçimde Türkiye’de uzun süredir, sıtma, şark çıbanı, çocuk felci, tüberküloz, kızamık, tifo ve brusella hastalığının görülmediğini ve bu hastalıkların kontrol altına alındığını vurguladı. Ancak Suriyeliler ile birlikte 7 hastalığın yeniden hortladığını ve bunlara AIDS’in de eklendiğini iddia eden Sağlar şu çarpıcı açıklamayı yaptı: “Yeterli kontrol yapılmadan yurda alınan ve kaçak yollarla giriş yapan mülteciler arasındaki bazı kadınlar, denetimsiz biçimde gece kulüplerinde, pavyonlarda çalışmaktadır. Fuhuş çetelerinin eline düşen mülteci kadınların, Mersin’de AIDS vakalarındaki artışlara neden olduğu iddia edilmektedir. Bu durum vatandaşlarımızı huzursuz etmektedir. Toplumun yalnızca sosyo-ekonomik iç dinamiklerini bozmakla kalmayan mülteciler, toplum sağlığını da derinden sarsmaktadır.”

Türkiye’de en çok Suriyeli mültecinin yaşadığı illerin başında Mersin’in geldiğini belirten Sağlar şöyle konuştu: “Mersin’de resmi kayıtlara göre 350 bin Suriyeli yaşıyor, ancak gerçek nüfusları bunun üzerinde. Bölgede gasp, hırsızlık, fuhuş gibi asayiş olaylarında da artış var.”

(Sözcü, 04.07.17)

Hastalıklardaki artış belirtilerek bu durumun ‘vatandaşlarımızı huzursuz ettiği’ savunulmuş ve haberde ‘mültecilerin toplumun sosyo-ekonomik iç dinamiklerini bozmakla kalmayıp, toplum sağlığını da derinden etkilediği’ ifade edilmiştir. Bu ifade biz/onlar karşıtlığının net bir örneğidir. Bir yanda hastalık yayan mülteciler, diğer yanda da savunmasız ‘vatandaşlarımız’ bulunmaktadır. Bu ifade ayrıca Mary Douglas’ın kirlilik ve düzensizliğe ilişkin düşüncelerini hatırlatmaktadır (Douglas, 2007). Haber metninde mülteciler toplumdaki düzeni, huzuru bozan ve sınır içine kirlilik taşıyan varlıklar olarak gösterilmektedir. Kirlilik ve düzensizlik hem kaos

ve tehlikeyi belirtmek için metaforik anlamda, hem de bulaşıcı hastalıkları belirtmek için gerçek anlamda kullanılmıştır. Böylece Suriyeliler Biz'in varlığını ve huzurunu tehdit eden ötekiler olarak temsil edilmiştir. Bu vurguyu iyice netleştirmek için haber metninin sonunda Suriyeliler rakamlarla belirtilmiş ve hastalık yaymakla kalmayıp suç oranlarını da artırdıkları iddia edilmiştir.

3.2. 'MAĞDUR' OLARAK SURİYELİ KADIN TEMSİLİ

Suriyeli kadınları kurbanlaştıran ve onların mağduriyetini dramatize eden söylemler ve bu söylemler çerçevesinde kurulan mağdur Suriyeli kadın temsili de gazete haberlerinde sıklıkla kullanılmıştır. Bu haberlerin büyük kısmının hak odaklı bakış açısından uzak şekilde sunulduğu tespit edilmiştir.

Serpil Sancar Türkiye'de suç haberlerinin genel olarak cinsiyet/cinsellik konularıyla ilişkilendirildiğini savunur. Kaçırma, tecavüz, namus cinayeti, taciz, zina, kürtaj gibi suç haberlerine bakıldığında da bunu net bir şekilde görmek mümkündür. Sancar'a göre medya bu haberlerin sunumunda, haber detaylarını aktarma konusunda gerekli özeni göstermemektedir (birçok detaya yer verilen aşk cinayeti haberleri bir istisna olduğunu ekler) (Sancar, 2014).

Sancar'a göre suç söylemi cinsel ahlak açıdan 'eğitilmemiş iptidai'lerin yanlış davranışlarını aktarırken oluşturulmaktadır. Bu kişiler suça eğilimleri nedeniyle modern orta sınıf ailelerine korku ve tedirginlik yaşatmaktadır. Bu korkunun ifade ediliş biçimi de bir dışlama dili oluşturmakta ve suç söylemi ile bu kişi ve grupların temsillerini meydana getirmektedir. Bu haberler oluşturulurken de bir tür 'ötekinin cinselliği' anlatısı yaratılıp bu kişiler düzensiz, ahlak dışı, yasa ve norm dışı, uygar olmayan olarak kodlanmaktadır (Sancar, 2014).

Kadınlar medyada cinsellik ve beden ile eşdeğer temsil edilmekte ve böylece medya aracılığıyla cinsiyetçi, ataerkil ve hegemonik değerler yeniden üretilmektedir. Gerek feminist çalışmalar gerekse eleştirel medya çalışmaları kadınların medyada ya eksik yansıtıldığı ya görmezden gelindiği ya da geleneksel roller içerisinde

temsil edildiği ve kadınların kimliğinin eş ve çocuklar ile kurulduğu konusunda hemfikirdir (Gül & Altındal, 2016).

Kısacası Türkiye’de, dünyanın birçok ülkesinde olduğu gibi, kadınların medyada temsil edilmiş biçimleri oldukça sorunludur. Konu mülteci kadınlar olunca medyada kurulan cinsiyetçi temsil ve bu çerçevede oluşturulan söylemler daha da görünür hale gelmektedir.

3.2.1. Fuhuş Mağduru Suriyeli Kadın

Fuhuş, kadınların medyada en çok görünür hale geldiği haber başlıklarından birini oluşturmaktadır. Fuhuş denince zihinde ‘kötü yola düşmüş kadın’ imgesi canlanmakta ve bu imge medyadaki temsiller aracılığıyla her seferinde yeniden üretilmektedir. Toplumsal ve ahlaki bir suç olarak tanımlanan fuhuş, kadınlar ve LGBTİ bireyler ile ilişkilendirilir. Haberlerde sık sık kadınların fuhuş batağına nasıl düştükleri, düşürüldükleri, kurtarıldıkları, operasyonlar, baskınlar ve gözaltılar anlatılır.

Fuhuş aynı zamanda cinsel yolla bulaşan hastalıklar ile de gündeme getirilir. Özellikle AIDS tanımı birçok fuhuş haberinde kullanılmakta ve genelde bu haberlerde taşıyıcı olarak belirtilen yabancı kadınlardır. Böylece yabancı kadınlar fuhuş ve bulaşıcı hastalıklar ile temsil edilmekte, bu da ötekileştirmenin başka bir boyutunu göstermektedir.

Aslında fuhuş haberleri de kadınları konu alan birçok haber gibi konunun tamamını değil, yalnızca bir kısmını ele alır ve ele aldığı kısmı abartır, dramatize eder ya da sansasyonel hale getirir. Fuhuş yapan kadın her seferinde tekrar ötekileştirilir. Bu öteki de toplumsal korku ve kaygıların merkezi haline gelir ve varlığı toplumsal düzen için tehlike olarak algılanır.

İncelediğimiz haber metinlerinde fuhuş haberleri içerisinde Suriyeli kadınlar genel olarak olayın mağduru olarak temsil edilmektedirler.

Hatay'ın Altınözü ilçesinden iş vaadiyle Adana'ya getirilen Suriyeli kadını fuhuş batağına düşüren bir kadın ve Suriyeli kadının kocası gözaltına

alındı. Suriyeli kadın, çocuklarının 5 gündür aç olduğunu, bu nedenle fuhuş yaptığını söyledi. (İlkhaber, 11.03.15)

Adana'da para karşılığı erkeklerle fuhuş yapıp, kız kardeşini de pazarladığı iddia edilen Suriyeli 5 çocuk annesi 31 yaşındaki Ayşe Vakkaf, gözaltına alındı. Polisteki sorgusunda, "Kavşaklarda su satarak hayatta kalmaya çalıştık, eşlerimiz Suriye'de kaldı, kadın ve çocuklar aç kalmamak için bu işe yöneldik" diye ifade verdi. (Cumhuriyet, 09.09.15)

Görsel 3.7

(Cumhuriyet, 09.09.15)

Yukarıdaki iki haberde de Suriyeli kadınların anne oldukları bilgisi verilmiş ve mecburiyetten fuhuş yaptıkları aktarılmıştır. Cumhuriyet gazetesinden alınan haberde kadın adı ve soyadıyla birlikte verilmiştir.

3.2.2. Ölüm, Şiddet ve Tecavüz Kurbanı Suriyeli Kadın

Suriyeli kadınlar ile ilgili haberlerin birçoğu ölüm ve şiddet temalı haberlerdir. Kadınlara yönelik şiddet haberlerinin sorunlu bulunan tarafı hak odaklı bakış açısından uzak şekilde haber yapılması ve olayın failine değil, mağduruna odaklanarak haber yapılmasıdır. Birçok şiddet haberinde şiddete uğrayan kadının

adı ve soyadı verilerek hak ihlali yaratılmaktadır. Bu söylem ve temsillerle kadınlar kurban olarak temsil edilmektedirler.

Aşağıdaki sözcüden alınan haber metninde cümle yapısı edilgen kurularak fail değil mağdur ön plana çıkarılmıştır. Öldürülmesine gerekçe olarak tecavüze direnmesi gösterilmiştir.

Mardin'in Kızıltepe'de evinde bıçaklanarak öldürülen 23 yaşındaki Ahin Özkan'ın tecavüze direnince öldürüldüğü belirtildi. (Sözcü, 17.04.15)

Yine bir cinayet haberinden alınan aşağıdaki örnekteki söylem, cinayeti fetişleştirerek, olayın sansasyonel yönünü abartma stratejisi olarak değerlendirilebilir. Bu haberde vurgulanan 'ölen bir kadın bedeninden yayılan koku' olmuştur.

Etrafa saçılan pis koku yüzünden odaya girmekte güçlük çeken ekiplerin mideleri bulanması üzerine olay yerine özel kıyafet giyen, maskeli ekipler gelerek evde inceleme yaptı (HaberTürk, 28.06.16).

Sabah gazetesinden alınan aşağıdaki haber, fotoğrafı ile birlikte verilmiştir. Fotoğrafta bedeninde yara, kırık ve morluklar olan bir kadın bir hastane yatağında uyumaktadır. Bu fotoğraf habere konu olan kadına aittir. Yani haberde hem kadının adı-soyadı, hem de fotoğrafı kullanılmıştır. Ayrıca haber, şiddetin her detayına ayrıntılarıyla yer vermiştir.

Görsel 3.8

(Sabah, 29.09.17)

K.Maraş'ta eşi Muhammet Elarabi (35) tarafından elleri ve ayakları bağlanarak evin bodrum katına kilitlenen üç çocuk annesi Minel Ratıp (30), 1 ay boyunca işkence gördü. Muhammet Elarabi, eşine kızgın yağ döküp, vücudunda 122 sigara söndürdü. Bununla da yetinmeyen vicdansız adam, genç kadının dudağı dahil 42 yerinden bıçaklayıp, kolunu ve ayağını kırdıktan sonra pense ile tırnaklarını çektir. İşkence mağduru Minel Ratıp, hastanede tedavi görüyor. (Sabah, 29.09.17)

Adana'da işkence yapıldıktan sonra boğazı kesilip, 15 yerinden bıçaklanarak öldürülen kadının 6 ay önce Suriye'den savaştan kaçıp gelen Nadia Aljendi'ya (49) ait olduğu tespit edildi. (Sabah, 27.04.17)

Alankuş bu şiddet haberlerinin mağdur kadınlarda öğrenilmiş çaresizlik yarattığını ve böylece hayatlarını geliştirmek üzere güç, inanç ve dayanışma geliştirebilmelerini zorlaştırdığını savunur. Byerley ve Ross'a göre kadınların medyada sürekli pasif ve kurban olarak, bedenleri üzerinden, bir nesne olarak gösterilmelerinin rutinleşip normalleştirilmesiyle erkek egemen statükonun yeniden üretilmektedir (Byerley ve Ross'tan aktaran Alankuş, 2013). Şiddet konusuna hak odaklı yaklaşmayı şiddetin kendisini vurgulayan, kadınları kurbanlaştıran bu tarz söylemler kadınların değersizleştirilmesine yol açmaktadır.

3.2.3. Suriyeli Kadınların Yoksulluk Üzerinden Kurulan Mağduriyeti

Suriyeli kadınları konu alan bir başka haber türü de onların ne kadar yoksul, mağdur ve muhtaç olduklarını vurgulayan haberlerdir. Mağduriyet temalı diğer haberlerde olduğu gibi bu türden haberlerde de olayın trajik yönünü vurgulamak için, kadınların 'anne' oldukları özellikle vurgulanmaktadır. Haberlerin üçünde de kadınların 'kaç çocuk annesi' oldukları belirtilmiştir. İlk iki haber metninde kadınlar ad ve soyadlarıyla birlikte tanımlanmıştır.

Ekmeğini çöpten çıkartıyor... Gaziantep'te barınan Suriye uyruklu 20 yaşındaki Ayşe Hasri, tek pusete koyduğu 3 çocuğuyla sokaklardaki çöplerden topladığı atık yiyecek ve giyeceklerle yaşam mücadelesi veriyor. (Gaziantep Güneş, 15.02.17)

Görsel 3.9

(Gaziantep Güneş, 15.02.17)

Bu haber kadınların mağduriyetini dile getirirken aynı zamanda onları aciz, zavallı ve bakıma muhtaç kimseler olarak temsil etmektedir.

Suriye’de yaşanan iç savaştan kaçan 5 çocuk annesi Fadile Abdulhalef kendilerini kabul ederek barınma imkanı sağlayan Türkiye’ye teşekkür etti. (İlkhaber, 13.12.14)

Haberde verilmek istenen mesaj mültecilerin ‘bizim yardımlarımıza muhtaç’ olduklarıdır. Böylece muhtaç bir Suriyeli kadın temsili ve bunun karşısında yardımsever ‘biz’ temsili oluşturulmuştur. Böyle bir söylem ile mültecilerin Türkiye’deki durumlarının insan hakları bağlamında değerlendirilmesi imkansızdır.

Suriye’de süren iç savaş nedeniyle kaçıp İstanbul’a giden oradan da Adana’ya gelen kadın 3 çocuğuyla kalacak yer bulamadı. (İlkhaber, 02.09.17)

Haberlerde kadınlar yoksul ve muhtaç olarak temsil edilmişlerdir. Kadınların mağduriyetini vurgulayan haberlerde ‘erkeğin yokluğu’ dikkat çekmektedir. Böylelikle aslında kadınların bu kadar kötü durumda olmalarının eşlerinin yokluğu olarak kurgulandığı göze çarpmaktadır.

Suriyeli kadınların yer aldığı haberlerde kadınların eylemleri ya da haber anlatıları içindeki konumları genellikle içinde duygusal bir tepki veya içgüdüsel bir davranış ile ilişkilendirilmektedir. Yani kadın ‘öfkelenen, duygusuna yenik düşen, kurnazlık yapan, ölçsüz davranan kişi’ temsiliyle verilir. Mantığıyla düşünen ‘Batılı’dan

farklı olarak duygu ve içgüdüleriyle hareket eden ‘ehlileşmemiş’ bir ‘Doğulu’ temsili karşımıza çıkar. Böylece, bu türden haberlerde kadınlar doğal olarak şiddete meyillilermiş gibi bir izlenim yaratılır.

Suriyeli kadın haberlerindeki söylemlerin ne anlama geldiklerini tam olarak anlamak için daha derinlerde yatan kodlarını çözmek gereklidir. Oryentalist söylemde hem kadın hem de doğu duygusallık, despotizm, irrasyonallite ile ilişkilendirilmektedir. Ayrıca ikisi de hakim olanın ‘ötekisi’ konumundadır.

3.3. BAŞKA BİR SURİYELİ KADIN TEMSİLİ: Bianet Haberleri

Aslı Tunç, Bianet haber portalının Türkiye’nin en güvenilir haber kaynaklarından biri olduğunu ifade eder. Türkiye’de bağımsız gazeteciliği korumak üzere 1997’de kurulan Bianet, gazetecilere iletişim fakültesi öğrencilerine ve sivil toplum kuruluşlarına eğitimler vermekte ve barış gazeteciliği üzerine çeşitli faaliyetlerde bulunmaktadır. Bu yönüyle gazete ana akım Türkiye medyasından oldukça farklı bir çizgide konumlanmıştır (Tunç, 2016).

Buraya kadar Suriyeli kadınların farklı türden gazete haberlerinde nasıl temsil edildiklerinin analizi yapılmıştır. Bu bölümde de Suriyeli kadınların başka türden temsilinin mümkün olup olmadığını ortaya çıkarmak amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda Bianet haber sitesinden alınan beş haber metninden örneklem oluşturulmuştur.

“Ensar olan Türkiye halkı muhacir olan Suriye halkının çaresizliğini istismar etmekle değil onlara iyilik ve güzellikle muamele etmekle mükelleftir. Sığınmacıların koşullarının iyileştirilmesi için herkes elinden geleni yapmalıdır. Sığınmacılara yönelik ayrımcılık üreten her türden argüman tam aksine hizmet etmektedir ve vicdansızcadır.” (Bianet, 31.01.14)

Bianet, haberde Kadına Şiddete Karşı Müslümanlar İnisiyatifi’nin Suriyeli kadınların ikinci eş olarak evlendirilmesine ve kadın ticaretine karşı gerçekleştirdiği eyleme ve eylemi gerçekleştiren kadınların görüşlerine yer verilmiştir. Bu yönüyle Suriyeli kadınlarla yapılan ikinci evlilikler, ulusal basındakinden çok farklı bir

şekilde, Suriyeli kadınların hakları bakımından ele alınmıştır. Ayrıca haberde hükümetin de kullandığı dini argümanlardan Ensar ve muhacir kavramları Türkiyeli ve Suriyeliler için kullanılmıştır.

Suriyeli Kadınlar Ağı, Cenevre 2'ye katılan tüm taraftarları Cenevre 1 Bildirisinin koşullarına saygı duymaya ve BM'nin 1325 sayılı Kararını uygulamaya çağırırken, Suriye'deki tüm tutukluların serbest kalmasını istedi (Bianet, 23.01.14).

Görsel 3.10

(Bianet, 23.01.14)

Bu haber Suriyeli Kadınlar Ağı'nın Mazlumder ile birlikte yaptıkları basın açıklamasına yer vermektedir. Haberde kullanılan görselde basın açıklamasının iki kadın ve bir erkek tarafından yapıldığı anlaşılmaktadır. Bu görsel ve kullanılan metin ile Suriyeli kadınların aktif ve olumlu bir temsili yansıtılmaktadır.

“Her şeye rağmen, Suriyeli kadınlar ‘kurban’ olmayı kabul etmiyor ve toplumsal cinsiyet normlarını değiştirmek için mücadele etmeye devam ediyor. Bu ülkeyi yeniden inşa edecek olanlar, bu kararlılıkları nedeniyle kadınlar olacak. Sadece bir ateşkesten bahsetmiyorum; sürdürülebilirliği sağlayacak ve insan haklarına saygılı bir ülke kuracak olanlar kadınlar.” (Bianet, 07.03.16)

Görsel 3.11

(Bianet, 07.03.16)

Yukarıdaki haber Suriyeli kadın mültecilerin sorunlarına odaklanan paneldeki bir konuşmacının ifadesidir. Haber metninde kadınların kurbanlaştırılan pasif mülteci rollerini reddedip, kalıcı barışı sağlayabilmek için aktif rol alabilecek güçte oldukları mesajı verilmektedir.

"Suriyeli Kadınlar Çözüm Masasında Yer Almalı"

Suriyeli Kadınların Barış Grubu'ndan Nesreen Hasan, Suriye'nin geleceğinin inşasında aktif rol almak istediklerini, kadın haklarının ancak kadınların da olduğu bir müzakerede korunabileceğini söylüyor (Bianet, 19.03.13).

Görsel 3.12.

(Bianet, 19.03.13)

Kadın hakları temalı bu haber metninde Suriyeli bir kadın örgütünden bir temsilcinin ifadesine yer verilmektedir. Kadınların da Suriye'nin geleceği ile ilgili aktif rol almaları gerektiği belirtilmektedir.

Uluslararası İnsan Hakları Federasyonu'nun (FIDH) Ürdün'deki Suriyeli kadın mültecilerle görüşerek hazırladığı rapora göre, Suriyeli kadınlar hem hükümet yanlısı hem hükümet karşıtı silahlı kuvvetlerin cinsel saldırılarına maruz kalıyor. Heyetle görüşen kadınların çoğu, tecavüz korkusuyla ülkeden göç ettiklerini anlatıyor (Bianet, 12.04.13).

Bu haberin konusu kadınların uğradıkları cinsel saldırı ve istismarlardır. Haberdeki bakış açısı ulusal haberlerde yer alan dramatize ve sansasyonel yorumdan farklı olarak insan hakları bağlamında ele alınmıştır.

SONUÇ

Çalışmada, Suriyeli kadınların yerel ve ulusal basında yer alan temsilleri ‘ötekilik’ bağlamında sorunsallaştırılmıştır. Temsiller ise var olanı yansıtan gerçeklikler olarak değil; toplumsal güç ilişkileri çerçevesinde inşa eden ve yeniden üreten olgular olarak ele alınmıştır. Böylece Suriyeli kadınların ötekileştirilen temsilleri de toplumsal güç ilişkileri içerisinde oluşturulmuştur.

Çalışmada olumsuz ve stereotipik Suriyeli kadın temsillerinin anlamlı bir analizi için öncelikle anlamın nasıl oluştuğu, farklılığın önemi gibi konulara yer verilmiştir. Çünkü anlamın oluşması için karşıtlıklara, farklılıklara ve sınıflandırmalara ihtiyaç duyulur (Hall, 1997). Birbirinin karşıtı veya ötekisi olan bu ikiliklerin genelde hiçbir zaman nötr değildir. Bu karşıtlıklar arasında genelde güç ilişkileri bulunur ve yalnızca birinin baskın konumdadır (Derrida, 1984). Bu açıdan bakıldığında nesnelere, grupları, insanları öteki ile olan farklılığı üzerinden olumlu veya olumsuz algılamamıza yol açan ya da baskın-madun konumuna taşıyan motivasyonun, toplumsal hayattaki veya sistem içerisindeki konumlarının toplumsal güç ilişkileri tarafından belirlendiği söylenebilir. Yani kişiler, gruplar veya siyasi düşüncelerin olumlu veya olumsuz algılanması toplumsal güç ilişkileri içerisindeki konumları ile ilgilidir. Bu açıdan bakıldığında dezavantajlı grupların toplumdaki konumları, zihinlerimizde algılanış biçimlerini hatta kendilerini algılayış biçimlerini de belirlemektedir.

Suriyeli kadın mülteciler de hem yerli-mülteci, hem de kadın-erkek karşıtlıklarının madun grubu konumundadırlar. Bu nedenle de iki kez ötekileştirmeye ve ayrımcılığa maruz kalırlar. Medyada da mülteci kadınlar, hem kendileri hakkında oluşturulan söylemden etkilenmektedir hem de söyleme sahip olacak güçten yoksunlardır. Söyleme kimin sahip olduğu toplumsal güç ilişkileri içerisinde belirlenir hem de bu güç ilişkilerinin yeniden üretimi sağlanır.

Bu çalışma Suriyeli kadınların medyada olumsuz temsiller ve temalarla haberleştirildiği sonucuna varmıştır. Farklı haber temalarında Suriyeli kadınların ya mağduriyetlerinin dramatize edildiği ya da bireysel suçlarının abartılarak

kriminalize bir Suriyeli kadın temsili oluşturulduğu görülmektedir. Mağduriyetlerinin vurgulandığı haberlerde kadınlar aciz, çaresiz, pasif kitleler olarak temsil edilmişlerdir. Mağduriyetleri genel olarak ‘başlarında bir erkeğin yokluğu’ ile ilişkilendirilmiş ve bir kadının ancak bir erkeğin yanında tam ve güvende olduğu ima edilmiştir. ‘Kötü yola düşen’, ‘aç kalan’, ‘perişan olan’ kadın temsilleri eşlerini savaşta kaybeden kadınlar olarak verilmiştir. Böylece hakim ataerki ideoloji haber metinlerinde bir kez daha üretilmiştir.

Haber metinleri gerek söylemleriyle gerekse görselleriyle stereotipleştirilmiş bir Suriyeli kadın temsili oluşturmaktadır. Aralarındaki eğitim, kültür, yaşayış farklılıklarına rağmen; hatta bireysel farklılıklara rağmen tüm Suriyeli kadınları kapsayacak şekilde bu temsiller genişletilir, yani homojen bir kitle gibi gösterilir. Kullanılan görsellerde kadınların ‘biz’den ne kadar ‘farklı’ oldukları ya da mülteci kadınların ‘tuhaf’ yaşam tarzlarına sahip oldukları vurgulanır. Görsellerle oluşturulan farklılıklar söylemlerle de desteklenir. Bu söylemler vasıtasıyla da farklılıklar abartılır ve biz-onlar karşıtlığı kurulur. İkili karşıtlıklar anlatılarda (haber, hikaye, masal, roman) sıklıkla kullanılır ve böylece kişi, grup, olay ya da nesnelere anlamlandırmaya ve sınıflandırmaya yardımcı olurlar (Barthes, 1977). Ancak ikili karşıtlıklar genellikle bir olumlu bir de olumsuz unsur barındırdığından, kişi veya gruplar ile ilgili anlatılarda kullanılmaları da ‘olumlu biz’ ve ‘olumsuz öteki’nin kurulmasına aracılık etmektedir. Suriyeli mülteci kadınlar ile ilgili haberlerin anlatılarında Suriyeli kadınlar olumsuz öteki olarak kurgulanmıştır. Öteki Suriyeli kadın temsiline oluşturulmasının işlevsel bir tarafı vardır. Ötekinin farkları üzerinden ‘biz’in anlamı inşa edilmektedir.

Suriyeli kadın mültecilerin medyadaki temsilleri aynı zamanda oryantalist perspektiften yorumlanabilir. Oryantalist söylemde Doğu cinselliğin, ilkelliğin, geri kalmışlığın mekanı olarak kurgulanır ve dişiliği temsil eder. Diğer taraftan Batı da erilliğin, akıl ve mantığın, gelişmişliğin mekanı olarak kurgulanmıştır (Said, 2010). Oryantalist düşünme tarzı söylemler dışında belirli semboller ile de Doğu ve Batı’yı ayırtmaktadır. Bu açıdan bakıldığında ‘peçeli kadın’ doğu ilkelliğinin, barbarlığın, geri kalmışlığın temsilidir (Yeğenoğlu, 2003). Haberler için arşivlerden

seçilen görseller de kadınların peçeli ya da çarşafly fotoğraflarına yer verilmekte ve Suriyeli kadınları medeniyet dışılık ve geri kalmışlıkla ilişkilendirmektedir.

Haber metninde Suriyeli mülteci kadınlar toplumdaki düzeni, huzuru bozan ve sınır içine kirlilik taşıyan varlıklar olarak gösterilmektedir. Bu türden haberlerde sıklıkla ‘biz’ ve ‘vatandaşlarımız’ gibi ifadeler kullanılmış ve biz-onlar ikiliği yaratılmıştır.

Suriyeli kadın temsili kadar sorunlu olan bir başka şey de Suriyeli mülteci temsilinin maskülen olarak kurgulanışıdır. Genel olarak mülteci temsilleri haberlerde ‘tehlikeli, genç erkekler’ olarak karşımıza çıkar ve mülteciler ile ilgili haberlerde temsil edilenler çoğunlukla erkeklerdir. Suriyeli mültecilerin yüzde yetmişinden fazlasının kadın, çocuk ve yaşlılardan oluştuğu göz önünde bulundurulduğunda Suriyeli mülteci temsilinin maskülen kurgulanışı ilginçtir.

Ulusal ve yerel basında yer alan Suriyeli kadın mülteci haberlerini karşılaştığımızda da ulusal basında Suriyeli kadın haberlerine daha çok yer verildiği, ancak bu haberlerde çoğunlukla olumsuz Suriyeli kadın temsilleri üretildiği görülmektedir. Ulusal basın haberlerinde sıklıkla olayların sansasyonel yönü vurgulanmaktadır. Bu nedenle ulusal basının Suriyeli kadınların temsili konusunda hak odaklı yaklaşımdan uzak kaldığını söylemek mümkündür.

Foucault, modern toplumdaki iktidarın baskı ve zorlama pratikleri ile işleyen geleneksel iktidardan çok daha güçlü ve etkili olduğunu savunmaktadır. Modern toplum bu iktidarı bilgi ve bilgiyi üreten kurumları vasıtasıyla uygular (Foucault, 1987). İktidar ve kurumları tarafından belirli bilgi ve söylemler üretilip kişi, grup veya düşüncelerin toplumsal sistem içerisindeki konumları bu doğrultuda belirlenmektedir. Bu kurumların en önemlilerinden biri de medyadır. Medya tarafından, oluşturduğu temsil ve söylemlerle, toplumsal güç ilişkilerinin üretimi ve yeniden üretimi sağlanmaktadır.

Böylece bu çalışma Suriyeli kadın temsillerinin toplumsal güç ilişkileri içerisinde oluşturulmuş olduğu sonucuna varmaktadır. Toplumsal güç ilişkileri tarafından oluşturulan temsil ve söylemler ile belirli bir norm yaratmakta ve dezavantajlı gruplar da bu normlar üzerinden sınıflandırmaktadır. Mülteci kadınlar hem etnik

farklılıkları üzerinden hem de hakim ataerkil düşünce sisteminin oluşturduğu normlar nedeniyle kadınlıkları üzerinden, ötekileştirilmektedirler.

KAYNAKÇA

- 1) AFAD. (17, 11 22). *Suriye Geçici Barınma Merkezleri Bilgi Notu*. T.C. BAŞBAKANLIK Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı: https://www.afad.gov.tr/upload/Node/2374/files/04_12_2017_Suriye_GB_M_Bilgi_Notu.pdf adresinden alındı
- 2) Alankuş, S. (2013). Başka Bir Habercilik İhtiyacı ve Hak Odaklı Habercilik. M. Çınar içinde, *Medya ve Nefret Söylemi* (s. 219-252). İstanbul: Hrant Dink Vakfı Yayınları.
- 3) (2017). *2016 Türkiye Göç Raporu*. Ankara: T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Yayınları.
- 4) AFAD. (2017, 11 22). *Suriye Geçici Barınma Merkezleri Bilgi Notu*. T.C. Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı: https://www.afad.gov.tr/upload/Node/2374/files/04_12_2017_Suriye_GB_M_Bilgi_Notu.pdf adresinden alındı
- 5) Akbaş, M. (2010). Muhacirun-Ensar Kardeşliğinin Serüveni. *İstem*, 61-77.
- 6) Alankuş, S. (2013). Başka Bir Habercilik İhtiyacı ve Hak Odaklı Habercilik. M. Çınar içinde, *Medya ve Nefret Söylemi* (s. 219-252). İstanbul: Hrant Dink Vakfı Yayınları.
- 7) Arar, Y. B. (2009). Gazete Haber Başlıklarında Öteki'nin İnşası. *Kültür ve İletişim*, 133-157.
- 8) Armstrong, P. (2015). The discourse of Michel Foucault: A sociological encounter. *Critical Perspectives on Accounting*, 29-42.
- 9) AS-U-LİS. (2017, 11 30). Suriyeli Mülteciler Medyada Nasıl Hedef Gösteriliyor: <https://hrantdink.org/tr/asulis/faaliyetler/projeler/medyada-nefret-soylemi/934-medyada-suriyeli-multecilere-yonelik-nefret-soylemi-videosu-yayinlandi> adresinden alındı
- 10) Bakhtin, M. (1986). *Speech genres and other late essays*. Texas: University of Austin.
- 11) Barker, M. (2010). *From Tartan to Tartanry: Scottish Culture, History and Myth*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- 12) Barthes, R. (1977). *Rhetoric of the image*. Glasgow: Fontana.
- 13) Bauman, Z. (2012). *Akışkan Aşk*. İstanbul: Versus.

- 14) Baumeister, R., & Vohs, K. (2007). Realistic Group Conflict Theory. *Encyclopedia of Social Psychology*. 2, 725–726.
- 15) Bekçi, E. (2017, 10 3). *Asulis*. Türkiye Medyasında İltica ve Kavram Karmaşası: <https://hrantdink.org/tr/asulis/faaliyetler/projeler/medyada-nefret-soylemi/40-medyada-iltica-ve-kavram-karmasasi-atolyesi> adresinden alındı
- 16) Berger, J. (1972). *Ways of Seeing*. London: Penguin.
- 17) BMMYK. (2001). *Dünya Mültecilerinin Durumu*. Ankara: Türkiye Temsilciliği Yayınları.
- 18) BMMYK. (2017, 10). *Fact Sheet: Turkey*. UNHRC Türkiye: <http://www.unhcr.org/tr/wp-content/uploads/sites/14/2017/11/UNHCRTurkeyFactSheetOctober2017.pdf> adresinden alındı
- 19) Bülent Peker, M. S. (2005). *Mülteciler ve İltica Hakkı*. İstanbul: İnsan Hakları Derneği.
- 20) CIA. (2017, 12 18). *The World Factbook: Syria*. CIA: <https://www.cia.gov/library/publications/resources/the-world-factbook/geos/sy.html> adresinden alındı
- 21) Comer, L. (1974). *Wedlocked Women*. New York: Feminist Books.
- 22) Derrida, J. (1984). *Deconstruction and the Other. Dialogues with Contemporary Thinkers - The Phenomenological Heritage* içinde, der. Richard Kearney, Manchester: Manchester University Press
- 23) Doğanay, Ü., & Çoban Keneş, H. (2016). Hak Temelli Bakış Açısının Yokluğu ve Ayrımcı Söylemler Açısından Gazete Haberlerinde Mülteci Kadınlar. Y. İnceoğlu, & Ç. Savaş içinde, *Haber Okumaları* (s. 253-294). İstanbul: İletişim.
- 24) Doğanay, Ü., & Keneş, H. Ç. (2016). Yazılı Basında Suriyeli ‘Mülteciler’: Ayrımcı Söylemlerin Rasyonel ve Duygusal Gerekçelerinin İnşası. *Mülkiye Dergisi*, 143-184.
- 25) Dougall, J. M. (2009). *Postmodern Media*. Londra.
- 26) Douglas, M. (2007). *Saflık ve Tehlike: Kirlilik ve Tabu Kavramlarının Bir Çözümlemesi*. İstanbul: Metis Yayınevi.
- 27) Dyer, R. (1977). Stereotyping. R. Dyer içinde, *Gays and Film*,. London:: British Film Institute.
- 28) Dyer, R. (1997). *White*. London: Routledge.

- 29) E.F Dubow, L. H. (2007). Media and youth socialization . J. & P.D.Hastings içinde, *Handbook of Socialization Theory and Research* (s. 404-417). Newyork: Guildford press.
- 30) Efe, İ. (2015). *Türk Basınında Suriyeli Sığınmacılar*. İstanbul: SETA.
- 31) Erdogan, M. M. (2015). *Türkiye'deki Suriyeliler: Toplumsal Kabul ve Uyum*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- 32) Erhart, I. (2012). The Disabled Sporting Body and The Media. *Akdeniz İletişim*, 80-89.
- 33) Foucault, M. (1987). *Söylemin Düzeni*. İstanbul: Hil Yayınları.
- 34) Fourcault, M., & Hilav, ç. S. (1993). *Michel Foucault Ders Özetleri (1970-1982)*. İstanbul: YKY Yayınları.
- 35) GGM. (2016). *2016 Göç Raporu*. Ankara: T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü.
- 36) Goularas, G. B., & Sunata, U. (2015). Türk Dış Politikasında Göç ve Mülteci Rejimi. *Moment Dergi*, 12-40.
- 37) Göker, G., & Keskin, S. (2015). Haber Medyası ve Mülteciler: Suriyeli Mültecilerin Türk Yazılı Basınındaki Temsili. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi - Sayı 41*.
- 38) Göker, G., & Keskin, S. (2015). Haber Medyası ve Mülteciler: Suriyeli Mültecilerin Türk Yazılı Basınındaki Temsili. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi - Sayı 41*, 229-256.
- 39) Göregenli, M. (2012). Temel Kavramlar: Önyargı, Kalıpyargı ve Ayrımcılık. M. A. Kenan Çayır içinde, *AYRIMCILIK: Çok Boyutlu Yaklaşımlar* (s. 17-28). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- 40) Göregenli, M. (2013). Nefret Söylemi ve Nefret Suçları. M. Çınar içinde, *Medya ve Nefret Söylemi* (s. 57-73). İstanbul: Hrant Dink Vakfı Yayınları.
- 41) GTO. (2015). *İçimizdeki Suriyeliler*. Gaziantep: Gaziantep Ortak Akıl Platformu.
- 42) Hall, S. (1995). The Whites of Their Eyes: Racist Ideologies and the Media. G. a. Dines içinde, *Gender, Race and Class in Media - A Text Reader*. Thousand Oaks, London and New Dehli.: Sage Publications.
- 43) Hall, S. (1997). The Spectacle of Other. S. Hall içinde, *Representation: Cultural Representations and Signifying Practices* (s. 225-279). London: SAGE/Open University.

- 44) Hall, S. (1997). The Spectacle of Other. J. E. Stuart Hall içinde, *Representation: Cultural Representations and Signifying Practices* (s. 223-90). London, Thousand Oaks, New Delhi: Sage Publications.
- 45) Hall, S. (1997). The Work of Representation. *Representation: Cultural representations and signifying practices*. (s. 15-64). içinde London: California: Sage in association with the Open University.
- 46) Hall, S. (1997). *The Work of Representation, Cultural Representations and Signifying Practices*. London: The British Printing Company.
- 47) hooks, b. (1992). The Oppositional Gaze: Black Female Spectators. b. hooks içinde, *Black Looks: Race and Representation* (s. 115-31). South and Press: Boston.
- 48) Hudson, S. (1998). Re-creational television: The paradox of change and continuity within stereotypical iconography. *Sociological Inquiry*, 242–257.
- 49) İstanbul Kemerburgaz Üniversitesi, İ. K. (2016). *Perception of and Attitude towards the Syrian Refugees in Turkey*. İstanbul: İstanbul Kemerburgaz Üniversitesi, İngiltere Kent Üniversitesi.
- 50) KAMER. (2013). *Suriyeli Mülteciler: Dışarıda Kalanlar -İhtiyaç Analizi Raporu*. İstanbul: KAMER Vakfı.
- 51) Kaya, A. (2016). *Syrian Refugees and Cultural Intimacy in Istanbul: 'I Feel Safe Here'*. EUI Working Paper: RSCAS 2016/59.
- 52) Kaya, A., & Kırış, A. (2016). *İstanbul'daki Suriyeli Mültecilere İlişkin Zarar Görebilirlik Değerlendirme Raporu*. İstanbul: Hayata Destek Derneği.
- 53) Kaya, İ., & Eren, E. Y. (2015). *Türkiye'deki Suriyelilerin Hukuki Durumu*. İstanbul: SETA.
- 54) Klapp, O. E. (1962). *Heroes, Villains and Fools*. Englewood Cliffs: Prentice-Hall.
- 55) Kolukırık, S. (2009). Mülteci Ve Sığınmacı Olgusunun Medyadaki Görünümü: Medya Politığı Üzerine Bir Değerlendirme. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*.
- 56) Kutlu, Z. (2015). *Bekleme Odasından Oturma Odasına: Suriyeli Mültecilere Yönelik Çalışmalar Yürüten Sivil Toplum Kuruluşlarına Dair Kısa Bir Değerlendirme*. İstanbul: Açık Toplum Vakfı.
- 57) Levi-Strauss, C. (1970). *The Raw and the Cooked*. London: Cape.

- 58) Malkki, L. H. (1996, Ağustos). Speechless Emissaries: Refugees, Humanitarianism, and Dehistoricization. *Cultural Anthropology*, s. 377-404.
- 59) *Medyada Kadının Yeri*. (2017, 11 30). Hrant Dink Vakfı: <https://hrantdink.org/tr/asulis/faaliyetler/projeler/668-medyada-kadin-in-yerini-kadin-gazetecilerle-konusuyoruz-soylesisi> adresinden alındı
- 60) Mulvey, L. (1999). Visual Pleasure and Narrative Cinema. M. C. Leo Braudy içinde, *Film Theory and Criticism: Introductory Readings* (s. 833-44). New York: Oxford UP.
- 61) N. Bezirgan Arar, Y. B. (2009). Gazete Haber Başlıklarında Öteki'nin İnşası,. *Kültür ve İletişim*, 133-157.
- 62) Özdemir, Ç. (2016). Suriye'de İç Savaşın Nedenleri: Otokratik Yönetim mi, Bölgesel ve Küresel Güçler mi? . *Bilgi*, 81-102.
- 63) Pajares, F., Prestin, A., Chen, J. A., & Nabi, R. L. (2009). "Social Cognitive Theory and Mass Media Effects". M. B. Robin L. Nabi içinde, *Handbook of media processes and effects* (s. 283-298). Thousand Oaks, CA: SAGE.
- 64) Parekh, S. (2014). *Beyond the Ethics of Admission: Stateless People, Refugee camps and Moral obligations*. Boston: Northeastern University.
- 65) Perkins, T. (1997). Rethinking Stereotypes. T. O'Sullivan, & Y. Jewkes içinde, *The media studies reader* (s. 75-85). London: Arnold.
- 66) Perruchoud, R., & Redpath, J. (2004). *Göç Terimleri Sözlüğü*. Uluslararası Göç Örgütü.
- 67) Said, E. (2010). *Şarkiyatçılık*. İstanbul: Metis.
- 68) Sancar, S. (2014). *Türk Modernleşmesinin Cinsiyeti: Erkekler Devlet Kadınlar Aile Kurar*. İstanbul: İletişim.
- 69) Shome, R. (2000). Outing whiteness. *Critical Studies in Media Communication*, 366–371.
- 70) Sözeri, C. (2012). Yazılı Basında Nefret Söylemi ve Mücadele Yolları. Y. İnceoğlu içinde, *Nefret Söylemi ve Nefret Suçları* (s. 205-221). İstanbul: Ayrıntı.
- 71) *Suriyeli Gündem Araştırması*, (2017). İstanbul: Ekonomistler Platformu.
- 72) Tim O'Sullivan, B. D. (1998). *Studying the Media: An Introduction*. USA: Bloomsbury .

- 73) Tokdoğan, N. (2013). Hak Haberciliğinde Temel Bir Uğrak: Kadın Odaklı 11 Habercilik ve JİNHA Örneği. *Mülkiye Dergisi*, 37(3), 9-35.
- 74) Tunç, A. (2016). *Media Ownership and Finances in Turkey: Increasing Concentration and Clientelism*. İstanbul: SEENPM.
- 75) TTB. (2016). *Savaş, Göç ve Sağlık*. Ankara: Türk Tabipler Birliği Yayınları.
- 76) Ulutaş, U., Kanat, K. B., & Acun, C. (2015). *Sınırları Aşan Kriz: Suriye*. Ankara: SETA.
- 77) Yaylacı, F. G., & Karakuş, M. (2015). Perceptions and Newspaper Coverage of Syrian Refugees. *Migration Letters*, 238 – 250.
- 78) Yeğenoğlu, M. (2003). *Sömürgeci Fantaziler: Oryantalist Söylemde Kültürel ve Cinsel Fark*. İstanbul: Metis Yayınları.
- 79) Zengin, M. O. (2015). *Televizyonda Yaşlı Temsilleri ve Yaşçılık*. İstanbul: Kriter Yayınevi.

İncelenen Haber Metinleri

http://bianet.org/bianet/kadin/153188-suriyeli-kadin-istismarina-islami-kilif-kabul-edilemez?bia_source=rss

<https://m.bianet.org/biamag/kadin/172780-suriyeli-kadinlar-icin-toplumsal-cinsiyete-dayali-multeci-politikalari-lazim>

<http://bianet.org/bianet/bianet/145192-suriyeli-kadinlar-cozum-masasinda-yer-almali>

<https://bianet.org/bianet/kadin/153019-suriyeli-kadinlar-cenevre-ye-istanbul-dan-seslendi>

<http://bianet.org/bianet/bianet/145795-tecavuz-suriye-ic-savasinin-bir-parcasi-haline-geldi>

http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/turkiye/341020/Su_satarak_gecinemeyince_fuh_ua_basladik_.html

http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/turkiye/70877/3_aylik_bebeklerini_satmak_istediler_.html

http://www.cumhuriyet.com.tr/video/video_haber/800018/istanbul_da_dehset_kamer_ada_Bogdugu_kayinvalidesini_cope_atti.html

http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/turkiye/100029/Savastan_kactilar_kuma_oldular.html

http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/turkiye/13423/Kuma_krizi.html

<http://www.haberturk.com/gundem/haber/1003940-neden-suriyeli-gelin>

<http://www.haberturk.com/gundem/haber/1259948-sanliurfada-suriyeli-kadinin-cesedi-bulundu/6>

<http://www.haberturk.com/gundem/haber/1323085-esenyurtta-suriyeli-kadin-sevgilisi-ile-bir-olup-kocasini-oldurdu>

<http://www.gaziantepgunes.com/haberdetay.asp?haber=39401>

<http://www.gaziantepgunes.com/51655/KADINLARIN%20SUR%C4%B0YEL%C4%B0%20KUMA%20KORKUSU>

<http://www.gaziantepgunes.com/26743/kunye.asp>

<https://www.sabah.com.tr/egeli/2016/02/25/suriyeli-kadinla-evlenme-hevesi-pahaliyapatladi>

<https://www.sabah.com.tr/yasam/2017/10/31/evlilik-vaadiyle-dolandirip-kamyonetcarpip-kacti>

<http://www.sozcu.com.tr/2017/gundem/2016-yilinda-suriyeli-6-bin-495-yengemiz-377-enistemiz-oldu-2108549/>

<http://www.sozcu.com.tr/2017/gundem/son-dakika-haberi/suriyeli-gelin-damadi-ve-ailesini-uyku-ilaci-ile-uyutup-kacti-1691969/>

<http://www.sozcu.com.tr/2015/gundem/turkler-karisini-bosayip-suriyeli-kizlarla-evleniyor-855499/>

<http://www.sozcu.com.tr/2015/gunun-icinden/suriyeli-kadin-tecavuze-direnince-oldurulmus-806601/>